

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**EBEVEYN EVLİLİK ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ,
ERGENİN DUYGU DÜZENLEMESİ VE ERGEN ÇATIŞMA
ÇÖZME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuğba ÜNEY

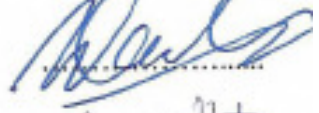
Danışman
Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

BOLU 2016

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğba ÜNEY'e ait "Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri, Ergenin Duygu Düzenlemesi ve Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler" adlı çalışma, Psikoloji Anabilim Dalında **yüksek lisans yeterlilik tezi** olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

10.06.2016

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU	
Üye : Prof. Dr. Hamit COŞKUN	
Üye : Yrd. Doç. Dr. Funda KUTLU	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri, Ergenin Duygu Düzenlemesi ve Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Tuğba ÜNEY

10.06.2016

ÖN SÖZ

Yüksek lisans öğrenimim boyunca ve tez konusunun belirlenmesinden tezin tamamlanmasına kadar geçen tüm süreçte beni her zaman destekleyen, motive eden ve tüm sorularıma sabırla cevap veren tez danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Nihal Mamatoğlu'na değerli katkıları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans sürecinde akademik gelişimime katkı sağlayan ve her zaman desteğini hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Hamit Coşkun'a tez savunma jürimde yer alarak katkı ve önerilerde bulunduğu için teşekkür ederim. Ayrıca tez savunma jürimde yer almayı kabul ederek bugün için Ankara'dan buraya gelen Yrd. Doç. Dr. Funda Kutlu'ya değerli katkı ve önerileri için çok teşekkür ederim.

Çalışmanın veri toplama aşamasında bana çok yardımcı olan Bolu 50. Yıl Ortaokulu müdür yardımcısı Ümit Dilekçi'ye ve veri toplama sürecine katılan diğer tüm okulların idarecilerine ve öğretmenlerine desteklerini esirgemedikleri için teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca araştırmaya katılım gösteren tüm öğrenci ve anne ve babalara da teşekkür ederim.

Bolu'ya geldiğim ilk günden beri her zaman yanımda olduklarını hissettiren ve bu zorlu süreçte varlıklarıyla yaşamımı keyifli hale getiren çalışma arkadaşlarım Selin Yılmaz, Elvan Kiremitçi, Bilgesu Hasçuhadar, Zeynep Saylık ve Nuray Demir'e destekleri için gönülden teşekkür ederim. Ayrıca bana her konuda destek olan, güvenen ve güç veren sevgili dostlarım Sevim Yıldız, Zeynep Bezek, Tuğba Kurtyüzü ve Gülsüm Aksu'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bütün zor şartlara rağmen beni bu günlere getiren, tüm eğitim hayatım boyunca beni maddi ve manevi destekleyen, sevgilerini, inançlarını ve güvenlerini her zaman hissettiren canım anneme, babama, kardeşlerime ve sevgili amcam Mehmet Şefik ÜNEY'e sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Tuğba ÜNEY

10.06.2016

ÖZET

EBEVEYN EVLİLİK ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ, ERGENİN DUYGU DÜZENLEMESİ VE ERGEN ÇATIŞMA ÇÖZME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Tuğba ÜNEY

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

Haziran 2016, 114 + XV Sayfa

Bu araştırmada 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ek olarak araştırmada ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolü test edilmiştir.

Araştırmanın örneklemi, milli eğitime bağlı ortaokullarda öğrenim gören, yaşları 11 ile 14 arasında değişen 186 öğrenci ve bu öğrencilerin anne ve babalarından oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ebeveynler için, “Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği” ve ergenler için “Çatışma Çözme Davranışlarını Belirleme Ölçeği” ve “Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği” dir.

Araştırma sonuçları, ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri, ergen duygu düzenleme ve çatışma çözme davranışlarının bazı alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Annenin olumlu çatışma çözüm stili, ergenin problem çözme davranışı ile ilişkili bulunurken; annenin olumsuz çatışma çözüm stili ise, ergenin saldırganlık davranışıyla ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda babanın boyun eğme çatışma çözüm stiline de, ergenin saldırganlık davranışıyla ilişki olduğu görülmüştür.

Öte yandan araştırmada annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracılık etkisinin olduğu bulunmuştur. Babanın boyun eğme çözüm stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide ise içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kısmi aracılık etkisi görölmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çatışma, Evlilik Çatışması, Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri, Ergen Çatışma Çözme Davranışları, Duygu Düzenleme

ABSTRACT

THE RELATIONS BETWEEN PARENTAL MARITAL CONFLICT RESOLUTION STYLES, ADOLESCENT EMOTION REGULATION AND ADOLESCENT CONFLICT RESOLUTION BEHAVIORS

Tuğba ÜNEY

Master Thesis

Department of Psychology

Advisor: Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

June 2016, 114+ XV Pages

In this study, relations between parental marital conflict resolution styles, emotion regulation and conflict resolution behaviours of adolescents aged 11 to 14 were examined. Additionally, in the study was suggested the adolescent's emotion regulation would have a mediating role between parental marital conflict resolution styles and adolescent conflict resolution behaviours.

The sample of study consists of 186 state secondary school students aged 11 to 14 and their parents. In the study for parents, "Conflict Resolution Styles Scale", and for adolescents, "Determining the Conflict Resolution Behaviour Scale" and "Emotion Regulation Scale for Adolescents" are used in order to assess parental conflict resolution styles, emotion regulation and conflict resolution behaviours of adolescents.

The findings show meaningful relations among some sub-dimensions of parental marital conflict resolution styles, emotion regulation and conflict resolution behaviours of adolescents. Negative conflict resolution style of the mother is associated with aggressive behaviours in adolescents while positive conflict resolution style of the mother is related to adolescent's problem-solving behaviour. At the same time, the

father's subordination conflict resolution style has been shown to be associated with adolescent aggression. On the other hand, the internal functional emotion regulation and the external dysfunctional emotion regulation were found to have mediation effect on the relation between negative conflict resolution style of the mother and aggressive behaviours in adolescents. Likewise, it was shown that the internal dysfunctional emotion regulation has a partial mediation effect on the relation between the father's subordination conflict resolution style and aggressive behaviours in adolescents. The findings of the research were discussed in the framework of relevant literature.

Key words: Conflict, Marital Conflict, Parental Marital Conflict Resolution Styles, Adolescent Conflict Resolution Behaviors, Emotion Regulation

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE, İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	4
1.1. Çatışma	4
1.1.1. Evlilik Çatışması.....	5
1.1.1.1. Evlilik Çatışması ve Çocuklar Üzerine Etkileri.....	6
1.1.1.2. Evlilik Çatışması Kuramları	8
1.1.1.2.1. Yayılma Hipotezi.....	8
1.1.1.2.2. Telafi Hipotezi	9
1.1.1.2.3. Duygusal Güvenlik Modeli.....	9
1.1.1.2.4. Bilişsel ve Bağlamsal Çerçeve Modeli	11
1.2. Çatışma Çözüm Stilleri	15
1.2.1. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri	18
1.2.2. Ergen Çatışma Çözme Davranışları.....	21
1.2.3. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler.....	25
1.3. Duygu Düzenleme	29

1.3.1. Ergen Duygu Düzenleme ile Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri Arasındaki İlişkiler	32
1.3.2. Ergen Duygu Düzenleme ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler	33
1.4. Araştırmanın Amacı.....	36
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	36
1.6. Araştırmanın Önemi	40

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM	43
2.1. Araştırmanın Örneklemi	43
2.2. Kullanılan Ölçme Araçları.....	44
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	45
2.2.2. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği	45
2.2.3. Çatışma Çözme Davranışlarını Belirleme Ölçeği.....	46
2.2.4. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği.....	47
2.3. İşlem.....	47

III. BÖLÜM

3. BULGULAR.....	49
3.1. Betimleyici Bulgular.....	49
3.2. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	50
3.3. Değişkenlerin Açıklayıcılık Etkileri	60
3.3.1. Ebeveyn Çatışma Çözüm Stillerinin, Ergen Çatışma Çözme Davranışları Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi.....	60
3.3.2. Ergenin Duygu Düzenlemesinin, Çatışma Çözme Davranışları Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	61
3.4. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkide Ergenin Duygu Düzenlemesinin Aracı Rolü	63
3.4.1. Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü	64

3.4.2. Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü.....	65
3.4.3. Babanın Boyun Eğme Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü.....	66

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA.....	68
4.1. Demografik Değişkenler ile Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	68
4.2. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	72
4.3. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergenin Duygu Düzenlemesi Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	75
4.4. Ergen Duygu Düzenleme ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler Ait Bulguların Tartışılması	76
4.5. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenlemenin Aracı Rolünün Tartışılması.....	78

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
----------------------------------	-----------

KAYNAKLAR	83
------------------------	-----------

EKLER	101
--------------------	------------

EK1: Ergen Demografik Bilgi Formu	102
EK 2: Ebeveyn Demografik Bilgi Formu	103
EK 3: Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği.....	105
EK 4: Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği	106
EK 5: Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği	108

EK 6: Ebeveyn Onam Formu.....	109
EK 7: Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı	111
EK 8: Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı	112
EK 9: Etik Kurul Onayı	113
ÖZ GEÇMİŞ	114

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Araştırma Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Demografik Özellikleri	44
Tablo 2.2: Anne ve Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	44
Tablo 2.3: Ailelerin Gelir Durumuna Göre Dağılımları	44
Tablo 3.1: Betimleyici Analiz Bulguları.....	50
Tablo 3.2: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Bulguları	51
Tablo 3.3: Cinsiyete Göre Ergen Çatışma Çözme Davranışları ve Duygu Düzenleme Puanları	54
Tablo 3.4: Sınıf Düzeyine Göre Ergen Çatışma Çözme Davranışları ve Duygu Düzenleme Puanları	55
Tablo 3.5: Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stilinin, Ergenin Saldırganlık Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi.....	60
Tablo 3.6: Babanın boyun Eğme Stilinin, Ergenin Saldırganlık Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	61
Tablo 3.7: Annenin Olumlu Çatışma Çözüm Stilinin, Ergenin Problem Çözme Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi.....	61
Tablo 3.8: İçsel İşlevsel Duygu Düzenlemenin Saldırganlık Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	61
Tablo 3.9: İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin, Saldırganlık Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	62
Tablo 3.10: Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin, Saldırganlık Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	62
Tablo 3.11: İçsel İşlevsel Duygu Düzenlemenin Problem Çözme Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	62
Tablo 3.12: Dışsal İşlevsel Duygu Düzenlemenin, Problem Çözme Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi	63
Tablo 3.13: Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Problem Çözme Davranışı Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi.....	63

Tablo 3.14: Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü	65
Tablo 3.15: Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü.....	66
Tablo 3.16: Babanın Boyun Eğme Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 3.1:** Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü65
- Şekil 3.2:** Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü.....66
- Şekil 3.3:** Babanın Boyun Eğme Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü67

GİRİŞ

Aile toplumun en küçük ve en temel birimidir. Çocukların gelişiminde ve toplumsallaşmalarında büyük katkısı olan bu sosyal sistemin temel öğelerini eşler ve çocuklar oluşturmaktadır. Aile sistemi içindeki genel atmosfer, eşlerin birbirleriyle olan etkileşimleri ve ebeveynlerin çocukla kurduğu ilişki ve etkileşim çocuğun gelişimini derinden etkilemektedir (Profeta 2002).

Aile içindeki ilişkilerin çeşitli nedenlerle bozulması aile içinde veya eşler arasında çatışmaların yaşanmasına neden olabilmektedir. Aile içindeki ilişki kalitesinin bozulmasına bağlı olarak yaşanan çatışmalar çocuğun gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmaları gözlemlemesi çocuklarda çeşitli uyum problemleriyle ilişkilidir (Cummings ve Davies 1994). Nitekim yapılan araştırmalarda evlilik çatışmalarının çocuklarda saldırgan davranışlar, içe kapanma, okul başarısında düşüş ve arkadaş ilişkilerinde uyumsuzluk gibi birçok olumsuz davranışla ilişkili olduğu bulunmuştur (Erel ve Burman, 1995; Grych ve Fincham; Grych ve Fincham 1990; 2001McCoy, Cumming ve Davies 2009).

Bu bilgilerin yanı sıra bazı araştırmacılar da ebeveynler arası çatışmalara maruz kalan çocukların bu çatışmalardan etkilenmediklerini hatta bu çatışmalardan yarar bile sağlayabildiklerini öne sürmektedir (Cummings ve Davies 2002; Törnükü, Şahin ve Öztürk 2002).

Cummings ve Davies (2002), ebeveynler arasındaki çatışmaların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra olumlu etkilerinin de olduğunu ileri sürmektedir. Araştırmacılar eşler arasındaki bazı çatışmaların çocukların sorunlarını azalttığını ve onların duygusal ve sosyal işlevselliği üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmacılara göre çocuklar ebeveynleri arasındaki

yapıcı çatışmaları gözlemleyerek kendi çatışmalarını nasıl çözümleyeceklerine dair faydalı bilgiler öğrenmektedirler (Cummings ve Davies (2002).

Türnüklü, Şahin ve Öztürk (2002)’e göre “çatışmalar yalnızca vardır ve nötrdür, asıl önemli olan insan ilişkilerinde yaşanan çatışmaların ve anlaşmazlıkların nasıl yönetildiği ve çözümlendiğidir”. Bu bağlamda ebeveynler arasındaki çatışmaların yapıcı ve uzlaşmacı yollarla ele alınması ve uygun çatışma çözme stratejileriyle yönetilmesi aile sağlığı için önem taşımaktadır.

Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar ilişkilerinde nasıl davranılması gerektiğini anne-babalarının etkileşimlerini gözlemleyerek öğrenmektedir (Fincham, 1998). Çatışmalarını başarıyla çözen ebeveynler, çocukları için sosyal yeterlilik ve başa çıkma becerilerinin artmasını sağlayan problem çözmeye dair olumlu modeller sağlar. Böylece çocuklar kişiler arası ilişkilerde çatışma çözümüne dair etkili yollar öğrenirler (Grych ve Fincham 1990).

Du Rocher Schudlich, Shamir ve Cummings (2004) tarafından yaşları 5-8 arasında olan 47 çocuk ve aileleriyle yapılan bir araştırmada evlilik ilişkileri ile bu ilişkilerin çocuklardaki temsilleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda eşler arasındaki çatışma yönetim stratejilerinin çocukların akranlarıyla olan çatışma yönetim stratejileriyle önemli ölçüde ilişkili olduğu görülmüştür.

Benzer şekilde, Esfandiyari, Baharudin ve Nowzari (2009) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda, çocukların ebeveynlerini model aldıkları ve kendi ilişkilerinde anne ve babalarının davranışlarını taklit ettikleri görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin çatışmalarını ele alma davranışlarının çocuklar üzerinde güçlü bir etkisi olduğu ve bu davranışların çocuklar tarafından gözlemlenerek pratiğe döküldüğü vurgulanmıştır.

Kısaca çatışmasız bir evlilik düşünülemez ve eşler arasında anlaşmazlıkların ve çatışmaların yaşanması son derece doğaldır. Eşler arasında yaşanan çatışmaları tamamen olumsuz bir kavram olarak görmek yanlıştır. Ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların çözümlenmesi, çocuklar üzerindeki olumsuz etkinin azalmasını sağlar.

Aynı zamanda çocukların kendi çatışmalarını çözebilme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur (Şendil 2014).

Bu doğrultuda araştırmada 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE, İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

1.1. Çatışma

Türk Dil Kurumu'nda çatışma, görüş ve kanıların aykırılığından doğan karışıklık durumu olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option>, 22 Şubat 2016'da erişildi). Çatışma ile ilgili literatürde çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır.

Öner (2004), çatışmayı, bir ya da birden çok sayıda kişinin bir konu üzerinde yaşadığı doğal bir anlaşmazlık ya da gerginlik durumu olarak tanımlamaktadır. Kişiler arası çatışma açısından bakıldığında, çatışma kişiler arasında yaşanan bir uyuşmazlık durumudur ve insan yaşamının doğal bir parçasıdır (Deutch 1994, Aktaran: Taştan 2010). Benzer şekilde Rahim (1985) tarafından, insanlar arasında çatışmanın kaçınılmaz olduğu ve çatışmanın bireyler arasında uyumsuzluk ve anlaşmazlık biçiminde kendini gösterdiği bir etkileşim durumu olduğu ifade edilmektedir.

Çatışmalar, insanları birbirinden hem uzaklaştırabilir hem de daha çok yaklaştırabilir. Çatışmalar iyi kullanılıp yönlendirildiğinde yarar sağlar ve tarafların önerileri arasında en doğru olanı seçme ya da oluşturma olanağı verir ancak kötü yönlendirildiğinde ise iletişimin zayıflamasına, kesilmesine, kopmasına neden olur (Köknel 1997). Bu doğrultuda Girard ve Koch (1996), çatışmanın kendisinin yapıcı ya da yıkıcı olmadığını, çatışmayı çözmek için seçilen yolun yapıcı ya da yıkıcı sonuçlara neden olduğunu belirtmektedirler (Aktaran: Tümnüklü 2007).

1.1.1. Evlilik Çatışması

Pek çok uzman tarafından evlilik, aile birliğinin çekirdeği ve aile hayatının kalitesini tayinde anahtar eleman olarak görülmektedir (Erel ve Burman, 1995: 108). Özgüven (2000) evliliği, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşme olarak tanımlamıştır. Evlilik, kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği, karı-koca olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir. Bacanlı (2001) da evliliği, insan soyunun devamını sağlayan toplumsal bir kurum olarak tanımlamıştır. İnsan bu kurum yoluyla kendi neslinin devamını sağlamaya çalışır. Profeta (2002) ise evliliği, eşlerin birbirleriyle bağlılığa, doyuma ve paylaşıma dayalı olarak kurdukları yakın bir ilişki biçimi olarak tanımlamıştır.

Cummings ve Davies (2002) evliliklerde çatışmanın doğal ve kaçınılmaz olduğunu ifade etmekte ve evlilik çatışmasını günlük konular üzerinde eşler arasında yaşanan herhangi bir tartışma, anlaşmazlık ya da istenmeyen duyguların ifadeleri olarak tanımlamaktadırlar. Benzer şekilde bazı kuramcılar ve araştırmacılar (Kline, Pleasant, Whitton ve Markman 2006; White ve Klein 2002; Farrington ve Chertok 1993, Aktaran: Troupe 2008) çatışmanın çiftler için normal bir olay olduğuna inanmaktadır. Çatışma, genelde bütün ilişkilerde meydana gelen kaçınılmaz bir olgu olarak kabul edilmektedir. Sprey (1979) de, çalışmasında eşlerin kendilerine ait amaçlarının bulunması nedeniyle evlilik sisteminde çatışmanın kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır.

Evlilik çatışması ile ilgili literatür incelendiğinde farklı tanımların yapıldığı görülmektedir.

Profeta (2002)'ya göre evlilik çatışması, evli eşler arasında anlaşmazlık, uyuşmazlık ve karşıtlık çıkması durumu olarak tanımlanmıştır. Hatipoğlu (1993) da evlilik çatışmasını, eşlerden birinin diğerinin ilgilerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan kişiler arası bir süreç olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde Tümer (1998) de evlilik çatışmasının, eşlerden birinin diğerinin eylemlerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan

kişiler arası bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Uğurlu'ya (2003) göre ise evlilik çatışması, genellikle eşlerden birinin diğerine keyifsiz bir şekilde davranması ile başlar.

Yavuzer (2016) de evlilik çatışmasını, eşlerin karşılıklı olarak birbirlerinin ihtiyaçlarına müdahale etmeleri veya değerlerinin uyuşmaması durumunda çiftler arasında görülen uyuşmazlık, zıtlasma, kavga ve sürtüşmeler olarak ifade etmiştir.

Evlilik çatışmaları kendi içerisinde yapıcı ve yıkıcı olarak iki gruba ayrılır. Anne ve babaların çatışmayı sorun çözme, destek, sözel ve fiziksel şefkat gibi olumlu yollarla sürdürdüğü çatışmalar yapıcı; saldırgan, öfkeli, fiziksel ve sözel saldırganlık, tehdit gibi olumsuz yollarla sürdürdüğü çatışmalar ise yıkıcı olarak tanımlanmaktadır (Goeke-Morey, Cummings, Harold ve Shelton 2003).

Eşler arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine bakıldığında; temel ihtiyaçların karşılanmasındaki güçlükler, kaynakların yetersizliği, eşlerin farklı değer, inanç ve kültürlere sahip olmalarının dışında eşlerin birbirlerine dönük rekabetçi yaklaşımları, güvensiz hoşgörüsüz tutumları, iletişim, ilgi azlığı, duyguların uygun olmayan yollarla ifade edilmesi gibi faktörler sıralanabilir (Yıldız 2015). Fincham (2003) ise evlilik çatışmasının, algılanan adaletsiz iş bölümü, güç mücadelesi, evlilik dışı ilişki, aşırı alkol ve madde kullanımı, kıskançlık, gereksiz para harcama, sözel ve fiziksel istismar gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabileceğini belirtmiştir.

1.1.1.1. Evlilik Çatışması ve Çocuklar Üzerine Etkileri

Çocuk toplumun temel unsurlarından biridir. Çocuk aile içinde yetişir, büyür ve yine aile içinde topluma hazırlanır (Erel ve Burman 1995). Aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkileri, özellikle anne ve babanın evlilik ilişkisi çocuğu doğrudan etkileyen çevrenin bir kısmını oluşturur (Fincham 1998). Bu nedenle evlilik ilişkisi çocuğun gelişiminde önemli bir kavramdır.

Yapılan araştırmalar evlilik çatışmasının, çocuklarda çeşitli uyum problemleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Erel ve Burman 1995; Grych ve Fincham 1990; Grych

ve Fincham 2001; McCoy, Cumming ve Davies 2009). Cummings ve Davies'a (1994) göre yüksek çatışmalı ailelerden gelen çocukların diğerlerine göre çeşitli uyum ve davranış problemleri geliştirme riskleri daha yüksektir. Evlilik çatışmasına maruz kalan çocuklarda içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri, sosyal ve kişiler arası problemler ve düşük akademik başarı görülmektedir. Dışsallaştırılmış davranış problemleri ağlama, öfke ve saldırganlık gibi dışa yönelik tepkiler içerirken, içselleştirilmiş davranış problemleri ise içe kapanma, suçluluk, endişe, kaygı ve depresyon gibi içe yönelik tepkiler içermektedir.

Aile, çocukların akran ilişkilerini sürdürebilmeleri ve koruyabilmeleri için gerekli sosyal becerilerin gelişimi üzerinde etkilidir (Vairami ve Voria 2007). Bu nedenle evlilik çatışmaları, çocukların sosyal ve kişiler arası uyum becerilerini de olumsuz etkilemektedir. Yıkıcı evlilik çatışmaları, (örn; sık, yoğun ve çözülmemiş çatışmalar) çocukların akran ilişkilerinde saldırganlık, davranış sorunları, anksiyete ve sosyal geri çekilme de dahil olmak üzere çeşitli problemler geliştirme riskini artırmaktadır. (Grych ve Fincham 1990). Turan (2014) tarafından, 9-10 yaşları arasındaki 227 çocuk üzerinde yapılan araştırma sonucunda çocukların evlilik çatışması algıları ile sosyal becerileri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evlilik çatışmalarını sık, şiddetli, çözümsüz algılayan, evlilik çatışmaları nedeniyle yüksek tehdit algılayan ve kendini suçlayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin olumsuz yönde etkilendiği bulunmuştur.

Doh, Shin, Kim, Hong, Choi ve Kim (2012) tarafından yapılan benzer bir araştırma sonucunda, evlilik çatışması ile annenin çocuğa kötü muamelesi ve annenin kötü muamelesi ile çocuğun saldırgan davranışları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evlilik çatışması ile çocuğun saldırgan davranışları arasındaki ilişkide çocuğa yapılan kötü muamelenin aracı etkisi desteklenmiştir. Araştırma sık ve şiddetli yaşanan evlilik çatışmalarının; ebeveyn ihmali, fiziksel istismar, psikolojik istismar gibi çocuğa yapılan kötü muamele ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Aile içinde kötü muamele gören çocuklar ise daha fazla saldırgan davranışlar gösterme eğiliminde olurlar. Bu durum çocukların aile dışında olumlu kişiler arası ilişkiler geliştirmede zorlanmalarına yol açmaktadır.

1.1.1.2. Evlilik Çatışması Kuramları

Yukarıda belirtildiği gibi, evlilik çatışması çocuk uyumunu olumsuz etkilemekte ve çocukların çeşitli problem davranışlar geliştirme riskini arttırmaktadır. Ancak evlilik çatışması çocuklarda çeşitli davranış problemleriyle ilişkili olmakla birlikte, evlilik çatışmasına maruz kalan her çocuk çeşitli uyum ve davranış problemleri geliştirmeyebilir (Cummings ve Davies 1994). Yapılan araştırmalar, eşler arasında yaşanan çatışmaların her zaman çocukları doğrudan etkilemediğini; ebeveynlerin davranışları, çocukların çatışmayı algılama biçimleri ve çocukların duygusal güvenlikleri gibi birçok faktörün de etkisiyle çocukları dolaylı olarak da etkileyebildiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle evlilik çatışmasının, çocuğu nasıl etkilediği konusunu açıklamak ve aradaki ilişkiye aracılık eden ya da bu ilişkiyi düzenleyen değişkenlerin neler olduğunu anlamak için çeşitli model ve yaklaşımlar geliştirilmiştir (Şendil 2014: 3-4). Bu yaklaşımlar, aşağıda incelenecektir.

1.1.1.2.1. Yayılma Hipotezi

Bu yaklaşımlardan biri olan “*Yayılma Hipotezi*” (*Spillover Hypothesis*) Engfer (1988) tarafından geliştirilmiştir. Sosyoloji literatüründen gelen yayılma terimi, bir sistemdeki duygu ve davranışların doğrudan diğer sistemlere taşınmasını ifade eder. Bu yaklaşım, tatmin edici ve destekleyici evlilik ilişkisi yaşayan ebeveynlerin, çocuklarının ihtiyaçlarına daha hassas yaklaşma eğiliminde olduklarını öne sürmektedir. Olumsuz ve çatışmalı evlilik ilişkisinin ise, ebeveynlerin sinirli ve duygusal olarak tükenmiş olmalarına neden olacağını ve böylece çocuklarına karşı daha duyarsız ve dikkatsiz olacaklarını öne sürmektedir. Bu nedenle, olumlu evlilik ilişkisi kalitesinin, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesiyle ve olumsuz evlilik ilişkisi kalitesinin ise, olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Engfer 1988; Erel ve Burman 1995). Aile ilişkilerinde yayılma etkisini test etmek amacıyla Buehler, Benson ve Gerard (2006) tarafından 2346 ergen ve aileleri üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda evlilik ilişkisinde ebeveynler arasındaki düşmanlık, ebeveynlik davranışları ve ergenlerde uyum problemleriyle ilişkili bulunmuştur.

1.1.1.2.2. Telafi Hipotezi

Yayılma hipotezinin aksine, *Telafi Hipotezi*'ne (*Compensation Hypothesis*) göre ise evlilik ilişkisi ve ebeveyn çocuk ilişkisi arasında negatif bir ilişki vardır. Telafi hipotezi, düşük evlilik ilişkisi kalitesinin yüksek ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesiyle, yüksek evlilik ilişkisi kalitesinin ise düşük ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesiyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Evlilik ilişkisinde eşler arasında yaşanan çatışmalar nedeniyle eşler, birbirlerinden alamadıkları sevgi ve ilgi ihtiyaçlarını tatmin edebilmek amacıyla çocuklarına karşı daha ilgili olup, çocuklarıyla daha yakın bir ilişki içerisine girerler. Ancak çatışma nedeniyle ebeveynlerden birinin ilgi ve yakınlığını kazanmak çocuk açısından olumlu gibi görünse de çocuğun diğer ebeveyni karşısına alması yönünden çocuk için bu durum olumsuzdur. Ayrıca eşinden alamadığı sevgi ve ilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla bir ebeveynin çocuğuyla bu derece yakınlaşması çocuk açısından ne derece olumlu olduğu da tartışılır (Erel ve Burman 1995; Şendil 2014). Roberts (1991) tarafından telafi hipotezini test etmek amacıyla okul öncesi çocuklar, anne ve babaları üzerine yürütülen bir araştırma sonunda; olumsuz giden evlilik ilişkisinin, ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkisinin anne ve baba açısından farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırma sonucu, evlilik ilişkisinde şiddetli çatışma bildiren babaların çocuklarıyla daha yakından ilgilendiklerini ancak anneler için ise böyle bir durumunun yaşanmadığını göstermektedir.

1.1.1.2.3. Duygusal Güvenlik Modeli

Evlilik çatışmasının çocuk uyumu üzerinde doğrudan etkileri olduğunu öne süren Yayılma ve Telafi yaklaşımları dışında, evlilik çatışmasının çocuk uyumu üzerinde dolaylı etkilerinin de olduğunu öne süren yaklaşımlar geliştirilmiştir. Sonradan geliştirilen bu yaklaşımlar, evlilik çatışması ile çocuk uyumu arasındaki ilişki sürecini anlamaya ve ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların çocukları hangi koşullarda ve nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmaktadır. Geliştirilen bu yaklaşımlardan birisi Cumming ve Davies (2010) tarafından geliştirilen “*Duygusal Güvenlik Modeli*” (*Emotional Security Model*)’dir.

Bu model, eşler arasında yaşanan çatışma zamanları da dahil olmak üzere, çocuklar için aile ortamındaki korunma, emniyet ve güvenlik duygularının sürdürülmesinin önemini vurgulamaktadır. Çocuklar, aile ortamı başta olmak üzere yaşadıkları çevrenin güvenli bir yer olduğunu algılama eğilimindedirler. Çatışma ve stres durumlarında bile aile bağlarının olumlu ve dengeli olmasına ve aile bireylerinin duygusal olarak ulaşılabilir olmasına ihtiyaç duyarlar (Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke-Morey ve Cummings 2006). Çocukların duygusal güvenliği, ebeveynler arasında yaşanan çatışmalar ve ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesinden etkilenmektedir. Ebeveynler arasında yaşanan şiddetli ve çözümlenemeyen çatışmalar, evlilik ilişkisinde ve ebeveynlerin disiplin uygulamalarında bozulmaya ve ebeveynlerin duygusal olarak erişilebilir olmalarında ve duyarlılıklarında azalmaya yol açmaktadır. Bu durum çocukların duygusal güvenliğini tehdit ederek uyum problemleri geliştirme riskini arttırabilir (Davies ve Cummings 1994; Davies ve Cummings 1998).

Duygusal güvenlik, çocukların evlilik çatışmasına verdikleri tepkiler üzerinde etkili olmaktadır. Stresli durumlarla karşılaşıldığında duygusal olarak iyi olma hali ve duygu düzenleme duygusal güvenliğin temelini oluşturmaktadır. Ebeveyn ilişkileri ile ilgili duygusal güvenlikleri yüksek çocuklar, evlilik ilişkisinin düzeleceği ve evliliğin devam edeceği ve ihtiyaç duyduklarında ebeveynlerinin psikolojik ve fiziksel desteğine ulaşabilecekleri konusunda güvene sahip olurlar. Ayrıca ebeveynleri arasında yaşanan çatışmaları psikolojik ve fiziksel sağlıkları için tehdit olarak algılamazlar. Ancak duygusal güvenlikleri düşük çocukların ise evlilik çatışmasına yükledikleri anlam da olumsuz olmaktadır ve bu durum da çocukların evlilik çatışmasına verdikleri tepkilerinin ve çatışma ile başa çıkma davranışlarının olumsuz olmasına yol açmaktadır. Başa çıkma davranışları bozulan çocuklar da günlük sıkıntılar karşısında kendilerini duygusal ve davranışsal olarak düzenlemekte zorlanırlar. Bu nedenle duygusal güvensizlik, çocuklarda uzun dönemde uyum problemleri geliştirme riskini arttırabilir (Cummings ve Davies 2010; Davies ve Cummings 1994).

Duygusal güvenlik modeline göre ebeveynler arasında yaşanan bazı çatışmalar çocukların duygusal güvenliklerinin sağlanmasına katkıda bulunurken, bazıları ise çocukların duygusal güvenliklerini tehdit etmektedir (Davies ve Cummings 1994).

Hipotez, evlilik çatışmasının çocuğun uyumu üzerindeki etkisinin, ebeveynler arasında yaşanan çatışmanın özelliklerine bağlı olduğunu varsayar. Evlilik çatışması, özelliklerine göre; yapıcı ve yıkıcı olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin, yaşadıkları çatışmaları fiziksel ve sözel şefkat, destek ve etkili problem çözme gibi olumlu davranışlarla ele aldıkları yapıcı çatışmalar, çocuğun ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların yönetilebileceği ve aile uyumunun sürdürülebileceğine yönelik güvenini arttırarak, çocuğun duygusal güvenliğinin korunmasına yardım eder (McCoy, Cummings ve Davies 2009; Cummings ve Davies 2010). Ayrıca yapıcı çatışmalar, çocukların kendi problemlerini çözebilme yeteneğinin ve olumlu sosyal becerilerin gelişmesini sağlamaktadır (Grych & Fincham 1990). Öfke ve düşmanca duygular ve fiziksel ve sözel saldırganlık, tehdit ve aşağılanma gibi davranışlar içeren yıkıcı çatışmalar ise çocuğun duygusal güvenliğini tehdit eder. Yıkıcı evlilik çatışmaları, çocuklarda artan endişe, anksiyete ve umutsuzluk gibi içe yönelim problemleri ve öfke ve kontrol kaybı nedeniyle saldırgan davranışlar içeren dışa yönelim problemleri geliştirme riskini arttırmaktadır (Davies ve Cummings 1994).

Yapılan araştırmalar çocuğun duygusal güvenliğinin, evlilik çatışması ile çocuk uyumu arasındaki ilişkide aracılık rolünün olduğunu göstermektedir (Harold, Shelton, Goeke-Morey ve Cummings 2004; Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke-Morey ve Cummings 2006; Sakız 2011).

1.1.1.2.4. Bilişsel ve Bağlamsal Çerçeve Modeli

Evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasındaki karmaşık yapıyı açıklamak için geliştirilen kuramsal yaklaşımlardan bir diğeri de Grych ve Fincham'ın (1990) "*Bilişsel ve Bağlamsal Çerçeve Modeli*" (*Cognitive-Contextual Framework*) dir. Bu modele göre evlilik çatışması ile çocuğun uyum davranışları arasındaki ilişkide çocuğun çatışmayı nasıl algıladığı, değerlendirdiği ve yorumladığı önemli bir faktördür (Grych ve Fincham 1990). Evlilik çatışmasına maruz kalmak bütün çocuklar için bir stres faktörüdür. Ancak çocukların çatışmayı algılama, değerlendirme ve yorumlama biçimlerinin farklı olması nedeniyle çocukların çatışmaya olan tepkileri de birbirinden farklılaşmaktadır. Bazı çocuklarda içe yönelim problemleri gözlenirken, bazılarında dışa

yönelim problemleri gözlenmekte ve bazılarında ise hiçbir uyum problemi gözlenmemektedir. Bu nedenle evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için, çocukların çatışmaya verdikleri tepkilerin neden farklılaştığını ve bu farklılaşmaya neden olan örüntülerin neler olduğunu anlamak önemlidir (Şendil 2014).

Modele göre evlilik çatışması, çocuğun çatışmayı anlamak ve çatışma ile başa çıkmak için çaba göstermesini gerektiren stresli bir yaşam deneyimi olarak tanımlanır (Grych ve Fincham 1990). Evlilik çatışmasına maruz kalan çocuklar, çatışmayı iki süreçten geçerek değerlendirirler. Birincil süreçte, çatışma meydana geldiği an çocuk çatışmayı fark eder ve çatışmaya duygusal olarak tepki verir. Çatışmanın kendisi için tehdit edici olup olmadığıyla ilgili kısa bir değerlendirme yapar. Çatışmayı tehdit edici olarak algılayan çocuklar, anne ve babasının ayrılacağı ve kendisinin çatışmaya dahil olacağı gibi bazı korkular geliştirebilirler. İkincil süreçte ise çocuk çatışmanın niçin meydana geldiğini, çatışmadan kimin sorumlu olduğunu ve çatışma ile başa çıkıp çıkamayacağı üzerine düşünür. Çatışmayı olumsuz olarak algılayan, çatışmanın nedeni olarak kendisini gören ve bu nedenle kendisini suçlayan çocuklar çatışmadan daha fazla olumsuz etkilenecektir. Sonuç olarak, çocukların çatışmanın nedenine ve çatışmanın çözümüne yönelik olarak yaptıkları değerlendirmeler çatışmaya verdikleri tepkileri belirlemektedir (Grych ve Fincham 1990; Şendil ve Kızıldağ 2006).

Bilişsel ve bağlamsal çerçeve modeline göre çatışmanın sıklığı, şiddeti, içeriği ve çatışmanın çözüm biçimi gibi evlilik çatışmasına dair özellikler de çocukların çatışma algısını etkileyen faktörlerdendir (Şendil ve Kızıldağ 2006).

Evlilik çatışmasına sıklıkla maruz kalmak çocuklar üzerinde iki farklı etkiye neden olabilir. Çocuklar çatışmaya karşı duyarsız hale gelebilirler ve böylelikle daha az davranış problemleri gösterebilirler ya da tam aksine sık çatışmalar, çocukları çatışmaya karşı daha hassas kılabılır ve bunun sonucunda da çocuklarda daha fazla uyum problemlerine yol açabilir (Grych ve Fincham 1990). Ancak yapılan araştırmalar, sıklıkla yaşanan çatışmaların davranış problemlerini arttırdığı yaklaşımını desteklemektedir. Harold ve Conger (1997) tarafından, evlilik çatışması sıklığının ve ebeveyn düşmanlığının ergen problemleri üzerindeki etkisinin incelendiği boylamsal bir

araştırma sonucunda evlilik çatışmasının sıklığının farkında olan ergenlerin ebeveyn düşmanlığı algılarının etkilendiği ve bu durumda ergenlerde içe yönelim ve dışa yönelim problemlerini yordadığı görülmüştür.

Evlilik çatışması şiddeti, sakın bir tartışmadan fiziksel şiddete kadar uzanan bir çizgide seyredebilir. Düşük şiddette evlilik çatışmasına maruz kalmak, sıklıkla olsa bile çocuk problemleri ile düşük ilişkilidir. Ancak düşmanlık ve fiziksel saldırganlık içeren çatışmaların, çocuklarda problem davranışlarla ilişkili olduğu bilinmektedir (Grych ve Fincham 1990). Düşmanlık ve fiziksel saldırganlık içeren çatışmalar çocuklar tarafından tehdit edici olarak algılanır. Çocuklar, ebeveynlerinin kendilerine karşı da öfkeli ve saldırgan olabilecekleri, ebeveynlerinden birinin yaralanabileceği ve ebeveynlerinin ayrılacağı ile ilgili korkular geliştirebilir (Grych, Fincham, Jouriles ve McDonald 2000). O'Brien, Margolin ve Jonh (1991) fiziksel saldırganlığın, sözel saldırganlığın ve düşük çatışmanın olduğu ailelerden gelen anneler ve erkek çocukları üzerinde yürüttükleri bir araştırmada, ebeveyn tartışmalarına verilen duygusal ve bilişsel tepkileri incelemiştir. Araştırma sonuçları, ailelerinde fiziksel saldırganlık olan erkek çocukların diğerlerine kıyasla daha çok kendilerini engelleyen, kendilerine zarar veren, uyarılmış ve daha az eleştiren çocuklar olduğunu göstermiştir. Düşük çatışmalı ailelerden gelen erkek çocukların ise, diğer erkek çocuklarına kıyasla ebeveyn çatışması konusunda daha iyimser oldukları görülmüştür. Benzer şekilde Jouriles, Murphy ve O'Leray (1989), eşler arasındaki saldırganlık ve çocuk problemleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında 5-12 yaş aralığındaki çocuklara sahip 87 çift ile çalışmışlardır. Araştırma sonuçları, eşler arasındaki saldırganlığın çocuklarda davranış problemleri, kişilik bozuklukları, patolojik problemler ve gelişme geriliğini yordadığını ortaya koymuştur.

Evlilik çatışmasının içeriği, çocukların çatışmaya verdikleri tepkileri etkileyen bir diğer çatışma özelliğidir. Ebeveynler arası çatışmalar pek çok farklı konuda olabilir. Bu konuların her biri çocuklarda strese neden olabilir. Ancak özellikle çocukla ilgili çatışmalar çocuk için daha üzüntü verici olabilir. Kendisi yüzünden ebeveynlerinin kavga ettiğini düşünen çocuk, yaşanan çatışmalar nedeniyle kedisini suçlar ve bu nedenle çeşitli davranış problemleri geliştirebilir (Grych ve Fincham 1990; Şendil

2014). Pendry ve Adam (2012), 9 aylık bebeklerin ebeveynlerinin çocukla ilgili yaşadıkları çatışma sıklığı ile aynı bebeklerin 24. aydaki bilişsel gelişimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmacılar çalışma sonunda, 9 aylık bebeklerde ebeveynlerin çocukla ilgili çatışma sıklığı ile bebeklerin 24. aydaki bilişsel gelişimleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulmuşlardır.

Grych ve Fincham (1993) düşük, orta ve yüksek çatışmalı ailelerden gelen ve 11-12 yaşları arasında olan 45 çocuk üzerinde bir araştırma yürütmüşlerdir. Çocuklara düşük şiddette, yüksek şiddette, çocukla ilgili olan, çocukla ilgili olmayan çatışma sesleri ve eşler arasında güzel bir etkileşimin olduğu sesler dinletilmiştir. Her sesin dinletilmesinin ardından çocuklara yanıtlamaları için duygulanım, bilişler ve baş etme stratejileriyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Analiz sonuçları, yüksek şiddetteki çatışma seslerinin çocuklarda öfke, üzüntü, endişe, utanç ve mutsuzluğun artmasına yol açtığını göstermektedir. Çocukla ilgili çatışmaların, çocukla ilgili olmayan çatışmalara göre çocuklarda utanç duygusunu, tehdit algısını ve kendini suçlama davranışını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak da araştırma sonuçları hem yüksek şiddette hem de çocukla ilgili olan çatışmaların, çocuklarda çatışmaya dahil olma korkusunu arttırdığını ve çocukların çatışma ile başa çıkma becerilerini düşürdüğünü ortaya koymaktadır.

Çocukların evlilik çatışmasına verdikleri tepkileri etkileyen, evlilik çatışmasının son özelliği de çatışmanın çözümüdür. Çatışmalarını başarılı bir şekilde çözüme kavuşturan ebeveynler çocuklarına, sosyal yeterlilik ve başa çıkma becerilerini geliştirecek olumlu problem çözme modelleri sağlarlar. Ebeveynlerinin yaşadıkları çatışmayı olumlu yollarla çözdüklerini gözlemleyen çocuklar, çatışmaların günlük hayatın bir parçası olduğunu, birbirini seven insanların da zaman zaman çatışmalar ve kırgınlıklar yaşayabileceğini ama aynı zamanda bu çatışmalarla baş ederek bir arada yaşamayı sürdürebileceğinin farkına varır. Bu farkındalık, çocuğun kişiler arası ilişkilerinde problem çözme becerilerini geliştirir ve arkadaş ilişkilerinde yaşadığı çatışmalarla başa çıkma becerileri kazandırır. Ancak ebeveynler arasında çatışma çözümünün sağlanamaması ailedeki gerginliği arttırabilir ve çatışma sıklığının giderek artmasına neden olabilir (Grych ve Fincham 1990; Cummings, Goeke-Morey ve Papp 2004). Yapılan araştırmalar ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların çözümünün,

çatışmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azalttığını ve çocuk uyumuyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Cummings, Goeke-Money, Papp ve Dukewich, Tammy L. 2002; Cummings, Goeke-Money ve Papp 2003). Cummings, Ballard, El-Seikh ve Lake (1991), 5-19 yaş aralığında 98 çocuk üzerinde bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmada çocuklara çözümlenmiş, kısmen çözümlenmiş ve çözümlenmemiş çatışma örnekleri izletilmiş ve çocukların çatışmalara karşı tepkilerini ölçmek amacıyla sorular sorulmuştur. Çocukların olumsuz tepkileri, çatışmanın çözümlenme derecesi ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Çocuklar çözümlenmemiş çatışmalara, kısmen çözümlenmiş çatışmalara göre daha öfkeli tepkiler vermişlerdir. Kısmen çözümlenmiş çatışmalara ise, çözümlenmiş çatışmalara kıyasla daha öfkeli tepkiler göstermişlerdir.

Bu bilgiler ışığında ülkemizde Turan (2014) tarafından 9-10 yaş aralığında 227 çocuk ile yürütülen bir çalışmada, çocukların evlilik çatışması algısı ile sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, çocukların evlilik çatışması algısı ile sosyal becerileri arasında negatif yönde, anlamlı ve güçlü ilişkiler saptanmıştır. Evlilik çatışmalarını sık, şiddetli ve çözümsüz algılayan, evlilik çatışmalarında yüksek düzeyde tehdit algılayan ve evlilik çatışmasından dolayı kendini suçlayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin olumsuz etkilendiği bulunmuştur.

Çatışma çözümü ile ilgili yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda, çocukların ebeveynler arası çatışmalardan hem olumsuz hem de olumlu yönde etkilenebildikleri ve zaman zaman çatışmaların çözümünden yarar bile sağladıkları görülmektedir. Bu çerçevede araştırmada ebeveyn çatışma çözüm stillerinin, çocukların arkadaş ilişkilerinde çatışma çözme davranışlarıyla ilişkisinin incelenmesi önemlidir.

1.2. Çatışma Çözüm Stilleri

İnsan, yaşamı boyunca farklı insanlarla devamlı iletişim halindedir. Bu iletişim durumunda insanlar arasında farklı nedenlerle çatışmalar yaşanmaktadır. Bu nedenle çatışmalar, insan yaşamının ve ilişkilerinin kaçınılmaz bir parçasıdır (Arslan 2005) Ancak çatışmalar insan ilişkilerinde yaygın olarak görülse de bazı araştırmacılar,

çatışmanın varlığından ziyade nasıl çözümlendiği konusuna daha fazla ilgi göstermişlerdir (Basım, Çetin ve Meydan 2009; Coleman, Deutsch ve Marcus 2014; Deutsch 1973; Rahim 1983; Thomas 1976).

Çatışma temelde bir problemin varlığına işaret eder. Bu nedenle çatışma durumunda kişinin çatışma çözme konusundaki yaklaşımı onun probleme nasıl yaklaştığıyla ilgilidir. Bazı insanlar çatışmaktan kaçınırlar ve yüzleşmekten çekinirler, bazıları saldırgan ve öfkeli davranışlar sergilerler. Bazıları ise problemi çözmeye yönelik iletişim kurar. Kişinin sahip olduğu çatışma çözme yaklaşımı, onun çatışmayı sağlıklı çözüp çözemeyeceğini göstermektedir. Bu nedenle kişinin sahip olduğu çatışma çözme yaklaşımı, sadece bir çatışma durumunda değil insan yaşamının bütünü için gerekli ve önemli bir beceridir (Arslan 2005).

Çatışma çözüm stilleri, bireyin çatışma durumunda verdiği tepkilerdir (Volkema ve Bergmann 1995). Çatışmaların yapıcı veya yıkıcı olarak sonuçlanması çatışmanın nasıl ele alındığı ve çatışma çözümüne yönelik hangi yaklaşımların sergilendiğiyle yakından ilişkilidir (Basım, Çetin ve Meydan 2009). Bireyler farklı fikirlere sahip olduğundan zaman zaman anlaşmazlıklar yaşayabilmektedirler. Bu farklılıklarla baş edebilmek, olumlu ilişkiler içinde kalabilmek ve insan ilişkilerinin uyum içerisinde sürdürülebilmesi için yaşamın her gelişim aşamasında etkili çatışma çözme stilleri gereklidir (Shantz and Hartup 1992).

Literatürde farklı sınıflamalar kullanılarak çatışma çözüm stilleri incelenmiştir. İlk olarak Blake ve Mauton (1964) tarafından sınıflanan çatışma çözüm stilleri daha sonra Thomas (1976) tarafından geliştirilmiştir. Thomas, çatışmalı durumda *girişkenlik* ve *işbirlikçilik* olarak iki bağımsız davranış boyutu öne sürmüştür. Bu iki davranış boyutuna göre ise, *rekabet etme*, *ortak hareket etme*, *uzlaşma*, *kaçınma* ve *uyum sağlama* olmak üzere beş tür çatışma çözme stili tanımlamıştır. Girişkenlik kişinin kendi ilgilerini tatmin etme çabalarını içerirken, işbirlikçilik ise başkalarının ilgilerini tatmin etme çabalarını kapsar. *Rekabet etme*, yüksek girişkenliğin ve düşük işbirlikçiliğin olduğu bir çözüm stili olarak tanımlanır. Rekabet etme stilinde taraflardan birinin kendi isteklerini karşı tarafa kabul ettirme çabası söz konusudur. *Ortak hareket*

etme, hem işbirlikçiliğin hem de girişkenliğin olduğu bir çözüm stilidir. Ortak hareket etme stilinde tarafların her ikisi de karşılıklı doyum sağlamak amacıyla etkili problem çözme yaklaşımları arayışına girerler. *Uzlaşma* çözüm stili, tarafların her ikisinin de kendi isteklerinin bir kısmından vazgeçerek, her iki tarafın da isteklerinin bir kısmını karşılamak için orta bir yol bulma çabası olarak tanımlanır. Uzlaşma stili işbirlikçiliğin ve girişkenliğin orta seviyede tutulduğu çatışma çözme stilidir. *Kaçınma* stili de, çatışma durumundan geri çekilme olarak tanımlanır. Ne işbirlikçiliğin ne de girişkenliğin olmadığı çatışma çözüm stilidir. Tarafların birbirlerinin isteklerine düşük ilgisi söz konusudur. *Uyum sağlama* stili ise, taraflardan birinin, kendi isteklerini dikkate almadan karşı tarafın isteklerini karşılama çabası olarak tanımlanır. Bu çözüm stilinde girişkenlik düşük, işbirlikçilik ise yüksektir (Thomas 1976, Aktaran: Thomas 1992).

Rahim ve Bonoma (1979) tarafından yürütülen bir çalışmada ise, çatışma çözme stilleri, *kendini önemseme* ve *diğerlerini önemseme* olarak iki boyut üzerinden birbirinden ayrılmaktadır. Kendini önemseme boyutu kişinin kendi isteklerini tatmin etme çabasını açıklarken, diğerlerini önemseme boyutu ise kişinin karşı tarafın isteklerini tatmin etme çabasını açıklamaktadır. Her iki boyut da kişilerin çatışma sırasında gösterdiği yönelimleri betimlemektedir. Araştırmada iki boyut üzerinden değerlendirilen çatışma çözme stilleri; *yapıcı*, *uymacı*, *zorlayıcı*, *kaçıncı* ve *uzlaşmacı* olarak tanımlanmaktadır. *Yapıcı* çözüm stilinde kendini ve diğerlerini önemseme yüksek seviyededir. Bu çözüm stili, problemin tanımlanması ve müdahale edilmesi gibi problem çözme ile ilişkilidir. Her iki taraf için de kabul edilebilir etkili bir çözüme ulaşmak için açıklık, bilgi alışverişi, alternatifler arama ve farklılıkların incelenmesini içerir. *Uymacı* çözüm stilinde kendini önemseme düşük, diğerlerini önemseme yüksek seviyededir. Bu çözüm stili diğer tarafın isteklerini tatmin etmek için farklılıkları önemsememe ve ortaklığı vurgulama çabalarıyla ilişkilidir. Bu stili kullanan kişiler, diğer tarafı tatmin etmek için kendi isteklerini ihmal eder. *Zorlayıcı* çözüm stilinde kendini önemseme yüksek diğer tarafı önemseme düşük seviyededir. Bu çözüm stili kazan-kaybet yaklaşımı ya da kişinin bir durumu kazanmak için gösterdiği zorlayıcı davranış ile tanımlanabilir. Bu çözüm stilini benimseyen kişiler, diğer tarafın ihtiyaçlarını ve beklentilerini yok sayarak kendi amaçlarına ulaşmak için tüm güçlerini

kullanırlar. *Kaçınmacı* çözüm stilinde de hem kendini hem de diğerlerini önemseme düşük seviyededir. Bu çözüm stili geri çekilme, sorumluluktan kaçınma ile ilişkilidir. Bu çözüm stilini benimseyen kişiler, hem kendi isteklerini hem de diğer tarafın isteklerini tatmin etmekte başarısız olur. Son olarak *uzlaşmacı* çözüm stilinde ise, hem kendini hem de diğerlerini önemseme orta seviyededir. Her iki taraf için de karşılıklı kabul edilebilecek ortak bir karara varmak için tarafların bazı şeylerden vazgeçmeleri söz konusudur.

Çatışma çözüm stilleri; ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları olarak iki başlık altında incelenecektir.

1.2.1. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri

Çatışma, bütün insan ilişkilerinin ve de evlilik yaşamının kaçınılmaz bir parçasıdır. Bütün evliliklerde eşler arasında zaman zaman çatışmalar yaşanmaktadır. Evlilik araştırmacıları ve danışmanları evlilikte yaşanan çatışmaların yanı sıra eşlerin bu çatışmaları nasıl çözdükleri üzerine odaklanmışlardır (Greff ve Bruyne 2000; Gottman 1993; Gottman ve Krokoff 1989; Kurdek 1994a; Kurdek 1995; Mackey, Diemer ve O'Brien 2000; Ridley, Wilhelm ve Surra 2001).

Eşler birbirlerinden farklı çatışma çözme stillerine sahiptirler. Kimileri kavga etmekten kaçınırken, kimileri de çatışmanın şiddetlenmesine olanak tanır. Eşlerden bazıları da kendi farklılıkları konusunda konuşur ve seslerini yükseltmeden uzlaşmak için orta bir yol bulur. Eşlerin çatışma çözüm stilleri, ilişki üzerindeki olumsuz etkileri arttırabilir ya da düşürebilir (Gottman ve Silver 1999, Aktaran: Troupe 2008). Kısacası eşlerin çatışmayı ele alma davranışlarına bağlı olarak evlilik çatışmaları yapıcı veya yıkıcı sonuçlar doğurabilir (Özgüven 2000). Eşlerin çatışmayı yapıcı şekillerde yönetmeleri ilişkiyi güçlendirir ve zenginleştirir. Ancak çatışmanın yıkıcı şekillerde ele alınması ilişkiye zarar verir ve ilişki doyumunu azaltır (Greff ve Bruyne 2000). Adler ve Baeder, Higginbotham ve Lamke (2004), çatışmanın varlığından ve sıklığından ziyade eşlerin çatışmayı nasıl çözdükleri konusu üzerinde durmuşlardır. Araştırmacılar baskıcı, öfkeli, saldırgan, talepkar ve eleştirici gibi olumsuz davranışsal ifadelerin düşük evlilik

ilişkisi kalitesiyle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bağımsız olarak agresif, zıtlı, tepkisiz ve ilgisiz davranışlar evlilik kalitesinin ve evlilik doyumu azalmasında yordayıcı olan faktörlerdir.

Greeff and Bruyne (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada, Thomas'ın (1976) çatışma çözme stilleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Sonuçlar ortak hareket etme çözüm stili ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde yüksek anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymuştur. Rekabet etme çözüm stilini kullanan eşlerin ise düşük evlilik doyumu bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır

Gottman ve Krokoff (1989) yürüttükleri boylamsal bir araştırmada, eşlerin evlilik etkileşimlerini ve çatışmalı bir durumu çözüm tarzlarını incelemişlerdir. Araştırma sonunda, eşlerin anlaşmazlıkları ve öfke ifadeleri gibi bazı etkileşim tarzlarının evlilik doyumunu olumsuz etkilediği ve evliliğe zarar verebileceği fakat uzun vadede bir evlilik için işlevsel de olabileceği bulunmuştur. Ancak aşırı savunmacı, inatlaşma ve etkileşimden geri çekilme gibi bazı etkileşim tarzları işlevsiz olarak tanımlanmıştır ve bu etkileşim tarzlarının uzun vadede ilişkinin işlevselliğine zarar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer şekilde Burman, Margolin, and John (1993), eşlerin çatışma çözüm stilleri ve davranış şekilleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada eşler fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık ve geri çekilme çatışma çözüm stillerinin kullanıldığı ve düşük şiddette çatışmaların yaşandığı dört gruba ayrılmıştır. Fiziksel saldırganlık gösteren eşlerin birbirlerine karşı daha sert ve düşmanca davranışlar sergiledikleri ve bu çiftlerin problem çözme becerilerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Düşük şiddette çatışma deneyimleri olan eşlerin ise bazı olumsuz davranış şekillerinin olduğu ancak fiziksel saldırganlık gösteren eşlere göre çatışma durumuyla daha iyi baş edebildikleri ve çatışmayı daha çabuk çözdükleri izlenmiştir.

Vuchinich (1987) 52 aile üzerinde yürüttüğü çalışmada, ailelerin akşam yemeği üzerindeki etkileşimlerini ve aile bireylerinin, meydana gelen sözel çatışmalarını nasıl yönettiklerini incelemiş ve teybe kaydetmiştir. Vuchinich araştırma

sonucunda ailelerin, *boyun eğme*, *uzlaşma*, *sonraya bırakma* ve *geri çekilme* olmak üzere dört çatışma çözüm stili kullandıklarını bulmuştur. *Boyun eğme* stilinde, eşlerden biri diğerinin görüşlerini olduğu gibi kabul ederek, ona itaat ederek ya da pes ederek çatışmayı sonlandırılır. *Uzlaşma* stilinde, eşlerin her ikisinin de kendisinden fedakârlıkta bulunmasıyla her iki taraf için de kabul edilebilecek orta bir yolun bulunması söz konusudur. *Sonraya bırakma* stilinde, eşler hiçbir çözüm üretmeden tartışmayı sona erdirir. Eşler, açıkça söylenmese de aynı fikirde olmadıklarını kabul eder ve başka aktivitelere geçerler. *Geri çekilme* stilinde ise eşlerden biri konuşmayı reddeder ve odayı terk eder. Geri çekilme, öfkeli bir şekilde tartışmadan çekilme durumudur (Vuchinich 1987).

Vuchinich (1987), yaptığı bu araştırma sonucunda; çatışmaların %61'nin sonraya ertelendiğini, %21'inin boyun eğme ile sonuçlandığını, %14.2'sinin uzlaşmayla çözüldüğünü ve %3.8'inin ise geri çekilme ile sonuçlandığını göstermektedir. Sonraya erteleme, duygusal ve bilişsel anlamda çatışmayı o an için sonlandırmanın en basit yolu olduğu için en sık görülen çatışma çözüm stili olabilir. Boyun eğme stilinde teslim olan kişi, kendini koruma bakış açısıyla hoş olmayan bir durumla karşılaşmayı istememektedir. Uzlaşma stili, her iki taraf için de kabul edilebilecek bir durum yaratmak için oldukça karmaşık bilişsel bir çalışma gerektirir. Geri çekilme stili ise, tarafların görüşmelerini sürdürme yeteneğini ve sosyal ortamlarını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle taraflar sıklıkla sonraya erteleme stilini kullanarak bu gibi zorluklardan kaçmayı denerler.

Kurdek (1994), çiftlerin çatışma çözüm stilleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, *olumlu problem çözme*, *çatışmaya girme*, *geri çekilme* ve *boyun eğme* olmak üzere dört tür çatışma çözüm stili tanımlamıştır. Kullanılan bu çatışma çözüm stillerinin, eşlerin evlilik doyumunu etkilediğini bulmuştur Kurdek (1994; 1995).

Yukarıda eşlerin evlilik çatışma çözüm stilleri ile ilgili literatür incelendiğinde farklı araştırmacılar tarafından eşlerin evlilik çatışma çözüm stillerinin farklı şekillerde sınıflandığı ve tanımlandığı görülmektedir. Mevcut araştırmada ebeveynlerin evlilik

çatışma çözüm stillerini değerlendirmek amacıyla, Özen (2006) tarafından geliştirilen “Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan ölçüm aracında ebeveynlerin evlilik çatışma çözüm stilleri; *olumlu*, *olumsuz*, *geri çekilme* ve *boyun eğme* olarak tanımlanmıştır. Olumlu çatışma çözüm stili, yapıcı yollarla çatışmanın ele alınması ve eşlerin her ikisi için en iyi olan çözüm konusunda uzlaşma sağlanması ile ilgilidir. Olumsuz çatışma çözüm stili ise çatışmanın yıkıcı yollarla ele alınmasıyla ilişkilidir ve genellikle sözel ve fiziksel saldırganlık içerir. Geri çekilme stili, çatışma konusunda tartışmayı reddetme, kaçınma ya da sessiz kalma ve konunun tartışılmasının sonraya ertelenmesi ile ilişkilidir. Son olarak boyun eğme stilinde ise eşlerden birinin diğer tarafın isteklerine uyması söz konusudur (Özen 2006).

1.2.2. Ergen Çatışma Çözme Davranışları

Çocukların akran ve arkadaş ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalar kritik gelişimsel bir sorun oluşturur çünkü anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmek gibi önemli sosyal beceriler yaşlılarla olan etkileşimlerle kazanılır. Çocuklarda bu becerilerin gelişmemiş olması sosyal reddedilme ve uyum problemleri için bir risk oluşturur (Dunn 1993, Aktaran: Laursen, Finkelstein ve Betts 2001)

Opatow (1989) ergenlik döneminde akran çatışmalarının öneminin altını çizer ve bilişsel, fiziksel ve sosyal değişimlerin hızla yaşandığı ergenlerin hayatında, akranların önemli bir rol üstlendiğini vurgular. Opatow (1989)’a göre ergenlik döneminde yaşanan çatışmalar, birtakım olumsuzlukları beraberinde getirmesine rağmen aynı zamanda ergen için kendini koruma, sosyal statü, kişisel gelişim, kişilerarası iç görü ve problem çözme gibi kazanımlar için fırsatlar sunmaktadır (Opatow 1989).

Benzer şekilde, Lempers ve Clark-Lempers (1993)’a göre ergenlikte arkadaşlığın stratejik bir işlevi vardır. Ergenlik döneminde arkadaşlık, ergenin toplumsal becerileri kazanması, kendini tanıması, anne ve babadan bağımsızlığını kazanması, karşı cinsle ilişkiler kurması ve kimliğin onaylanması açısından ergenin toplumsallaşmasında önemli bir etkidir. Ancak ergenlik döneminde yaşanan hızlı değişim ve gelişim etkisiyle ergenin ruh sağlığı etkilenmektedir. Bu nedenle ergenin,

arkadaşlık ilişkilerini kuramayışı ya da arkadaşlarıyla çatışmalı ilişkiler yaşaması daha sonraki psikolojik sorunların yordayıcısı olmaktadır (Aktaran: Yazgan-İnanç, Bilgin ve Kılıç-Atıcı 2015).

Ergenlik döneminde yaşanan bir çatışma durumunda, ergenlerin çatışmayı ele alma şekilleri farklılık göstermektedir. Çatışma yaşayan taraflardan biri karşı tarafı ikna etme çabasına girebilir ya da güç kullanarak çatışmayı kazanabilir. Bazı durumlarda ise, çatışma yaşayan taraflardan biri, tamamen kendi istek ve gereksinimlerinden vazgeçerek karşı tarafın isteklerini olduğu gibi kabul edebilir (Taştan 2010). Çatışma durumlarında tarafların, fiziksel ya da sözel saldırganlık gibi olumsuz çatışma çözüm stillerini kullanmaları her iki taraf için de yıkıcı sonuçlara yol açmaktadır. Ancak tarafların, her iki tarafın da istek ve gereksinimlerini karşılayacak yapıcı çatışma çözüm stillerini kullanmaları, her iki taraf için de olumlu değişim ve gelişimlerin yaşanmasını sağlamaktadır (Johnson ve Johnson 2000, Aktaran: Taştan 2010).

Gillespie ve Chick (2001), çocukların daha küçük yaşlarda öğrenmeleri gereken en önemli sosyal becerilerden bazılarının kendini kontrol etme ve çatışmalarla başa çıkmayı öğrenmek olduğunu ifade eder. Bu becerilerin eksikliğinin çocuklarda ciddi olumsuz sonuçlara yol açabileceğini vurgular. Bu beceri eksikliğinin bir sonucu olarak çatışmaların yıkıcı yollarla çözülmesi çocuklarda kızgınlık, öfke, düşmanlık ve şiddet duyguları yaratır. Aksine çatışmaların yapıcı yollarla çözülmesi ise sorun çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerini geliştirerek çocukların kişisel gelişimini sağlar. Ayrıca kişinin, kendini tanımasına ve sosyal gelişiminin sağlıklı bir biçimde sürmesine yardımcı olur.

Johnson ve Johnson (1994; 1997), çatışma sırasında kişilerin, *amaçlarına ulaşma* ve *çatışma yaşadıkları kişilerle iyi bir ilişki sürdürme* şeklinde iki önemli konu ile ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Kişiler, amaçlarının veya çatışma yaşadıkları kişinin kendileri için önemine göre çatışma çözme davranışlarını belirlemektedirler. Johnson ve Johnson bireyin amaca ya da ilişkiye verdiği öneme göre; *güç kullanma*, *geri çekilme*, *yatıştırma*, *uzlaşma* ve *iş birliğine girme* olmak üzere beş farklı çatışma çözme davranışı tanımlamışlardır. Geri çekilme, çatışma durumunda kişinin çözüm üretmek

yerine çatışma ortamını terk etmesidir. Yatıştırma da kişiler, tatsızlık yaşanmaması için kendi istekleri yerine karşı tarafın isteklerini karşılama çabası içinde olurlar. Güç kullanma davranışında, kendi isteklerini karşı tarafa zorla kabul ettirme çabası söz konusudur. Kavga, tehdit, saldırganlık ve öfke içeren davranışlar sergilenir. Taraflar birbirleriyle konuşmak ve birbirlerini anlamak yerine dayatmacı bir tutum benimserler. Bu çatışma çözme davranışında, kişinin amaçları ilişkiden daha önemli olmaktadır. Uzlaşma davranışında ise, amaçlar kadar ilişkilerde önemlidir. Taraflar kendi amaçlarından taviz vererek ortak bir çözüm bulmaya çalışırlar. Son olarak, iş birliğine girme davranışında, taraflar birlikte hareket ederek çözüm yolu üretmeye çalışırlar. Her iki taraf için de amaçlar ve ilişkiler önemlidir.

Bazı araştırmacılar tarafından çatışma çözme davranışları *kaçınma*, *saldırganlık* ve *problem çözme* olarak sınıflandırılmıştır (Gordon 2005; Simith ve Sidwell 1990). Bu çatışma çözme davranışları aşağıda açıklanmaktadır.

Kaçınma: Kaçınma davranışı gösteren birey, çatışma durumunda çözüm üretmek yerine problemi reddederek ya da problemi görmezden gelerek sorundan kaçmayı tercih eder. Sonuçta taraflardan biri kazanırken, diğer taraf kaybeden durumda gibi görünse de her iki taraf da kaybeden durumdadır. Taraflar birbirleriyle konuşmadan ve birbirlerini anlamadan yoğun öfke duygusuyla birbirlerine fiziksel ya da sözel saldırıda bulunabilirler.

Saldırganlık: Çatışma durumunda taraflardan birinin karşı taraf üzerinde güç kullanarak sorunu yıkıcı bir biçimde çözmeye çalışmasıdır. Çatışma durumunda her iki taraf da kendisinin haklı olduğuna inanır ve sadece kendi çıkarlarını korumaya çalışır. Taraflar birbirleriyle konuşmadan ve birbirlerini anlamadan yoğun öfke duygusuyla birbirlerine fiziksel ya da sözel saldırıda bulunabilirler. Çatışma sonrasında taraflardan birisi zorla isteklerini elde ederken, taraflar arasındaki ilişkiler zarar görür (Uysal 2006).

Problem Çözme: Taraflar birbirlerini suçlamadan, birbirlerine zarar vermeden sorun üzerine odaklanarak her iki taraf için de en iyi olan çözüm yolunu bulmaya

çalışırlar. Daha sonra her iki taraf için de en iyi olan çözüm üzerinde uzlaşma sağlanarak, her iki tarafında bu çözümden kazançlı çıkması sağlanır.

Laursen, Finkelstein ve Betts (2001) tarafından yürütülen akran çatışma çözümünde gelişimsel bir meta analiz sonucunda; tanıdıklar, arkadaşlar ve romantik partnerlerle olan çatışma çözümlerinde uzlaşma stilinin, güç kullanma ve geri çekilme stillerinden daha sık kullanıldığı ve güç kullanmanın da geri çekilme stilinden daha sık kullanıldığı görülmüştür. Ancak kardeşlerle olan çatışma çözümlerinde ise güç kullanmanın, geri çekilme stilinden daha sık kullanıldığı; uzlaşma stili yaygınlığının ise geri çekilme ve güç kullanmadan farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Yine meta analiz sonuçlarına göre; çocukların çatışma çözümlerinde güç kullanma stilini, uzlaşma ya da geri çekilme stilinden daha sık kullandıkları ve uzlaşma stilini de geri çekilme stillinden daha sık kullandıkları görülmektedir. Ergen çatışma çözme stilleri ise belirtilen çocuk çatışma çözme stillerinden farklılaşmaktadır. Ergenler çatışma çözümünde uzlaşma stilini, güç kullanma ve geri çekilme stilinden daha sık kullanmakta ve güç kullanma ve geri çekilme stillerini kullanma yaygınlığında bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmada kullanılan ve Öner-Koruklu (1998) tarafından geliştirilen Çatışma Çözme Davranışlarını Belirleme Ölçeği'nde *saldırganlık* ve *problem çözme* olmak üzere iki tür çatışma çözme davranışı incelenmektedir. Çatışma çözümü olarak saldırganlık davranışının kullanılması yıkıcı sonuçlara yol açarken, problem çözme davranışı ise yapıcı sonuçlara yol açmaktadır. Çatışma durumlarında saldırganlık davranışını kullanan ergenlerin, problem çözme becerilerinin yetersiz olduğu ve saldırgan davranışların, yetersiz problem çözme becerileriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Lochman ve Dodge 1994, Aktaran: Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu 2013: 429).

Wied, Branje ve Meeus (2007), 307 ergen (149 erkek, 158 kız) üzerinde yürüttükleri bir araştırmada, ergenlerin çatışma çözüm stillerini ve cinsiyet açısından çatışma çözüm stillerinin farklılık gösterip göstermediklerini incelemişlerdir. Araştırma sonunda ergenlerin, problem çözme stilini, saldırganlık, geri çekilme ve boyun eğme stillerinden daha sık kullandıkları görülmüştür. Sonuçlar her iki cinsiyet için de en sık

kullanılan çatışma çözüm stilinin problem çözme olduğunu göstermektedir. Ancak kızların, problem çözme, geri çekilme ve boyun eğme stillerini erkeklerden daha sık kullandıkları ve saldırganlığın her iki cinsiyette de düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Ülkemizde Türnüklü ve Şahin (2004), 13-14 yaş grubu 320 öğrenci üzerinde yürüttükleri bir araştırma sonucunda; öğrencilerin, fiziksel şiddet, küfür, izinsiz eşya alma, dalga geçme, ad takma ve kıskançlık gibi yıkıcı ve işbirliğinden uzak çatışma çözme stillerini, yapıcı ve işbirliğine yönelik çatışma çözme stillerinden daha sık kullandıkları görülmüştür. Bununla birlikte kızların, iş birliğine yönelik çözüm stillerini erkeklere göre daha sık kullandıkları ve erkeklerin ise sıklıkla şiddete başvurdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erkekler, kızlara göre kavgaya daha sık başvururken, kızlar ise bir yetişkin yardımına daha sık başvurmaktadır.

Benzer şekilde Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) tarafından 1417 lise öğrencisi üzerinde yürütülen araştırmada, ergenlerin çatışma çözme davranışlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü açısından farklılık gösterip göstermediği, çatışma çözümünde kullanılan yöntemler, çatışmanın nasıl sonuçlandığı ve bu sonucun onları nasıl etkilediği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, cinsiyet açısından erkeklerin saldırganlık puanının kızlardan daha yüksek olduğu ve kızların problem çözme puanının da erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyi açısından, 9. sınıf öğrencilerinin 10. ve 11. sınıf düzeyindeki öğrencilere göre çatışma çözümünde daha az saldırganlığa ve daha fazla problem çözmeye başvurdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerle yapılan görüşmelerde, saldırganlık puanı yüksek olan öğrencilerin, çatışmaları genellikle fiziksel ve sözel güç kullanarak çözdükleri, problem çözme puanı yüksek öğrencilerin ise konuşarak çözdükleri belirlenmiştir.

1.2.3. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ve Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler

Farklı fikirlere açık ve hatta farklı fikirleri değerli gören ve bu fikirlere ifade özgürlüğü tanıyan ailelerde yaşanan çatışmalar, ergen psikososyal gelişimi için bir fırsat olarak görülür. Uyumun ve kabulün sağlandığı aile ortamında çatışma, ergenlerin özerk

düşünme ve kişilerarası uzlaşma becerilerinin gelişimine olanak sağlar. Bu nedenle ergenlerin ilişkilerinde uzlaşma ve çatışma çözme becerilerinin gelişebilmesi için gerekli koşul, olumlu bir aile ortamının varlığıdır. Ancak düşmanca ve tutarsız ebeveyn ilişkilerinin varlığı ise ergenlerde sosyal etkileşimden kaçınma ve reddedilme hissi ile sonuçlanabilir. Bu açıdan aile ortamında çatışmaların varlığından ya da yokluğundan ziyade bu çatışmaların özellikle ebeveynler tarafından nasıl ele alındığının ve nasıl çözüldüğünün araştırılması önemlidir (Rubenstein ve Feldman 1993).

Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar kişiler arası ilişkilerinde nasıl davranılması gerektiğini ebeveynlerinin etkileşimlerini gözlemleyerek öğrenmektedir (Fincham 1998). Çocukların ebeveynleri arasındaki saldırgan davranışlara tanık olmaları ve ebeveynlerini model almaları, saldırgan davranışlarda bulunmalarıyla sonuçlanabilir (Bandura 1973). Ebeveynleri arasındaki çatışma durumlarında saldırganlığı öğrenen çocuklar, kendilerinden küçük çocuklara veya akranlarına karşı saldırganca davranabilirler. Bu konuda yapılan araştırmalar, yetişkinlerin kızgınlıklarına şahit olan çocukların, saldırgan davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur. Bir deney ortamında çocuklara, birbirlerine öfkeyle bağırarak yetişkinlerin tartışmaları izletilmiştir. Bu izleme sonrasında çocukların, oyun arkadaşlarına karşı daha fazla fiziksel saldırganlık gösterdikleri gözlenmiştir (Şendil ve Kızıldağ 2005).

Bandura (1977)'ya göre evlilik ilişkilerinde ebeveynlerinin çatışma çözme çabalarını gözlemleyen çocuklar, bir model alma sürecinden geçerek kendi çatışma durumlarında ebeveynlerinin davranışlarını taklit ederler. Ebeveynlerinin, çatışmalarını başarıyla çözdüklerine tanık olan çocuklar, ebeveynlerinin olumlu problem çözme taktiklerini model alarak, kişiler arası ilişkilerinde çatışma çözümüne dair etkili yollar öğrenir. Çocuklarına çatışma çözümüne dair olumlu modeller sağlayan ebeveynler, çocuklarının sosyal yeterlilik ve başa çıkma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur (Bandura 1977, Aktaran: Grych ve Fincham 1990).

Çocukluk ve ergenlik döneminde akran ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişimsel önemi bilindiği halde, ebeveynler arasındaki çatışmaların ve bu çatışmaların ele alınma biçimlerinin, ergenlerin akran ve arkadaş ilişkileri üzerindeki etkisini araştıran çok az

sayıda araştırma yapılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde, ebeveyn çatışma çözüm biçimleri ve çocuk uyumu ve sosyal becerileri arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalar görülmektedir (Cummings, Goeke-Money, Papp ve Dukewich, Tammy L. 2002; Cummings, Goeke-Money ve Papp 2003, 2004; Goeke-Morey, Cummings, Harold ve Shelton 2003; Katz ve Gottman 1993; Schudlich ve Cummings 2007; Siffert ve Schwarz 2011; Stone 2000). Ayrıca ebeveyn-çocuk arasındaki çatışma çözüm stillerinin, çocukların kardeşleriyle ya da akranlarıyla yaşadıkları çatışmaları çözüm stilleriyle ilişkisini araştıran araştırmalar da bulunmaktadır (Doorn, Branje, VanderValk, Goede ve Meeus 2011; Johnson, LaVoie ve Mahoney 2000; Montemayor ve Hanson 1985; Reese-Weber 2000). Ancak ebeveyn çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen araştırmalar yok denecek kadar azdır. Aşağıda bu ilişkinin incelendiği uluslararası literatürde yer alan çalışmalara yer verilecektir.

Du Rocher Schudlich, Shamir ve Cummings (2004) tarafından yaşları 5 ile 8 arasında değişen 47 çocuk ve aileleriyle yapılan bir araştırmada çocukların akran çatışma çözüm stratejilerini değerlendirmek için, ebeveynlerin evlilik ilişkileri ve bu ilişkinin çocuklardaki temsilleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda ebeveyn çatışma stratejilerinin, çocuğun akran çatışma stratejileriyle önemli ölçüde ilişkili olduğu görülmüştür. Özellikle çocukların akranlarıyla olumsuz çatışma stratejilerinin ve saldırgan davranışlarının, anne ve babanın açık ve gizli çatışma davranışlarıyla ve daha çok babanın açık çatışma davranışlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Goodmann, Barfoot ve Belli (1999) tarafından yaşları 10 ile 13 arasında değişen 57 çocuk ve ebeveynleriyle yürütülen bir çalışmada evlilik çatışmasının olumlu ve olumsuz yönleri ile çocukların problem çözme becerileri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonunda evlilik çatışmasını daha sık yaşayan ebeveynlerin ve çatışma sırasında saldırgan taktikler kullanan annelerin çocuklarının daha az problem çözme becerilerine sahip oldukları; evlilik çatışmasını daha az sıklıkta yaşayan ve çatışma sırasında yapıcı taktikler kullanan ebeveynlerin çocuklarının ise daha iyi problem çözme becerilerine sahip oldukları bulunmuştur.

Underwood, Beron, Gentsch, Galperin ve Risser (2008) tarafından 256 çocuk üzerinde yürütülen bir araştırmada çocuklar, 9 yaşından 10 yaşına kadar boylamsal olarak takip edilmiştir. Araştırmada ebeveynler arasındaki olumsuz çatışma çözüm stilleri ile çocukların akranlarıyla sosyal ve fiziksel saldırganlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar, annenin olumsuz çatışma çözüm stillerinin (Sözel saldırganlık, fiziksel saldırganlık, engelleme ve üçgenleştirme) kızların okul ortamında sosyal ve fiziksel saldırganlıklarıyla anlamlı olarak ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak babanın olumsuz çatışma çözüm stilleri ile her iki cinsiyetteki çocukların sosyal ve fiziksel saldırganlıkları arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Joshi (1997), 9-11 yaş aralığında 61 ergen ve ebeveynleri üzerinde yürüttüğü bir araştırmada ebeveynler arası, ebeveyn-çocuk ve çocuk-arkadaş çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda; ebeveynler arası çatışma çözüm stilleri, ebeveynlerin çocuklarıyla çatışma çözüm stilleri ve çocukların arkadaşlarıyla çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde; araştırmaların daha çok evlilik çatışması ve çocuk uyumu üzerine yapıldığı dikkat çekmektedir (Güngören 2011; Güven 2013; Evren-Turan 2014; Hoşcan 2010; Kızıldağ 2003; Peksaygılı ve Güre 2008; Sakız 2011). Yapılan araştırmalar içerisinde; Evren-Turan (2014) ve Güngören (2011), evlilik çatışmasının çocukların sosyal uyumu ve sosyal becerileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Her iki araştırma sonucunda evlilik çatışmalarını sık ve içeriğini şiddetli, çözümsüz algılayan, evlilik çatışmaları nedeniyle yüksek tehdit düzeyi algılayan ve evlilik çatışmasından dolayı kendini suçlayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin olumsuz yönde etkilendiği bulunmuştur.

Öte yandan ebeveynler arasında yaşanan şiddetli ve çözümlenmeyen çatışmalar çocukların duygusal güvenliklerinin bozulmasına ve dolayısıyla duygu düzenleme becerilerinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Davies ve Cummings 1994; 1998). Bu durum çocuğun çatışma çözme davranışları üzerinde etkili olabilmektedir.

1.3. Duygu Düzenleme

Duygular hayatın renkleridir. Kimileri hayatı gökkuşağı renklerinde yaşarken kimileri de hayatı siyah-beyaz renklerde yaşar. Kimileri bu renklere dikkatini verirken kimileri de bunları görmezden gelir. Ancak duygular sosyal yaşantımızda ve öz düzenleme sürecinde önemli bir rol oynar (Aka 2011). Duygular, deneyimlerimizi anlamamızı ve düzenlememizi sağlayan bir tür tepki sistemidir. Bu nedenle duyguları, deneyimlerimizi değerlendirmemize ve duruma uygun tepkiler vermemize yardımcı olan araçlar olarak tanımlayabiliriz (Cole, Martin ve Dennis 2004). Günümüz yaklaşımları duyguların, kişiler arası etkileşimleri kolaylaştırma, önemli olayları hatırlamayı arttırma, karar verme ve gerekli davranışsal tepkileri hazırlama üzerinde önemli rol oynadığını vurgular (Gross ve Thompson 2007).

Duygu düzenleme ise, kişinin içinde bulunduğu duruma uyum sağlamak amacıyla duygusal tepkilerini değiştirebilmesi olarak tanımlanır. Duygu düzenleme kişinin amaçlarına ulaşması için duygusal tepkilerini izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesinden sorumlu içsel ve dışsal süreçlerden oluşur (Thompson 1994). Duygu düzenleme süreçleri bilinçli ya da bilinçsizce olabilir, kendi kendine ya da bir çaba sonucu olabilir ve duygusal tepkileri izlemek, değerlendirmek ve değiştirmek için beceriler ve stratejiler içerebilir. Duygu düzenleme stratejileri sadece olumsuz duygular üzerine değil, aynı zamanda olumlu duygular üzerine de odaklanır (Gross ve Thompson 2007; Thompson 1994). Ayrıca duygu düzenleme, sadece duygusal ifadelerin sıklığını ya da şiddetini azaltmakla ilgilenmez, aynı zamanda duyguların oluşması ve sürdürülmesi yeteneğinin gelişmesiyle de ilgilenir (Cole vd. 1994, Aktaran: Gullone ve Taffe 2011). Duygu düzenleme sırasında insanlar, olumlu ve olumsuz duygularını devam ettirebilir, arttırabilir ya da azaltabilirler. İnsanlar özellikle öfke, üzüntü ve endişe gibi olumsuz duygularını azaltarak düzenleme eğilimindedirler. Ancak başkalarıyla paylaştıkları olumlu duygusal yaşantılarını ve sevgi, ilgi ve neşe gibi olumlu duyguları ise arttırarak düzenlemeye odaklanırlar. Buna göre duygu düzenleme, genellikle duygusal tepkilerde değişimleri içermektedir. Bu değişimler, bireylerin yaşadıkları duygunun türü, ne zaman yaşadıkları ve bu duyguyu nasıl yaşadıkları ve ifade ettikleri konusunda kendisini gösterebilir (Gross 1998a; 1998b; Gross 1999).

Gross'un duygu düzenleme modeline (1998a; 1998b; 1999) göre süreç odaklı ve tepki odaklı stratejiler olmak üzere başlıca iki tür duygu düzenleme stratejisi tanımlanmaktadır. Süreç odaklı stratejilerde kişiler, olası tepkilerini eyleme dönüştürmeden önce yapabilecekleri konusunda düşünürler. Süreç odaklı stratejilerin ilk aşaması *durum seçimidir*. Durum seçimi, olası duygusal etkilenmenin temelinde yatan bazı durumlardan ya da kişilerden kaçınma ya da yaklaşma durumu olarak ifade edilir. Daha sonra gelen *durum değişimi* aşamasında, duygusal etkilenmenin değiştirilmesi amacıyla duyguya yol açan durum ya da mevcut çevre değiştirilir. Bunların yanı sıra durumu değiştirmeden de duyguları düzenlemek mümkündür. *Dikkat dağıtımı* aşamasıyla kişiler duruma ilişkin duygularını etkilemek amacıyla, durumun daha uygun yönlerine dikkatlerini çekebilirler ya da dikkatlerini durumdan uzaklaştırabilirler. *Bilişsel değişiklik* aşamasında ise, duruma ilişkin farklı yönler yeniden değerlendirilir ve kişinin durumu yönetme becerisiyle ya da duruma alternatif anlamlar verilerek duygular değiştirilir. Tepki odaklı stratejiler ise, devam etmekte olan duygusal deneyim, ifade ya da fizyolojik tepkilerin düşürülmesi, uzatılması, azaltılması ya da yoğunlaştırılması gibi çok sayıda strateji içerir. Duygu düzenlemenin son aşaması olan *tepki düzenleme* aşaması, tepki odaklı stratejiler grubuna girer. *Tepki düzenleme*, ortaya çıkan tepki eğilimlerini etkileme çabası içerir. Bu aşamada bireyler duygularını açıkça ifade etmeyi ya da duygularını gizlemeyi seçebilir.

Gross (2001), süreç odaklı ve tepki odaklı duygu düzenleme stratejileri arasındaki farklılıkları değerlendirebilmek için, ergen ve yetişkinler tarafından yaygın olarak kullanılan *yeniden değerlendirme* ve *bastırma* olmak üzere belirli iki duygu düzenleme stratejisi belirlemiştir. Yeniden değerlendirme, duygusal etkiyi azaltmak amacıyla, duyguya yol açan durumun bireysel olarak ya da bilişsel olarak yeniden değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Öte yandan bastırma ise, hâlihazırda duygu ifade eden davranışın görmezden gelinmesini sağlar. Yeniden değerlendirme, duygu oluşum sürecinin başında meydana gelir ve duyguya yol açan durumun, bilişsel olarak etkisiz hale getirilmesini içerir. Bu nedenle yeniden değerlendirme, deneyimsel, davranışsal ve psikolojik tepki vermeyi düşürür. Bastırma ise, sonunda meydana gelir ve duygunun yayılmasıyla ortaya çıkan, duygu ifade eden davranışın görmezden gelinmesini gerektirir.

Duygu düzenleme fonksiyonları bebeklik döneminde gelişmeye başlar ve bebeğin bakım verenle etkileşimleri ve bağlanma gibi sosyal faktörlerin yanı sıra mizaç ve yaradılış gibi faktörler tarafından da etkilenir. Duygu düzenleme becerileri çocukluktan ergenliğe doğru gelişme göstermeye devam eder. Duygu düzenleme becerilerinin gelişimi, ergenlerin geçmiş ve gelecekteki olayları değerlendirmelerine olanak tanır ve daha karmaşık planların gelişimini destekler (Barkley 1997; Demetriou 2000; Fleming ve Gamble 1993, Aktaran: Kostiuk 2011).

Morris ve arkadaşları (2007)'na göre aile ortamı çocukların duygu düzenleme gelişimini üç şekilde etkilemektedir. İlk olarak, çocuklar gözlem yoluyla duygu düzenlemeyi öğrenmektedir. İkinci olarak, duygu sosyalleştirme ile ilgili ebeveyn uygulamaları ve davranışları duygu düzenlemeyi etkilemektedir. Son olarak da duygu düzenleme, bağlanma ilişkisi kalitesini, ebeveyn stillerini ve evlilik ilişkisinin duygusal kalitesini yansıtan ailenin duygusal iklimi tarafından etkilenir. Çocuklar, duygusal yaşantılarını nasıl yöneteceklerini ebeveynlerini model alarak öğrenirler. Duygu koçluğu, ebeveynlerin çocuklarının duygularına karşı duygusal tepkilerinin etkisi ve ebeveynlerin ifade stillerinin model alınması çocukların duygusal ve sosyal yeteneklerinin önemli yordayıcıları olarak görülür (Denham, Mitchell-Copeland, Strandberg, Auerbach ve Blair 1997).

Duygu düzenleme, günlük yaşamda etkili uyum ve başarılı sosyal etkileşimler için gerekli bir dizi karmaşık becerilerdir (Macklem 2008, Aktaran: Hsieh ve Stright 2012: 877). Yapılan araştırmalar zayıf duygu düzenlemenin dürtüsel davranışlarla ilişkili olduğunu, psikopatoloji gelişimi riskini (Schreiber, Grant ve Odlaug 2012) ve çocuk ve ergenlerde kaygı düzeyini arttırdığını göstermektedir (Bender, Reinholdt-Dunne, Esbjörn ve Pons 2012).

Gross ve John (2003), katılımcıların kullandıkları duygu düzenleme stratejilerindeki farklılıkların, onların duygulanımları, iyi oluşları ve sosyal ilişkileri üzerindeki etkisini inceledikleri bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçları yeniden değerlendirme stratejilerini kullananların, daha düşük depresif semptomlar bildirdiği, yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu, daha iyimser oldukları, öz

saygılarının daha yüksek olduğu ve çevrelerindeki kişilerle olumlu ilişkiler kurduklarını göstermektedir. Bastırma stratejisini kullananlar ise, daha fazla depresif semptomlar, daha düşük yaşam doyumu, düşük öz saygı ve daha az iyimserlik bildirmişlerdir. Ayrıca bastırma stratejisini kullananların, hem kendileriyle hem de ilişkileriyle ilgili daha az doyum sağladıkları görülmüştür.

Ülkemiz literatüründe ergenler için geliştirilen farklı bir duygu düzenleme ölçeği bulunmadığından mevcut araştırmada Duy ve Yıldız (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte duygu düzenleme içsel işlevsel, dışsal işlevsel, içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan olmak üzere dört alt boyutta incelenmiştir. Duygu düzenleme stratejilerinde kullanılan kaynaklar içsel ya da kişisel kaynaklar ve dışsal ya da çevresel kaynaklar olarak sınıflandırılmaktadır. Kullanılan hem içsel hem de dışsal kaynaklar işlevsel olabildiği gibi aynı zamanda işlevsel olmayabilir. İçsel işlevsel duygu düzenleme, duruma ilişkin düşüncelerin, amaçların ve planların yeniden gözden geçirilmesini içerirken; dışsal işlevsel duygu düzenleme ise duruma ilişkin duygu ve düşünceleri başkalarıyla paylaşmayı ve sosyal çevreden destek aramayı içerir. İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme olumsuz duyguların bastırılması, olumsuz duygu ve düşüncelere yoğunlaşma, kendini cezalandırma ve kendine zarar vermeyi içerirken; dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ise olumsuz duygu ve düşüncelerin kontrol edilememesi, yoğun öfke ve üzüntü duygularının çevredeki insanlardan ya da eşyalardan çıkarılmasını içerir. İçsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerinin kullanılması, ergenlerde duygusal, davranışsal ve psikosomatik problemlerle ilişkili olarak görülmektedir (Phillips ve Power 2007).

1.3.1. Ergen Duygu Düzenleme ve Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri Arasındaki İlişkiler

Davies ve Cummings (1994) tarafından geliştirilen duygusal güvenlik hipotezine göre çocukların duygu düzenlemesi çocukların aile ilişkileriyle ilgili içsel temsilleri ve çocukların ebeveyn çatışmalarını ele alma biçimleri ile birlikte duygusal güvenlik süreciyle karşılıklı ilişkilidir. Duygusal güvenlik hipotezine göre ebeveynler arasında

yaşanan bazı çatışmalar çocukların duygusal güvenliğinin korunmasına katkıda bulunurken, bazıları ise çocukların duygusal güvenliğini tehdit etmektedir. Öfke, düşmanlık, fiziksel ve sözel saldırganlık, tehdit ve aşağılama gibi davranışlar içeren yıkıcı çatışmalar, çocukların duygusal güvenliğini tehdit ederek olumsuz duygularını düzenleme yeteneklerine zarar vermektedir. Duygusal güvenlik hipotezi, sürekli olarak olumsuz çatışma çözüm stillerine maruz kalan çocukların duygu düzenlemeyi korumada zorluklar yaşadığını ve yaşanan bu zorlukların da çocuklarda uyum problemleri riskini arttırdığını öne sürmektedir.

Ebeveynlerin yaşadıkları olumsuz olaylar ya da çatışma durumları karşısında olumsuz duygularını yönetme becerileri ve çatışma ile olumlu baş etme yöntemleri, çocuğun güven duygusunun ve duygu düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Zeman ve Perry-Parrish 2006). Çocuklar, ebeveynlerinin birbirleriyle etkileşimlerini ve duygusal ifadelerini gözlemleyerek ve ebeveynlerinin duygu düzenleme stratejilerini model alarak olumsuz duygularını düzenlemeyi öğrenirler (Park 1994, Aktaran: Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson 2007: 365-366).

1.3.2. Ergen Duygu Düzenleme ve Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkiler

Duygu düzenleme yeteneği güçlü çocuklar, sosyal bir ortamda uygun davranışlar gösterirken; olumsuz duyguları yüksek ve bu duyguları düzenlemede başarısız olan çocuklar ise, başkalarıyla olan ilişkilerini kontrol etmekte güçlük çekerler ve sosyal ilişkilerinde yapıcı olmayan davranışlar gösterirler. Bu durum çocuğun duygu düzenleme yeteneğinin, sosyal beceri ve sosyal ilişki kalitesiyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Eisenberg, Spinrad ve Smith 2004).

Duygu düzenleme, duygusal ifadeleri ve davranışları doğrudan etkilemesi nedeniyle, sosyal etkileşim için oldukça önemlidir. Öfkenin uygun olmayan şekillerde dışarı taşırılması, bir ilişkiyi tamamen yok edebilir. Ancak duygu düzenleme yeteneği, insanların içsel ve sosyal ipuçlarını yorumlamalarını sağlayarak ve bu sayede duygularını ve sosyal davranışlarını düzenlemelerine rehberlik ederek, sosyal

etkileşimleri dolaylı olarak etkilemektedir (Lopes, Salovey, Cote ve Beers 2005). Block ve Block (1980)'a göre; düşük duygu düzenleme yeteneği, çocuk ve ergenlerde saldırganlık, hayal kırıklığı karşısında aşırı tepkisellik, düşük işbirliği, uygun olmayan sosyal davranışlar, stres altında sosyal ortamdan geri çekilme ve uyum problemleriyle ilişkilidir (Aktaran: Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas 1994).

Duygu düzenleme sürecinde kullanılan bilinçli kontrol, dış uyaranlara karşı verilen tepkileri düzenleme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg 2012). Çocuklarda bilinçli kontrol, olumlu sosyal davranışların önemli bir yordayıcısı olarak görülmektedir. Bilinçli kontrol düzeyi yüksek çocukların, olumsuz duygularını düzenlemede ve akranlarıyla etkileşimlerinde nispeten yetenekli oldukları beklenmektedir (Spinrad, Eisenberg, Cumberland, Fabes, Valiente, Shepard, Reiser, Losoya ve Guthrie 2006).

Çocuklarda duygu düzenleme ile ilgili literatür incelendiğinde, araştırmacıların genellikle duygu düzenleme ile sosyal etkileşim kalitesi, sosyal beceriler ve olumlu sosyal davranışlar arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar yürüttükleri görülmektedir (Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas 1994; Eisenberg, Fabes, Murphy, Maszk, Smith ve Karbon 1995; Eisenberg, Fabes, Shepard, Murphy, Guthrie, Jones, Friedman, Poulin ve Maszk 1997; Eisenberg, Fabes, Guthrie ve Reiser 2000; Spinrad, Eisenberg, Cumberland, Fabes, Valiente, Shepard, Reiser, Losoya ve Guthrie 2006; Garnefski, Karaaij ve Spinhoven 2001; Zalewski, Lengua, Wilson, Trancik ve Bazinet 2011). Ancak literatürde duygu düzenlemenin, ergen çatışma çözme davranışları üzerindeki etkisini doğrudan inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır.

Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas (1994), 4-6 yaş aralığında 82 okul öncesi çocuk üzerinde yürüttükleri boylamsal bir araştırmada, olumsuz duygu ve duygu düzenlemenin, çocukların öfke içeren tepkileriyle ilişkisini incelemişlerdir. Bulgular çocukların duygusallık ve duygu düzenlemede bireysel farklılıklarının, yapıcı ve yapıcı olmayan öfke tepkileriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Duygu düzenlemede bilinçli kontrol, çocukların akranlarıyla öfke tepkilerini yönetme

becerileriyle ilişkili bulunmuştur. Duygu yoğunluğu düşük ve bilinçli kontrolü yüksek çocukların, öfke ile baş etmede saldırgan olmayan bir dil kullandıkları görülmüştür.

Eisenberg, Fabes, Shepard, Murphy, Guthrie, Jones, Friedman, Poulin ve Maszk (1997) tarafından 77 ortaokul öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin akran çatışma durumlarında, duygu düzenlemeleri ve sosyal davranışları incelenmiştir. Bulgular yüksek sosyal ilişki kalitesinin, yüksek duygu düzenleme ve düşük seviyede yapıcı olmayan baş etme, olumsuz duygusallık ve duygu yoğunluğu tarafından yordandığını göstermektedir. Duygularını ve duygu ilişkili davranışlarını yönetebilen çocukların, okulda sosyal olarak daha uygun ve yetenekli davranabildikleri görülmüştür. Ancak olumsuz duygu yaşantıları yüksek çocukların ise, diğer çocuklara göre akran ilişkilerinde daha fazla kontrol kaybı yaşadıkları ve daha olumsuz davranışlar (saldırganlık gibi) sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Garnefski, Karaaij ve Spinhoven (2001), yaşları 12 ile 16 arasında değişen 547 öğrenci üzerinde yürüttükleri bir araştırma sonucunda duygu düzenleme yeteneği yüksek olan öğrencilerin, gün içerisinde karşılaştıkları sorunlarla daha iyi baş edebildiklerini göstermişlerdir. Benzer şekilde Zalewski, Lengua, Wilson, Trancik ve Bazinet (2011) tarafından 9-12 yaş aralığındaki çocuklarla yapılan bir çalışmada, duygunun yaşandığı durumda duygularını düzenlemede daha başarılı olan çocukların, problemleriyle daha aktif baş edebildikleri ve olumlu değerlendirmelerde bulunabildikleri görülmüştür. Ancak duygularını başarılı olarak düzenlemede yetersiz kalan çocukların ise, problemleriyle baş etmede yüksek düzeyde kaçınma davranışı gösterdikleri ve yaşadıklarını tehdit edici olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergen duygu düzenlemenin aracı rolünün araştırıldığı her hangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak uluslararası literatürde benzer değişkenler arasında, ergen duygu düzenlemenin aracı etkisinin incelendiği araştırmalara rastlanılmaktadır. Schwarz, Stutz ve Ledermann (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, algılanan evlilik çatışması ve ergenin arkadaş ilişki kalitesi arasındaki

ilişkide duygu düzenlemenin aracılık rolü incelenmiştir. Araştırma 180 ergen ve ebeveynleri üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, algılanan evlilik çatışması ve ergenlerin arkadaş ilişki kalitesi arasındaki ilişkide ergen duygu düzenlemenin aracı etkisi doğrulanmıştır.

Siffert ve Schwarz (2011), yaşları 9 ile 12 arasında değişen 192 çocuk ve ebeveynleri üzerinde yürüttükleri bir araştırmada ise olumsuz ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile çocukların içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkide ergen duygu düzenlemenin aracılık etkisine bakmışlardır. Bulgular, olumsuz ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile çocuğun içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkide ergen duygu düzenlemenin aracı değişken olarak rol oynadığını göstermektedir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı milli eğitime bağlı ortaokullarda öğrenim gören 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkileri incelemek ve ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolünü test etmektir. Ayrıca araştırmada, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, ebeveynlerin eğitim durumu, yaşları ve ailenin gelir düzeyi gibi demografik değişkenler kontrol değişkeni olarak değerlendirilecektir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada sınanacak hipotezler şunlardır;

Hipotez 1.a Annenin olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 1.b. Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 2.a. Babanın olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 2.b. Babanın olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Bandura (1977)'ya göre evlilik ilişkilerinde ebeveynlerinin çatışma çözme çabalarını gözlemleyen çocuklar, bir model alma sürecinden geçerek kendi çatışma durumlarında ebeveynlerinin davranışlarını taklit ederler (Aktaran: Grych ve Fincham 1990). Literatür incelendiğinde, ebeveynler arasındaki çatışma durumlarında ebeveynlerinin saldırgan davranışlarına tanık olan çocukların, ebeveynlerinin saldırgan davranışlarını model aldıkları ve saldırgan davranışlarda bulundukları belirtilmektedir (Bandura 1973; Fincham 1998). Ülkemiz literatüründe ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiyi araştıran herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak konuyla ilgili uluslararası literatürde yapılmış araştırmalar, evlilik çatışmalarında ebeveynlerin kullandıkları olumsuz çatışma çözüm biçimleri (sözel ve fiziksel saldırganlık gibi) ve çocuğun sosyal ilişkilerinde gözlemlenen saldırgan davranışları arasında bir ilişki olduğunu sunmaktadır (Du Rocher Schudlich, Shamir ve Cummings 2004; Underwood, Beron, Gentsch, Galperin ve Risser 2008). Mevcut literatür bilgisi doğrultusunda annenin ve babanın olumsuz çatışma çözüm stillerinin, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışları ile pozitif yönde ve anlamlı olarak ilişkili olması beklenmektedir.

Hipotez 3.a. Annenin olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 3.b. Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir

Hipotez 4.a. Babanın olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 4.b. Babanın olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Literatürde ebeveynlerinin çatışmalarını başarıyla çözdüklerine tanık olan çocukların, ebeveynlerinin olumlu çatışma çözme biçimlerini model aldıkları ve kişiler

arası ilişkilerinde çatışma çözümüne dair etkili yollar öğrendikleri ifade edilmektedir (Bandura 1977, Aktaran: Grych ve Fincham 1990). Konuyla ilgili uluslararası literatür incelendiğinde evlilik çatışmaları sırasında olumlu ve yapıcı çatışma çözüm taktikleri kullanan ebeveynlerin çocuklarının daha iyi problem çözme becerisine sahip oldukları görülmektedir (Goodmann, Barfoot ve Belli 1999). Bu açıdan anne ve babaların olumlu çatışma çözüm stillerinin, ergenin problem çözme davranışlarıyla pozitif yönde ve anlamlı olarak ilişkili olacağı düşünülmektedir

Hipotez 5.a. Ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 5.b. Ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 6.a. Ergenin dışsal işlevsel duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 6.b. Ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Duygu düzenleme, kişinin içinde bulunduğu durumun koşullarına uyum gösterecek şekilde duygusal tepkilerini değiştirebilme becerisidir. Duygu düzenleme kişinin amaçlarına ulaşması için duygusal tepkilerini izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesinden sorumlu içsel ve dışsal süreçlerden oluşur (Thompson 1994). Mevcut araştırmada duygu düzenlemenin işlevsel olup olmadığı hem içsel hem de dışsal kaynaklı etmenler üzerinden değerlendirilmektedir. İçsel kaynaklı duygu düzenleme, duruma ilişkin düşüncelerin, amaçların ve planların yeniden gözden geçirilmesini içerirken; dışsal kaynaklı duygu düzenleme ise duruma ilişkin düşünceleri başkalarıyla paylaşmayı ve sosyal çevreden destek aramayı içerir (Phillips ve Power 2007). Duygu düzenleme yeteneği, insanların içsel ve sosyal ipuçlarını yorumlamalarını sağlayarak ve bu sayede duygularını ve sosyal davranışlarını düzenlemelerine rehberlik ederek, sosyal etkileşimleri dolaylı olarak etkilemektedir (Lopes, Salovey, Cote ve Beers 2005). Literatürde düşük duygu düzenleme yeteneğinin çocuk ve ergenlerde saldırganlık, düşük işbirliği, uygun olmayan sosyal davranışlar, stres altında sosyal ortamdan geri çekilme ve uyum problemleriyle ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Block ve Block 1980, Aktaran: Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas 1994). Yapılan bir

araştırma sonucunda, duygu düzenleme becerileri düşük çocukların, akran ilişkilerinde daha fazla kontrol kaybı yaşadıkları ve daha fazla olumsuz davranışlar sergiledikleri görülmüştür (Eisenberg, Fabes, Shepard, Murphy, Guthrie, Jones, Friedman, Poulin ve Maszk 1997). Bu doğrultuda içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile ergen saldırgan çatışma çözme davranışları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 7.a. Ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 7.b. Ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 8.a. Ergenin dışsal işlevsel duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Hipotez 8.b. Ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Düşük duygu düzenleme becerisinin aksine, yüksek duygu düzenleme becerisi ise olumlu sosyal davranışların önemli bir yordayıcısı olarak görülmektedir (Spinrad, Eisenberg, Cumberland, Fabes, Valiente, Shepard, Reiser, Losoya ve Guthrie 2006). Yapılan çalışmalar, duygunun yaşandığı durumda olumsuz duygularını düzenlemede daha başarılı olan çocukların, duruma ilişkin düşüncelerini, amaçlarını ve planlarını yeniden değerlendirerek ve olumlu değerlendirmelerde bulunarak problemleriyle daha aktif olarak baş edebildiklerini göstermektedir. Ancak duygularını başarılı olarak düzenlemede yetersiz kalan çocukların ise, problemleriyle baş etmede yüksek düzeyde kaçınma davranışı gösterdikleri ve yaşadıklarını tehdit edici olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Garnefski, Karaaij ve Spinhoven 2001; Zalewski, Lengua, Wilson, Trancik ve Bazinet 2011). Bu açıdan içsel işlevsel ve dışsal işlevsel duygu düzenlemenin, ergenlerde problem çözme davranışı ile pozitif yönlü olarak ilişkili olacağı düşünülmektedir.

Hipotez 9. Ebeveyn çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı değişken olarak rol oynaması beklenmektedir.

Ebeveynler arasında yaşanan çatışmalar fiziksel ve sözel şefkat, destek ve etkili problem çözme gibi olumlu davranışlarla ele alındığında çocuğun ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların yönetilebileceği ve aile uyumunun sürdürülebileceğine yönelik güvenini artırır ve çocuğun duygusal güvenliğinin korunmasına yardım eder (McCoy, Cummings ve Davies 2009; Cummings ve Davies 2010). Çocuğun duygusal olarak kendini güvende hissetmesi, çocuğun olumsuz duygularla baş etmesini kolaylaştırarak duygu düzenleme becerilerini olumlu etkiler. Olumlu duygu düzenleme becerileri yüksek çocuklar ise olumsuz yaşantılar durumunda duygusal olarak kendilerini daha iyi kontrol edebildikleri için karşılaştıkları problemlerle daha iyi baş edebildikleri düşünülmektedir. Öte yandan öfke, düşmanlık, fiziksel ve sözel saldırganlık, tehdit ve aşağılama gibi davranışlar içeren yıkıcı evlilik çatışmaları, çocukların duygusal güvenliğini tehdit ederek; olumsuz duygularını düzenleme yeteneklerine zarar vermektedir (Davies ve Cummings 1994). Olumsuz duygularını düzenlemede başarısız olan çocukların, sosyal ilişkilerinde olumsuzluk durumlarında daha fazla kontrol kaybı yaşadıkları ve daha fazla olumsuz davranışlar sergiledikleri bilinmektedir (Eisenberg, Fabes, Shepard, Murphy, Guthrie, Jones, Friedman, Poulin ve Maszk 1997). Böylece duygu düzenlemenin hem ebeveyn çatışma çözüm stilleriyle (Zeman ve Perry-Parrish 2006) hem de ergen çatışma çözme davranışlarıyla ilişkili olduğu bilinmektedir (Garnefski, Karaaij ve Spinhoven 2001; Zalewski, Lengua, Wilson, Trancik ve Bazinet 2011). Ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rolünün araştırıldığı herhangi bir araştırma literatürde bulunmamaktadır. Literatürde edindiğimiz bilgiler doğrultusunda ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracılık etkisine bakılacaktır. Bu ilişkide duygu düzenlemenin aracı olarak rol oynaması beklenmektedir.

1.6. Araştırmanın Önemi

Aile, insan yaşamının temelini oluşturmaktadır. Çocukların gelişiminde ve toplumsallaşmalarında büyük katkısı olan aile sistemi içindeki genel atmosfer ve eşlerin birbirleriyle olan ilişkileri çocuğun gelişimini derinden etkilemektedir. Aile içindeki

ilişkilerin bozulması ve eşler arasında yaşanan çatışmalar çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak evlilik çatışmasının çocuk üzerindeki etkisi büyük oranda ebeveynlerin bu çatışmaları nasıl çözüme kavuşturduklarıyla ilgilidir. Çatışmalarını başarıyla çözüme kavuşturan ebeveynler, çocuklarda çatışma çözme becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Öte yandan ebeveynler arasında yaşanan düşmanca ve çözüme kavuşturulamayan çatışmalar, çocukların sosyal ilişkilerinde çatışma çözme becerilerini olumsuz etkileyerek, çocuklarda sosyal etkileşimden kaçınma ve reddedilme hissi ile sonuçlanabilir (Cummings ve Davies 1994; Profeta 2002; Rubenstein ve Feldman 1993). Çocukluk ve ergenlik döneminde akran ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişimsel önemi bilindiği halde, ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların ele alınma biçimlerinin, ergenlerin akran ve arkadaş ilişkileri üzerindeki etkisini araştıran çok az sayıda araştırma bulunmaktadır. Ayrıca literatürde ebeveyn çatışmalarının, çocuğun duygu düzenleme becerisi üzerinde etkili olduğu ve çocukta duygu düzenlemenin, başarılı sosyal etkileşimler için gerekli beceriler olduğu ifade edilmektedir (Cumming ve Davies 2010; Morris, Amanda Sheffield, Silk, Jennifer S., Steinberg, Laurence, Myers, Sonya S. ve Robinson, Lara Rachel 2007). Bu doğrultuda araştırmada 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolünün test edilmesi hedeflenmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, evlilik çatışması ile çocukta uyum ve davranış problemleri arasındaki ilişkilerin incelendiği çok sayıda araştırmaya rastlanmaktadır (Erel ve Burman 1995; Grych ve Fincham 1990; Grych ve Fincham 2001; Güven 2013; Harold ve Conger 1997; Jouriles, Murphy ve O’Leray 1989; Kızıldağ 2003; McCoy, Cumming ve Davies 2009; Peksaygılı ve Güre 2008; Sakız 2011). Ancak ebeveynlerin evlilik çatışma çözüm stillerinin, çocuğun sosyal ilişkilerinde çatışma çözme davranışları üzerindeki etkisinin incelendiği çok az sayıda araştırma bulunmaktadır (Du Rocher Schudlich, Shamir ve Cummings 2004; Goodmann, Barfoot ve Belli 1999; Underwood, Beron, Gentsch, Galperin ve Risser 2008; Joshi 1997). Ülkemiz literatüründe ise, çalışmada ele alınan değişkenleri birlikte ele alan herhangi bir çalışma

bulunmamaktadır. Yapılan bu çalışma, incelenen değişkenler açısından Türkiye’de yapılan ilk çalışma olması ve elde edilen bulguların literatüre katkı sağlaması bakımından önemlidir.

Aile yaşamı ile ilgili yürütölen çalışmalarda genellikle annelerden ölçüm alınması ve babanın rolünün göz ardı edilmesi sık rastlanılan bir durumdur. Bu araştırmada anne, baba ve çocuk olmak üzere üç kaynaktan ölçüm alınması, araştırmanın önemli bir yönüdür. Bu araştırmanın, ebeveyn çatışma çözüm stilleri, ergen duygu düzenleme ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkilere ışık tutarak, anne-babaların ve alanda çalışan uzmanların bu konudaki farkındalığını arttıracakı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar temel alınarak, okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanları tarafından, ebeveynlere yönelik evlilikte çatışma çözümü ve çocuğun sağlıklı gelişimi üzerine eğitimler düzenlenebilir. Ebeveynlere ve çocuklara yönelik çatışma çözme becerilerini geliştirecek eğitim programları geliştirilerek etkileri incelenebilir.

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Araştırmanın temel amacı milli eğitime bağlı ortaokullarda öğrenim gören 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkileri incelemek ve ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolünü test etmektir. Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın örneklemi, kullanılan veri toplama araçları ve elde edilen verilerin istatistiksel analizi üzerinde durulmaktadır.

2.1. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi, Bolu (N = 140) ve Batman (N = 46) illerinde bulunan ve milli eğitime bağlı ortaokullara devam eden, yaşları 11 ile 14 arasında değişen ($X = 11.99$, $SS = 1.00$) 186 öğrenci ve bu öğrencilerin anne ve babalarından oluşmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin tümü evli ve beraber yaşamaktadır. Ebeveynlerin ortalama evlilik süresi 17.85 yıldır. Annelerin yaş aralığı 28 ile 62 ve yaş ortalaması 38.69'dur ($SS = 5.46$). Babaların yaş aralığı 30 ile 64 ve yaş ortalaması 42.56'dır ($SS = 5.74$). Annelerin evlilik yaşı aralığı 14 ile 35 ve evlilik yaşı ortalaması 20.93'tür. Babaların evlilik yaşı aralığı 16 ile 39 ve evlilik yaşı ortalaması ise 24.73'tür. Eşler arasındaki ortalama yaş farkı ise, 4.03 yaşıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 99'u kız, 87'si erkek öğrencilerdir.

Öğrencilere ve ebeveynlere ilişkin demografik bilgilere ayrıntılı olarak Tablo 2.1, Tablo 2.2 ve Tablo 2.3'te yer verilmiştir

Tablo 2.1. Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Kız	99	53.2
	Erkek	87	46.8
Yaş	11 yaş	77	41.4
	12 yaş	51	27.4
	13 yaş	41	22.1
	14 yaş	17	9.1
Sınıf Düzeyi	6. Sınıf	101	54.3
	7. sınıf	34	18.3
	8. sınıf	51	27.4
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	17	9.1
	2 kardeş	88	47.3
	3 kardeş	53	28.5
	4 kardeş	12	6.5
	5 kardeş	9	4.8
	6 kardeş ve üstü	7	3.7
Kaçınıcı Sırada	İlk çocuk	93	50.0
	2. çocuk	57	30.6
	3. çocuk	25	13.4
	4. çocuk	3	1.6
	5. çocuk	2	1.1
	6. çocuk	6	3.2

Tablo 2.2. Anne ve babaların eğitim durumlarına göre dağılımları

Eğitim Düzeyi	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Sadece Okur-Yazar	8	4.3	1	0.5
İlköğretim	82	44.1	51	27.4
Lise	60	32.3	66	35.5
Üniversite	35	18.8	65	34.9
Yüksek lisans ve Doktora	1	0.5	3	1.6

Tablo 2.3. Ailelerin gelir durumuna göre dağılımı

Aylık Gelir	N	%
Ayda 1200 TL ve altı	12	6.5
Ayda 1200-1400 TL	62	33.3
Ayda 2400-3600 TL	69	37.1
Ayda 3600-4800 TL	19	10.2
Ayda 4800 TL ve üstü	24	12.9

2.2. Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada hem ebeveynler hem de ergenler için “Demografik Bilgi Formu”, ebeveynler için “Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği”, ergenler için “Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği” ve “Duygu Düzenleme Ölçeği” kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Ergenler için demografik bilgi formunda; cinsiyet, doğum tarihi, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve doğum sırası ile ilgili sorular yer almıştır. Ayrıca ergen demografik bilgi formunda kardeşler arası çatışma ve kavga etme sıklığını ölçmek amacıyla; “Kardeşlerinle ne sıklıkta çatışma yaşarsınız?” ve “Kardeşlerinle ne sıklıkta kavga edersiniz?” şeklinde iki soru yöneltilmiştir. Anne ve babalar için hazırlanmış olan demografik bilgi formunda ise; yaş, eğitim durumu, meslek, ailenin toplam geliri, evlilik süresi, evlilik yaşı, eşler arasındaki yaş farkı ve eşlerin yakınlık derecesi gibi sorular yer almıştır. Ebeveynler arasındaki çatışma sıklığını ölçmek amacıyla da “Eşinizle ne sıklıkta çatışma yaşarsınız?” sorusu sorulmuştur.

2.2.2. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği, evli bireylerin evlilik çatışma çözüm stillerini ölçmek amacıyla, Ayça Özen (2006) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 25 maddeden oluşan ölçek, *olumlu çatışma çözüm stili*, *olumsuz çatışma çözüm stili*, *boyun eğme* ve *geri çekilme* olmak üzere dört çatışma çözme stilini ölçmektedir. Ölçekte yer alan 5, 9, 11, 13, 22 ve 24 numaralı maddeler olumlu çatışma çözüm stilini; 1, 6, 8, 12, 14, 16 ve 25 numaralı maddeler olumsuz çatışma çözüm stilini; 2, 4, 7, 17, 19 ve 20 numaralı maddeler boyun eğme stilini ve 3, 10, 15, 18, 21 ve 23 numaralı maddeler ise geri çekilme stilini ölçmektedir. Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelere örnek olarak; olumlu çatışma çözüm stili için “Tartışmada ortak bir çözüm noktası bulmaya çalışırım”, olumsuz çatışma çözüm stili için “Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzüne vururum”, boyun eğme stili için “Kavganın büyümemesi için onun istediği şeyleri yaparım” ve geri çekilme stili için “Çok büyük sorunlar yaşadığımızda ondan uzak durmaya çalışırım” maddeleri verilebilir. Ölçekte yer alan her bir madde, hiç katılmıyorum (1) ile çok katılıyorum (6) aralığında değerlendirilmektedir. Özen (2006) tarafından yapılan ölçeğin güvenirlik çalışması sonucunda, ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları olumlu çatışma çözüm stili için .77, olumsuz çatışma çözüm stili için .75, boyun eğme stili için .81 ve geri çekilme stili için de .75 olarak bulunmuştur.

Mevcut araştırmada ölçek, hem anneye hem de babaya uygulamıştır. Bu nedenle araştırmada ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları her iki ebeveyn için ayrı ayrı olarak hesaplanmıştır. Anne örneklemini üzerinde yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğe ait Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları; ölçeğin toplamı için .64, olumlu çatışma çözüm stili alt boyutu için .43, olumsuz çatışma çözüm stili alt boyutu için .55, boyun eğme çatışma çözüm stili alt boyutu için .69 ve geri çekilme çatışma çözüm stili alt boyutu için .46 olarak bulunmuştur. Baba örneklemini üzerinde yapılan güvenirlik analizi sonucunda ise ölçeğe ait Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları; ölçeğin toplamı için .74, olumlu çatışma çözüm stili alt boyutu için .65, olumsuz çatışma çözüm stili alt boyutu için .66, boyun eğme çatışma çözüm stili alt boyutu için .50 ve geri çekilme çatışma çözüm stili alt boyutu için .60 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği

Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği, Koruklu (1998) tarafından 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin çatışmalara verdikleri tepkileri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği, 24 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, çatışma çözme davranışlarını *saldırganlık* (küfür, kavga, tehdit, susarak saldırma gibi) ve *problem çözme* (uzlaşma, işbirliği gibi) olmak üzere iki alt ölçekle değerlendirmektedir. Ölçekte yer alan 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21 ve 23 numaralı maddeler, ölçeğin saldırganlık boyutuyla; 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22 ve 24 numaralı maddeler ise ölçeğin problem çözme boyutuyla ilgilidir. Ölçek, beşli Likert tipi değerlendirme seçenekleri olan bir ölçektir. Öğrencilerden ölçekte yer alan her bir durumun kendi davranışlarına ne derecede uyduğunu ifade etmek için, (1) hiçbir zaman uygun değil, (2) biraz uygun, (3) uygun, (4) çoğunlukla uygun ve (5) çok uygun seçeneklerinden uygun olanı işaretlemeleri istenmektedir. ÇÇDBÖ'nün geçerlik ve güvenirliği Koruklu (1998) tarafından 6, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler kullanılarak yapılmıştır. ÇÇDBÖ'nün iç tutarlılık katsayıları saldırganlık boyutu için .85 problem çözme boyutu için ise .83 olarak belirlenmiştir.

Mevcut araştırmanın ergen örneklemini üzerinde yapılan güvenirlik analizi sonucunda ise ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları toplam ölçek için .73

saldırganlık alt boyutu için .84 ve problem çözme alt boyutu için .80 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği

Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği, Phillips ve Power (2007) tarafından ergenlerin duygu düzenlemelerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Toplam 19 maddeden oluşan ölçek *içsel işlevsel*, *dışsal işlevsel*, *içsel işlevsel olmayan* ve *dışsal işlevsel olmayan* olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe adaptasyonu ve geçerlik ve güvenirlik analizleri Duy ve Yıldız (2014) tarafından yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin özgün formunda olduğu gibi dört boyutlu bir yapıda olduğu ve orijinal ölçekte yer alan 19 maddeden biri hariç hepsinin çalıştığı, ilgili boyutlara dağıldığı görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla içsel işlevsel duygu düzenleme için .74 ve dışsal işlevsel duygu düzenleme için .59, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme için .76 ve içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme alt boyutu için ise .68 olarak hesaplanmıştır.

Mevcut araştırmanın ergen örneklemini üzerinde yapılan güvenirlik analizi sonucunda ise ölçeğin Cronbach alpha katsayıları; toplam ölçek için .62, içsel işlevsel alt boyutu için .76, dışsal işlevsel alt boyutu için .58, içsel işlevsel olmayan alt boyutu için .57 ve dışsal işlevsel olmayan alt boyutu için .76 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

Araştırmaya başlamadan önce, Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ortaokullarda veri toplamak için gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra araştırma yapılacak kurumlar seçilerek, kurum yöneticileriyle görüşülmüştür. Kurum yöneticilerinin de onayı alındıktan sonra, ebeveynlerine ulaştırmaları için, anne ve babanın doldurması gereken izin formunun ve anketlerin de içerisinde bulunduğu zarflar öğrencilere dağıtılmıştır. Anne ve babaların formları ve anketleri doldurabilmeleri için tanınan 3-4 günlük sürenin ardından, ebeveynlerden

döner zarflar tek tek incelenmiştir. Araştırmaya çocuğuyla birlikte katılmayı kabul eden ve araştırma ölçeklerini dolduran ebeveynlerin çocuklarının listesi oluşturulmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynlerin çocuklarına uygulama yapmak için kurum yöneticileri ve öğretmenler tarafından uygun ders saatleri belirlenmiştir. Uygun olan ders saatlerinde çocuklarla bir araya gelinerek, çocuklara doldurmaları için Demografik Bilgi Formu, Çatışma Çözme Davranışları Ölçeği ve Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği verilmiştir. Bu uygulama ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Uygulama sonrası öğrencilere ve ebeveynlere teşekkür edilmiştir.

Araştırma için, Bolu ve Batman illerinde bulunan toplam 6 okulda 800 öğrenciye ebeveynlerine ulaştırmaları için zarflar dağıtılmıştır. Araştırmaya çocuğuyla birlikte katılmayı onaylayan 186 aile çalışmaya dahil edilmiştir.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR

Araştırmanın temel amacı milli eğitime bağlı ortaokullarda öğrenim gören 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkileri incelemek ve ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolünü test etmektir. Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizlere ait bulgulara yer verilmektedir.

3.1. Betimleyici Bulgular

Bu bölümde katılımcıların Ebeveyn Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği, Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği ve Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1: Betimleyici analiz sonuçları

		X	SS	Min.	Max.
Ergen	Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği				
	Saldırganlık	2.13	.75	1	4
	Problem Çözme	4.13	.61	2.4	5
	Duygu Düzenleme Ölçeği				
	İçsel İşlevsel	4.12	.78	1	5
	Dışsal İşlevsel	3.25	.92	1	5
	İçsel İşlevsel Olmayan	2.59	.79	1	4.6
	Dışsal İşlevsel Olmayan	1.64	.66	1	3.8
Anne	Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği				
	Olumlu	4.43	.77	2.3	6
	Olumsuz	2.04	.72	1	3.7
	Boyun Eğme	4.22	1.02	1	6
	Geri Çekilme	4.09	1.06	1.5	6
Baba	Olumlu	4.20	.96	1	6
	Olumsuz	2.16	.87	1	4.3
	Boyun Eğme	4.20	1.05	1	6
	Geri Çekilme	3.74	1.11	1	6

Analizlere başlamadan önce değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Sonuçlar tüm değişkenler için; çarpıklık (skewness) değerinin 2,5' un altında, sivrilik (kurtosis) değerinin ise 2'nin altında olduğunu ve datanın normal dağıldığını göstermiştir.

3.2. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu bölümde araştırma değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla tüm değişkenlere korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları; Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2: Araştırma değişkenlerine ilişkin korelasyon analizi sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Demografik Değişkenler	1. Cinsiyet	1																		
	2. Çocuğun Yaşı	.06	1																	
	3. Sınıf Düzeyi	.04	.90**	1																
	4. Ebeveyn Yaş Farkı	-.09	.08	.10	1															
	5. Kardeş Kavga Sıklığı	.10	-.03	-.02	.13	1														
Ebeveyn Çatışma Çözüm Stilleri	6. Anne Olumlu Çatışma Çözüm Stili	.05	.03	.05	.08	.10	1													
	7. Anne Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.05	.03	.04	-.22**	.08	-.12	1												
	8. Anne Boyun Eğme Çözüm Stili	.06	.12	.12	.02	.07	.23**	-.24**	1											
	9. Anne Geri Çekilme Çözüm Stili	.14	.09	.13	.08	.18*	.20**	-.11	.51**	1										
	10. Baba Olumlu Çatışma Çözüm Stili	-.00	-.07	-.09	-.04	.14	.31**	-.07	.26**	.10	1									
	11. Baba Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.19*	-.18*	-.15*	.01	.20**	.01	.33**	.09	.22**	-.03	1								

Tablo 3.2 (devamı): Araştırma değişkenlerine ilişkin korelasyon analizi sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Ebeveyn Çatışma Çözüm Stilleri	12. Baba Boyun Eğme Çözüm Stili	.02	.14	.16*	-.13	.03	.18*	.03	.30**	.13	.45**	-.20**	1							
	13. Baba Geri Çekilme Çözüm Stili	.15*	.06	.10	-.06	.06	.12	.20**	.15*	.36**	.14	.13	.44**	1						
Duygu Düzenleme	14. İçsel İşlevsel	-.08	-.11	-.11	.09	.02	-.03	-.17*	-.05	-.08	-.06	-.02	-.14	-.11	1					
	15. Dışsal İşlevsel	.10	.06	.02	-.08	.01	-.02	.03	.02	.04	.03	-.07	-.02	-.01	.20**	1				
	16. İçsel İşlevsel Olmayan	.00	.04	.09	.03	.21**	.10	.14	-.02	.11	.16*	.06	.15*	.10	-.16*	.06	1			
	17. Dışsal İşlevsel Olmayan	.04	.15*	.17*	-.18*	.17*	-.12	.15*	-.04	.01	-.04	.05	.06	.07	-.24**	.09	.34**	1		
Ergen Çatışma Çözme Davranışları	18. Saldırganlık	.17*	.26**	.31**	-.17*	.20**	-.08	.15*	.03	.03	.05	.06	.16*	.06	-.29**	-.06	.28**	.49**	1	
	19. Problem Çözme	-.07	-.12	-.07	.02	-.01	.17*	-.02	-.02	.04	.06	-.01	.05	.08	.44**	.18*	.04	-.24**	-.19**	1

* p < .05, ** p < .01

Korelasyon analizinden önce cinsiyet kategorik değişkeni kukla değişken olarak kodlanmıştır (1 = Kadın, 2 = Erkek). Korelasyon analizi sonuçları cinsiyet ile babanın olumsuz çatışma çözüm stili ($r = .19, p < .05$), babanın geri çekilme çatışma çözüm stili ($r = .15, p < .05$) ve ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı ($r = .17, p < .05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Öte yandan ergenin yaşı ile babanın olumsuz çatışma çözüm stili ($r = -.18, p < .05$) arasında negatif yönlü bir ilişki gözlenirken; ergenin yaşı ile dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ($r = .15, p < .05$) ve ergenin yaşı ile saldırgan çatışma çözme davranışı ($r = .26, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Bu bulguya göre ergenin yaşı yükseldikçe dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ve saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamaları da yükselmektedir. Yaşla tutarlı olarak ergenin sınıf düzeyi ile babanın olumsuz çatışma çözüm stili ($r = -.15, p < .05$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenirken, sınıf düzeyi ile babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ($r = .16, p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Yine yaşla tutarlı olarak sınıf düzeyi ile dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ($r = .17, p < .05$) ve sınıf düzeyi ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı ($r = .31, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ergenin sınıf düzeyi yükseldikçe, ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ve saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının arttığını göstermektedir. Örneklem grubunun yaş aralığı (11-14) ve sınıf düzeyleri düşünüldüğünde ergenlik döneminin bu yaş aralığını içermesi nedeniyle bu yaşların gelişimsel olarak kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla korelasyon analizinde sınıflar arası farklılığın ayırt edilmiyor olabileceği düşünülerek, cinsiyete ve sınıf düzeylerine göre ergenin çatışma çözme davranışları ve duygu düzenleme farklılıklarına tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.3. ve Tablo 3.4.'te sunulmuştur.

Tablo 3.3: Cinsiyete göre ergen çatışma çözme davranışları ve duygu düzenleme puanları

		Ort.	SS	Sd	T	P
Çatışma Çözme Davranışları						
Saldırganlık	Kız	2.01	.690	184	-2.31	.02*
	Erkek	2.27	.804			
Problem Çözme	Kız	4.17	.586	184	.92	.36
	Erkek	4.09	.630			
Duygu Düzenleme						
İçsel İşlevsel	Kız	4.18	.744	184	1.10	.28
	Erkek	4.06	.812			
Dışsal İşlevsel	Kız	3.16	.917	184	-1.42	.16
	Erkek	3.36	.924			
İçsel İşlevsel Olmayan	Kız	2.59	.809	184	-.02	.98
	Erkek	2.59	.762			
Dışsal İşlevsel Olmayan	Kız	1.61	.643	184	-.52	.61
	Erkek	1.67	.680			

* p < .05 ** p < .01

Öğrencilerin çatışma çözme davranışları ve duygu düzenleme puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere t-testi analizi yapılmıştır. T-testi analizi sonuçlarına göre kız ve erkek öğrencilerin, problem çözme davranışı [$t(184) = .92, p > .05$], içsel işlevsel [$t(184) = 1.10, p > .05$], dışsal işlevsel [$t(184) = -1.42, p > .05$], içsel işlevsel olmayan [$t(184) = -.02, p > .05$] ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme [$t(184) = -.52, p > .05$] puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öte yandan kız ve erkek öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(184) = -2.31, p < .05$]. Çatışma çözme durumunda erkek öğrencilerin ($X = 2.27, SS = .804$) kız öğrencilerden ($X = 2.01, SS = .690$) daha fazla saldırgan davranışlarda bulundukları görülmüştür.

Tablo 3.4: Sınıf düzeyine göre ergen çatışma çözme davranışları ve duygu düzenleme puanları

		Ort.	SS	Sd	F	P
Çatışma Çözme Davranışları						
Saldırganlık	6. sınıf	1.91	.68	2- 185	10.98	.00**
	7. sınıf	2.13	.74	2- 185		
	8. sınıf	2.49	.76	2- 185		
Problem Çözme	6. sınıf	4.16	.59	2- 185	.51	.60
	7. sınıf	4.13	.68	2- 185		
	8. sınıf	4.06	.59	2- 185		
Duygu Düzenleme						
İçsel işlevsel	6. sınıf	4.22	.67	2- 185	2.41	.09
	7. sınıf	4.90	.92	2- 185		
	8. sınıf	4.07	.85	2- 185		
Dışsal işlevsel	6. sınıf	3.22	.95	2- 185	.23	.79
	7. sınıf	3.34	.84	2- 185		
	8. sınıf	3.24	.92	2- 185		
İçsel işlevsel olmayan	6. sınıf	2.52	.72	2- 185	.79	.46
	7. sınıf	2.66	.78	2- 185		
	8. sınıf	2.68	.90	2- 185		
Dışsal işlevsel olmayan	6. sınıf	1.51	.59	2- 185	4.76	.01*
	7. sınıf	1.87	.78	2- 185		
	8. sınıf	1.74	.66	2- 185		

* p < .05 ** p < .01

Sonuçlar incelendiğinde sınıf düzeyinin, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir [$F(2, 185) = 10.98, p < .01$]. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi sonucuna göre 8. sınıfta bulunan öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının ($X = 2.49, SS = .76$) 6. sınıfta bulunan öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarından ($X = 1.91, SS = .68$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak sınıf düzeyinin, öğrencilerin problem çözme davranışı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur [$F(2, 185) = .51, p > .05$].

Benzer şekilde sınıf düzeyinin duygu düzenleme üzerinde yalnızca dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme alt boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir [$F(2, 185) = 4.76, p < .01$]. Tukey testi sonucuna göre anlamlı farkın 6. ve 7. sınıflar arasında olduğu görülmüştür. Sonuçlar, 7. sınıfta bulunan öğrencilerin

dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamalarının ($X = 1.87$, $SS = .78$) 6. sınıfta bulunan öğrencilerin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamalarından ($X = 1.50$, $SS = .57$) daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tekrar korelasyon analizi tablosu incelendiğinde ebeveynler arasındaki yaş farkı ile annenin olumsuz çatışma çözüm stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.22$, $p < .01$). Bu sonuca göre ebeveynler arasındaki yaş farkı arttıkça annenin olumsuz çatışma çözüm stili puan ortalaması azalmaktadır. Eşler arasındaki yaş farkı ile annenin olumlu, boyun eğme, geri çekilme çatışma çözüm stilleri ve babanın olumlu, olumsuz, boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Diğer bir taraftan, ebeveynler arasındaki yaş farkı ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı ($r = -.17$, $p < .05$) ve ebeveynler arasındaki yaş farkı ile ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ($r = -.18$, $p < .05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre ebeveynler arasındaki yaş farkı arttıkça, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamaları azalmaktadır. Ayrıca araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeyi ile araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar annenin eğitim düzeyi ile annenin boyun eğme çatışma çözüm stili arasında negatif yönlü anlamlı ($r = -.17$, $p < .05$) bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu bulguya göre annenin eğitim düzeyi arttıkça boyun eğme çatışma çözüm stili puan ortalaması azalmaktadır.

Korelasyon analizi bulguları incelendiğinde, kardeşler arası kavga sıklığı ile annenin geri çekilme çözüm stili ($r = .18$, $p < .05$) ve kardeşler arası kavga sıklığı ile babanın olumsuz çatışma çözüm stili ($r = .20$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Sonuçlar, annenin geri çekilme ve babanın olumsuz çatışma çözüm stili puan ortalama arttıkça, kardeşler arasında kavga etme sıklığının arttığını göstermektedir. Öte yandan kardeşler arası kavga sıklığı ile ergen saldırgan çatışma çözme davranışı ($r = .20$, $p < .01$), içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ($r = .21$, $p < .01$) ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ($r = .17$, $p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgu, kardeşler arası kavga etme sıklığı arttıkça, ergen saldırgan çatışma çözme davranışı, içsel işlevsel olmayan duygu

düzenleme ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamalarının da arttığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde, annenin olumlu çatışma çözüm stili ile annenin boyun eğme stili arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .23, p < .01$). Benzer şekilde annenin olumlu çatışma çözüm stili ile annenin geri çekilme çözüm stili arasında da pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r = .20, p < .01$). Buna göre annenin olumlu çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça boyun eğme ve geri çekilme çözüm stili puan ortalamaları da artmaktadır. Öte yandan annenin olumlu çatışma çözüm stili ile babanın olumlu çatışma çözüm stili ($r = .31, p < .01$) ve babanın boyun eğme ($r = .18, p < .05$) çözüm stili arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler görülmüştür. Bu bulgu, annenin olumlu çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, babanın olumlu çatışma çözüm stili ve boyun eğme çözüm stili puan ortalamalarının da arttığını göstermektedir.

Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile annenin boyun eğme çözüm stili arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.24, p < .01$). Annenin olumsuz çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, boyun eğme çözüm stili puan ortalaması azalmaktadır. Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile babanın olumsuz çatışma çözüm stili ($r = .33, p < .01$) ve babanın geri çekilme çözüm stili ($r = .20, p < .01$) arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler görülmüştür. Buna göre annenin olumsuz çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, babanın olumsuz ve geri çekilme çatışma çözüm stili puan ortalamaları da artmaktadır.

Annenin boyun eğme çözüm stili ile annenin geri çekilme çözüm stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .51, p < .01$). Annenin boyun eğme çözüm stili puan ortalaması arttıkça geri çekilme çözüm stili puan ortalaması da artmaktadır. Öte yandan annenin boyun eğme çözüm stili ile babanın olumlu çatışma çözme ($r = .26, p < .01$), boyun eğme ($r = .30, p < .01$) ve geri çekilme ($r = .15, p < .01$) çözüm stilleri arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre annenin boyun eğme çözüm stili puan ortalaması arttıkça, babanın olumsuz çatışma

çözüm stili hariç, olumlu, boyun eğme ve geri çekilme çözüm stili puan ortalamaları artmaktadır.

Annenin geri çekilme çözüm stili ile babanın olumsuz ($r = .22, p < .01$) ve geri çekilme ($r = .33, p < .01$) çözüm stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler görülmektedir. Başka bir deyişle annenin geri çekilme çözüm stili puan ortalaması arttıkça, babanın olumsuz ve geri çekilme çözüm stili puan ortalamaları da artmaktadır.

Babanın olumlu çatışma çözüm stili ile boyun eğme çözüm stili arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .40, p < .01$) bir ilişki gözlenirken, babanın olumsuz çatışma çözüm stili ile boyun eğme çözüm stili arasında ise negatif yönde anlamlı ($r = -.20, p < .01$) bir ilişki gözlenmiştir. Öte yandan babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ile geri çekilme çatışma çözüm stili arasında ($r = .44, p < .01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmektedir.

Tablodan ebeveyn çatışma çözüm stillerinin, ergenin duygu düzenleme alt boyutlarıyla ilişkileri incelendiğinde; annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi arasında negatif yönde anlamlı ($r = -.17, p < .05$) bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir taraftan annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi arasında ise, pozitif yönde anlamlı ($r = .15, p < .05$) bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara göre annenin olumsuz çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi azalırken, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ise artmaktadır.

Babanın olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .16, p < .05$) bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca babanın boyun eğme stili ile ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi arasında da pozitif yönde anlamlı ($r = .15, p < .05$) bir ilişki bulunmuştur. Buna göre babanın olumlu ve boyun eğme çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi de artmaktadır.

Ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile dışsal işlevsel duygu düzenlemesi arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .20, p < .01$) bir ilişki bulunurken, ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile içsel işlevsel olmayan ($r = -.16, p < .05$) ve dışsal işlevsel olmayan ($r = -.24, p < .01$) duygu düzenlemesi arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ergenin duygu düzenlemesi ile çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında negatif yönde anlamlı ($r = -.29, p < .01$) bir ilişki bulunurken, ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında ise pozitif yönde anlamlı ($r = .44, p < .01$) bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda ergenin dışsal işlevsel duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .18, p < .05$) bir ilişki görülürken, ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile ergenin problem çözme davranışı arasında ise negatif yönde anlamlı ($r = -.24, p < .01$) bir ilişki görülmüştür. Öte yandan ergenin hem içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında ($r = .28, p < .01$) hem de ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında ($r = .49, p < .01$) pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ergenin içsel işlevsel ve dışsal işlevsel duygu düzenleme puan ortalamaları arttıkça, ergenin problem çözme davranışı puan ortalaması da artmaktadır. Ancak içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamaları arttıkça da, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalaması artmaktadır.

Çalışmanın asıl değişkenleri olan, ebeveyn çatışma çözüm stilleri ile ergenin çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; annenin olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .17, p < .05$) bir ilişki görülmektedir. Annenin olumlu çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, ergenin problem çözme davranışı artmaktadır. Öte yandan annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .15, p < .05$) bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre annenin olumsuz çatışma çözüm stili puan ortalaması arttıkça, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı

artmaktadır. Annenin boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözüm stilleri ile ergenin çatışma çözme davranışları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Babanın çatışma çözüm stilleri ile ergenin çatışma çözme davranışları arasındaki ilişki sonuçları incelendiğinde ise; babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ($r = .16$, $p < .01$) bir ilişki bulunmuştur. Ancak babanın olumlu, olumsuz ve geri çekilme çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Bu sonuca göre; babanın boyun eğme çözüm stili puan ortalaması arttıkça, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışları artmaktadır.

3.3. Değişkenlerin Açıklayıcılık Etkileri

3.3.1. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stillerinin, Ergen Çatışma Çözme Davranışları Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi

Yapılan regresyon analizi sonucunda annenin olumsuz çatışma çözüm stiline, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışının %2'sini açıkladığı ve annenin olumsuz çatışma çözüm stiline, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür ($R = .15$, $R^2 = .02$, $p < .05$).

Tablo 3.5: Annenin olumsuz çatışma çözüm stiline, ergenin saldırganlık davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	1.81	.17		10.92	.00
Anne olumsuz çatışma çözme	.16	.08	.15	2.05	.04*

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yapılan regresyon analizi sonucunda babanın boyun eğme çözüm stiline, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışının %2'sini açıkladığı ve babanın boyun eğme çözüm stiline, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur ($R = .16$, $R^2 = .02$, $p < .05$).

Tablo 3.6: Babanın boyun eğme stiline, ergenin saldırganlık davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	1.66	.23		7.35	.00
Baba boyun eğme	.11	.05	.16	2.14	.03*

* p < .05 ** p < .01

Yapılan regresyon analizi sonucunda annenin olumlu çatışma çözüm stiline, ergenin problem çözme davranışının %3'ünü açıkladığı ve annenin olumlu çatışma çözüm stiline, ergenin problem çözme davranışı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmektedir ($R = .17$, $R^2 = .03$, $p < .05$).

Tablo 3.7: Annenin olumlu çatışma çözüm stiline, ergenin problem çözme davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	3.55	.26		.13.76	.00
Anne olumlu çatışma çözme	.13	.06	.17	2.28	.02*

* p < .05 ** p < .01

3.3.2. Ergenin Duygu Düzenlemesinin, Çatışma Çözme Davranışları Üzerindeki Açıklayıcılık Etkisi

Yapılan regresyon analizi sonucunda ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesinin, saldırgan çatışma çözme davranışının %8'ini açıkladığı ve içsel işlevsel duygu düzenlemenin, saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur ($R = .29$, $R^2 = .09$, $p < .01$).

Tablo 3.8: İçsel işlevsel duygu düzenlemenin, saldırganlık davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	3.30	.29		11.49	.00
İçsel işlevsel duygu düzenleme	-.28	.07	-.29	-4.14	.00**

* p < .05 ** p < .01

Yapılan regresyon analizi sonucunda ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesinin, saldırgan çatışma çözme davranışının %8'sini açıkladığı ve içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür ($R = .28$, $R^2 = .08$, $p < .01$).

Tablo 3.9: İçsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, saldırganlık davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	1.43	.18		7.78	.00
İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme	.27	.07	.28	3.99	.00**

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yapılan regresyon analizi sonucunda ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesinin, saldırgan çatışma çözme davranışının %24'ünü açıkladığı ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür ($R = .49$, $R^2 = .24$, $p < .01$).

Tablo 3.10: Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, ergenin saldırganlık davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	1.20	.13		9.29	.00
Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme	.57	.07	.49	7.73	.00**

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yapılan regresyon analizi sonucunda ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesinin, problem çözme davranışının %19'unu açıkladığı ve içsel işlevsel duygu düzenlemenin problem çözme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur ($R = .44$, $R^2 = .19$, $p < .01$).

Tablo 3.11: İçsel işlevsel duygu düzenlemenin, ergenin problem çözme davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	2.73	.22		12.59	.00
İçsel işlevsel duygu düzenleme	.34	.05	.44	6.57	.00**

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yapılan regresyon analizi sonucunda ergenin dışsal işlevsel duygu düzenlemesinin, problem çözme davranışının %3'ünü açıkladığı ve dışsal işlevsel duygu düzenlemenin, problem çözme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur ($R = .18$, $R^2 = .03$, $p < .05$).

Tablo 3.12: Dışsal işlevsel duygu düzenlemenin, ergenin problem çözme davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	3.74	.16		23.28	.00
Dışsal işlevsel duygu düzenleme	.12	.05	.18	2.49	.01*

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yapılan regresyon analizi sonucunda ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesinin, problem çözme davranışının %6'sını açıkladığı ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, problem çözme davranışı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur ($R = .24$, $R^2 = .06$, $p \leq .001$).

Tablo 3.13: Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, ergenin problem çözme davranışı üzerindeki açıklayıcılık etkisi

	B	SH	Beta	T	Sig
Sabit	4.49	.12		38.70	.00
Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme	-.22	.07	-.24	-3.37	.001

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p \leq .001$

3.4. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü

Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolü Baron ve Kenny (1986)'nin ölçütleri dikkate alınarak incelenmiştir. Baron ve Kenny (1986)'e göre aracılık ilişkisinin varlığından söz edilebilmesi için bazı koşulların sağlanması gereklidir. İlk koşul, yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır. Bunun yanı sıra aracı değişken ve yordanan değişken arasındaki ilişki de anlamlı olmalıdır. Diğer

bir koşul ise hem aracı değişken hem de yordanan değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girildiğinde, her iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır. Son olarak da aracı ve yordayıcı değişken hiyerarşik regresyon analizi ile incelendiğinde, yordayıcı ve yordanan değişken arasında daha önce var olan ilişki ya anlamlı olmaktan çıkmalı ya da daha önceki anlamlılık düzeyi azalmalıdır (Baron ve Kenny 1986)

Bu koşullar göz önüne alınarak ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla, değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığına korelasyon analizi ile bakılmıştır. Yukarıdaki koşullar göz önüne alınarak yapılan incelemeler doğrultusunda koşullara uyan ilişkiler tek tek hiyerarşik regresyon analizine alınarak incelenmiştir. Bu bölümde yapılan analizler sonucunda, aracı rolü desteklenen bulgulara yer verilecektir.

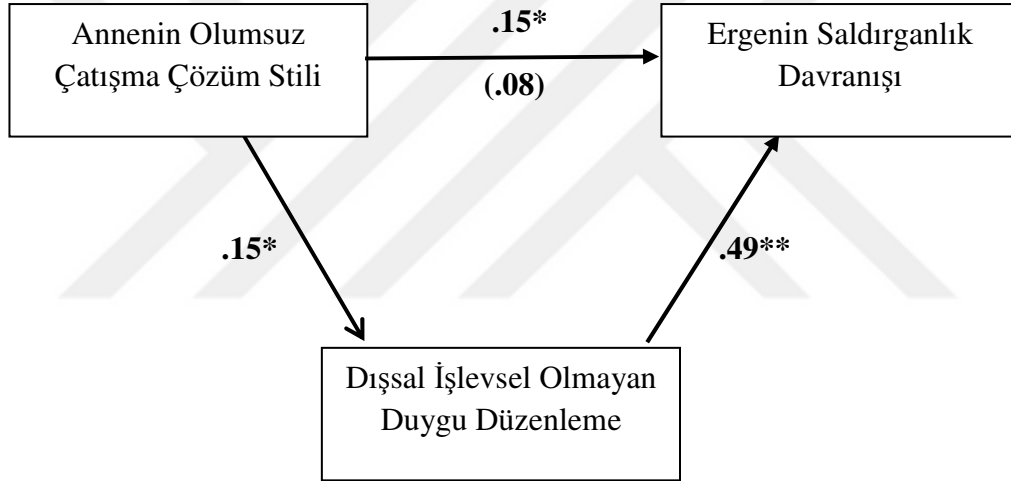
3.4.1. Anne Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergen Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü

Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki anlamlı ilişki ($\beta = .15$, $p < .05$) dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme değişkeninin modele eklenmesi ile ($\beta = .08$, $p > .05$) ortadan kalmaktadır. Anne olumsuz çatışma çözüm stili ile dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ($\beta = .15$) ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile saldırgan çatışma çözme davranışı ($\beta = .49$) arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu düşüşün anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Sobel testi sonucuna göre düşüşün anlamlı ($Z = 2.09$, $p < .05$) olduğu görülmüştür. Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkide dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme tam aracı değişken olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3.14: Anne olumsuz çatışma çözüm stili ile ergen saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracı rolü

	B	SH	Beta	T	P
Model 1					
Sabit	1.81	.17		10.92	.00
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.16	.08	.15	2.05	.04
Model2					
Sabit	1.05	.18		5.94	.00
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.08	.07	.08	1.23	.22
Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	.55	.07	.48	7.48	.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

Şekil 3.1: Anne olumsuz çatışma çözüm stili ile ergen saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracı rolü

3.4.2. Annenin Olumsuz Çatışma Çözüm Stili ile Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü

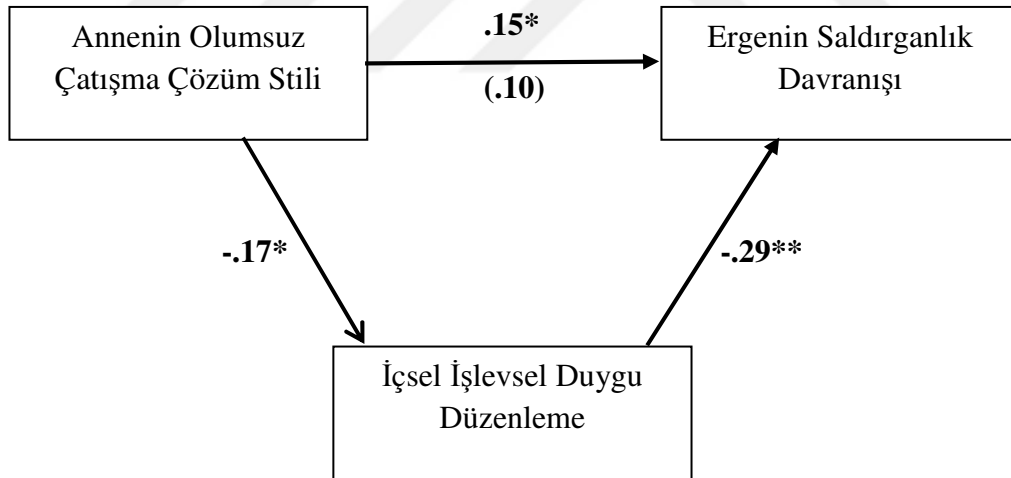
Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki anlamlı ilişki ($\beta = .15$, $p < .05$) içsel işlevsel duygu düzenleme değişkeninin modele eklenmesi ile ($\beta = .10$, $p > .05$) ortadan kalmaktadır. Anne olumsuz çatışma çözüm stili ile içsel işlevsel duygu düzenleme ($\beta = -.17$) ve içsel işlevsel duygu düzenleme ile saldırgan çatışma çözme davranışı ($\beta = -.29$) arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu düşüşün anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Sobel testi

sonucuna göre düşüşün anlamlı ($Z = 2.25$, $p < .05$) olduğu görülmüş ve annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel duygu düzenleme kısmi aracı değişken olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3.15: Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel duygu düzenlemenin aracı rolü

	B	SH	Beta	T	P
Model 1					
Sabit	1.81	.17		10.92	.00
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.16	.08	.15	2.05	.04
Model2					
Sabit	3.01	.35		8.59	.00
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.11	.08	.10	1.44	.15
İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme	-.27	.07	-.27	-3.84	.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

Şekil 3.2: Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel duygu düzenlemenin aracı rolü

3.4.3. Babanın Boyun Eğme Stili ve Ergenin Saldırganlık Davranışı Arasındaki İlişkide İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü

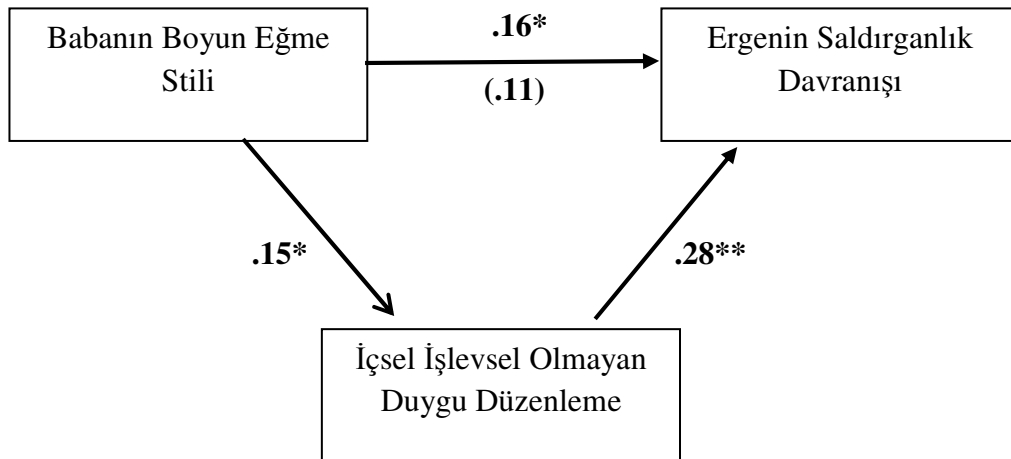
Babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki anlamlı ilişki ($\beta = .16$, $p < .05$) içsel işlevsel olmayan duygu

düzenleme değişkeninin modele eklenmesi ile anlamlılık ($\beta = .11$, $p > .05$) ortadan kalmaktadır. Babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ile içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ($\beta = .15$) ve içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ile saldırgan çatışma çözme davranışı ($\beta = .28$) arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu düşüşün anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Sobel testi sonucuna göre düşüşün anlamlı ($Z = 1.98$, $p < .05$) olduğu görülmüş ve babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme kısmi aracı değişken olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3.16: Babanın boyun eğme stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracı rolü

	B	SH	Beta	T	P
Model 1					
Sabit	1.66	.23		7.35	.00
Boyun Eğme Çatışma Çözüm Stili	.11	.05	.16	2.14	.03
Model2					
Sabit	1.12	.26		4.26	.00
Boyun Eğme Çatışma Çözüm Stili	.08	.05	.11	1.65	.10
İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	.25	.07	.26	3.72	.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

Şekil 3.3: Babanın boyun eğme stili ile ergenin saldırganlık davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracı rolü

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Araştırmanın temel amacı milli eğitime bağlı ortaokullarda öğrenim gören 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkileri incelemek ve ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolünü test etmektir. Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın temel amacı doğrultusunda mevcut hipotezleri sınamak üzere yapılan analizlerden elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmaktadır.

4.1. Demografik Değişkenler ile Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmada cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveynler arasındaki yaş farkı ve kardeşler arası kavga etme sıklığı değişkenleri ile araştırmanın temel değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde; cinsiyete göre ergen problem çözme davranışları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ancak kız öğrencilerin problem çözme davranışı puan ortalamalarının, erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir taraftan cinsiyete göre ergen saldırgan çatışma çözme davranışları arasında ise anlamlı bir fark olduğu ve erkek öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının, kız öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bulgular, her iki cinsiyet için problem çözme davranışı puan ortalamalarının, saldırgan çatışma çözme davranışı puan

ortalamlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Konuyla ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde nispeten benzer sonuçlara rastlanılmıştır (Rehber ve Atıcı 2009; Türnüklü ve Şahin 2004; Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu 2013). Türnüklü ve Şahin (2004), 13-14 yaş aralığında olan 320 öğrenci üzerinde yürüttükleri bir araştırmada kızların, iş birliğine yönelik çözüm stillerini erkeklere göre daha sık kullandıkları, erkeklerin ise sıklıkla şiddete başvurdıkları sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde, Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) tarafından 1417 lise öğrencisi üzerinde yürütülen araştırma sonunda da erkeklerin saldırganlık puanının kızlardan daha yüksek olduğu ve kızların problem çözme puanının da erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Rehber ve Atıcı (2009) tarafından yürütülen bir çalışmada erkek öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu açıdan araştırmada öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşması literatürde yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının yapılan tüm araştırmalarda ve mevcut araştırmada cinsiyete göre farklılık göstermesinin, Türk toplumunda kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme ve sosyalleşme farklılıklarıyla ve ebeveynlerin erkek çocuklarda saldırgan davranışlara daha fazla tolerans göstermeleriyle ilişkili olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin çatışma çözme davranışları ve duygu düzenleme puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği de araştırmada incelenmiştir. Bulgular, sınıf düzeyinin öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışları üzerinde anlamlı bir fark yarattığını göstermektedir. Sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı puan ortalamalarının, 6. sınıfa devam eden öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyinin problem çözme davranışı üzerinde ise anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Öte yandan elde edilen bulgular, öğrencilerin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir. Elde edilen bulgu 7. sınıfa devam eden öğrencilerin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamalarının 6. sınıfa eden öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğudur. Literatürde konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı bulgulara rastlanılmaktadır (Rehber ve Atıcı 2009; Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu 2013).

Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) yürüttükleri araştırma sonucunda; sınıf düzeyi açısından, 9. sınıf öğrencilerinin 10. ve 11. sınıf düzeyindeki öğrencilere göre çatışma çözümünde daha az saldırganlığa ve daha fazla problem çözmeye başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Rehber ve Atıcı (2009) tarafından 755 öğrenci üzerinde yapılan bir çalışma sonunda; 6. 7. ve 8. sınıfa devam eden öğrencilerin problem çözme ve saldırganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Araştırma bulgusu, literatürdeki bazı araştırmalarla tutarlılık göstermektedir. Sınıf düzeyine göre öğrencilerin saldırgan çatışma çözme davranışı ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme puan ortalamalarının farklılık göstermesi ve sınıf düzeyinin yükselmesine bağlı olarak puan ortalamalarının da yükselmesi eğitim sistemi ile ilişkilendirilebilir. Eğitim sisteminin bir gereği olarak öğrenciler ortaokul döneminde 8. sınıfta yapılmakta olan liselere giriş sınavlarına hazırlanmaktadır. Bu süreçte sınav sisteminin gereği olarak ve ailelerin de bu konuda çocuğa uyguladığı baskı nedeniyle öğrenciler yoğun bir çalışma temposu içerisine girmektedirler. Bu hazırlık sürecinde öğrencilere eşlik eden yoğun sınav kaygısı beraberinde çeşitli davranış problemleri geliştirebilmektedir. Bu açıdan araştırma bulgusunun, 8. sınıfa doğru öğrencilerin sınav kaygılarının artmasıyla da ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri, ergen duygu düzenleme ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, annenin eğitim düzeyinin sadece annenin boyun eğme çatışma çözüm stili ile ilişkili olduğu görülmektedir. Annenin eğitim düzeyi ve annenin boyun eğme çözüm stili arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annenin eğitim düzeyi arttıkça, çatışma durumunda boyun eğme davranışı azalmaktadır. Topçu ve Dünder (2011) tarafın yürütülen bir araştırmada eşlerin eğitim düzeyi ile çatışma çözme yaklaşımları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma sonunda, eğitim düzeyi yüksek eşlerin çatışma durumunda çatışma yaşanan kişiyle daha fazla yüzleşebildikleri, duygularını ve kendilerini daha iyi ifade edebildikleri; eğitim düzeyi düşük eşlerin ise çatışmaya girmekten kaçındıkları görülmüştür. Ayrıca araştırma bulgusuyla tutarlı olarak; yapılmış bir araştırmada annenin eğitim düzeyi ile çocukların çatışma çözme davranışları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tuzcuoğlu ve Erdoğan 2014).

Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile kardeşlerle kavga etme sıklığı arasındaki ilişkiler incelendiğinde, annenin geri çekilme ve babanın olumsuz çatışma çözüm stili, kardeşlerle kavga etme sıklığı ile pozitif yönde anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Çocuğun arkadaş ilişkilerinde saldırgan çatışma çözme davranışları, annenin olumsuz ve babanın boyun eğme çözüm stili ile ilişkili bulunurken; kardeşlerle kavga etme sıklığı ise annenin geri çekilme ve babanın olumsuz çatışma çözüm stili ile ilişkili bulunması dikkat çeken bir bulgu olmuştur. Literatürde ebeveynler arasındaki çatışmalar, olumsuz duygulanım ve mutsuzluğun kardeşler arasında saldırgan davranışların sergilenmesiyle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Brody, Stoneman, McCoy ve Forehand 1992, Aktaran: Evirgen 2010). Yapılan bir araştırmada ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların ve ebeveyn düşmanlığının, çocukların kardeş ilişkilerinde görülen problem davranışlarla bağlantılı olduğu görülmüştür (Stocker ve Youngblade 1999). Bu açıdan araştırma bulgusu, mevcut literatür bilgisi ile örtüşmektedir.

Öte yandan kardeşlerle kavga etme sıklığı ile arkadaş ilişkilerinde saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir. Kardeş kavga sıklığı arttıkça, çocuğun arkadaş ilişkilerinde saldırgan çatışma çözme davranışları da artmaktadır. Literatürde kardeşler arasında yaşanan çatışma ve düşmanlığın, çocuklarda kaygı, depresyon ve problem davranışlarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca çocukların kardeşleriyle yaşadıkları çatışmaları ve çatışma durumunda deneyimledikleri saldırgan davranışları başka ortamlara da (arkadaş ilişkileri gibi.) taşıyabildikleri belirtilmiştir (Stocker, Burwell ve Briggs 2002). Bu nedenle farklı bakış açılarına sahip uzman kişiler tarafından kardeşler arasındaki ilişkilerin niteliğinin, çocukların gelişimi üzerinde oldukça önemli bir etkisinin olduğu savunulmuştur (Dunn 1983, Aktaran: Bozbey-Akalın 2005). Bu açıdan araştırma bulgusu, mevcut literatür bilgisi ile tutarlılık göstermektedir. Bu bulgu, ebeveynler arasındaki çatışma çözme biçimlerinin yanı sıra kardeşler arasında yaşanan çatışma çözüm şekillerinin de çocuğun arkadaş ilişkilerindeki çatışma çözme davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda kardeşler arası çatışmaların da çatışma çözüm stilleri açısından ele alınmasında yarar vardır.

Aynı zamanda araştırmada kardeşlerle kavga etme sıklığı, içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme alt boyutlarıyla da pozitif yönde anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu, çocuklarda duygu düzenlemenin, çocuğun hem arkadaş hem de kardeş ilişkileri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde, kardeşleriyle çatışmalı ilişkiler yaşayan çocuklarda etkili başa çıkma, duygusal düzenleme ve çatışma çözme konularında problemler gelişebildiği vurgulanmaktadır. Duygusal düzenleme ve çatışma çözmede başarısız olan çocukların da uyum problemleri geliştirebildikleri ifade edilmektedir. Sonuç olarak kardeş çatışmaları ve uyum problemleri arasındaki ilişkiler çift yönlü olabilmektedir (Stocker, Burwell ve Briggs 2002).

4.2. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkilere dair bulgular incelendiğinde annenin olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre eşler arasında yaşanan çatışmalar sırasında annenin olumlu çatışma çözüm stilini kullanması, çocuğun arkadaşlarıyla çatışma durumlarında problem çözme davranışını arttırmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, elde edilen bulgunun mevcut bilgiyle tutarlı olduğu görülmektedir. Ebeveynlerinin çatışmalarını başarıyla çözdüklerine tanık olan çocuklar, ebeveynlerinin olumlu problem çözme taktiklerini model alarak kişiler arası ilişkilerinde etkili çatışma çözme yollarını öğrenirler. Çatışma çözümüne dair çocuklarına olumlu modeller sağlayan ebeveynler, çocuklarının problem çözme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunurlar (Bandura 1977, Aktaran: Grych ve Fincham 1990). Goodmann, Barfoot ve Belli (1999) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada evlilik çatışmasını daha az sıklıkta yaşayan ve çatışma durumunda yapıcı taktikler kullanan ebeveynlerin çocuklarının daha iyi problem çözme becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde çocukların, babalarının davranışlarını gözlemlene yoluyla birçok davranışı kazandıkları ve kazanılan davranışların da sosyal ilişkilerine aktarıldığı görülmektedir (Rane ve McBride 2000, Aktaran: Kocayörük 2010). Sosyal öğrenme kuramına göre de çocuklar sosyal ilişkilerinde nasıl davranılması gerektiğini ebeveynlerinin etkileşimlerini gözlemleyerek öğrenmektedir. Araştırma bulguları incelendiğinde ise annenin olumlu çatışma çözüm stiline aksine, babanın olumlu çatışma çözüm stili ile ergenin problem çözme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu bulgu literatürdeki mevcut bilgiyle örtüşmemektedir. Araştırma sonucu babanın olumlu çatışma çözüm stiline, çocuğun problem çözme becerisi üzerindeki etkisinin annenin gerisinde kalmasının birçok nedeni olabileceğini düşündürmektedir. Türk toplumu aile yapısında birincil bakım verenin anne olması, annenin çocuk yetiştirmede babaya göre daha etkin rol alması ve çocukların gün içerisinde anne ile daha fazla vakit geçirmelerinin, anneyi daha fazla rol model almaları üzerinde etkili olmuş olabileceği düşünülebilir. Gelecek araştırmalarda babanın olumlu çatışma çözüm stili ile çocuğun problem çözme davranışı arasında rol oynayabilecek düzenleyici ve aracı değişkenlerin ayrıntılı olarak incelenmesi literatüre önemli katkı sağlayacaktır.

Bulgular incelendiğinde, annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Eşler arasında yaşanan çatışmalar sırasında annenin olumsuz çatışma çözüm stiline sahip olması, çocuğun arkadaşlarıyla çatışma durumlarında saldırgan çatışma çözme davranışını benimsemesine yol açmaktadır. Ancak araştırmada annenin olumsuz çatışma çözüm stiline aksine babanın olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, ebeveynleri arasındaki çatışma durumlarında ebeveynlerinin olumsuz ve yıkıcı davranışlarına tanık olan ve bu davranışları model alan çocukların arkadaş ilişkilerinde saldırgan davranışlarda bulunabildikleri belirtilmektedir (Bandura 1973; Şendil ve Kızıldağ 2005). Kısacası ebeveynler çatışma durumunda saldırganca ve düşmanca tavırlar alıyorsa, çocuk saldırganlığın karşı görüşle başa çıkmada en uygun yol olduğunu öğrenmekte ve böylece, çatışmalı ortamlarda yaşitlarına saldırgan davranışlarda bulunabilmektedir (Yılmaz 2001).

Annenin olumsuz çatışma çözüm stili literatürdeki mevcut bilgiyle tutarlılık gösterirken, babanın olumsuz çatışma çözüm stili bu bilgiyle örtüşmemektedir. Ancak konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde de farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Underwood, Beron, Gentsch, Galperin ve Risser (2008) yürüttükleri bir araştırmada ebeveynler arasındaki çatışma çözüm stilleri ve çocukların akranlarıyla sözel ve fiziksel saldırganlıkları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonunda annenin olumsuz çatışma çözüm stillinin, çocuğun okul ortamındaki sözel ve fiziksel saldırganlığıyla anlamlı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur ancak babanın olumsuz çatışma çözüm stilleri, çocuğun sözel ve fiziksel saldırganlığıyla ilişkili bulunamamıştır. Araştırma bulgusu yapılmış bu çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Öte yandan, Du Rocher Schudlich, Shamir ve Cummings (2004) tarafından yürütülen bir araştırmada ise çocukların akranlarıyla olumsuz çatışma stratejilerinin ve saldırgan davranışlarının, ebeveynlerin açık ve gizli çatışma davranışlarıyla ve daha çok babanın açık çatışma davranışıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türk toplumu aile yapısında annenin çocuk yetiştirmede babaya göre daha etkin rol almasının, araştırma bulgusu üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili uluslararası literatürde yapılmış araştırmaların çok az sayıda olması, araştırma sonuçlarının farklılık göstermesi ve konunun ülkemizde ilk olarak çalışılıyor olması nedeniyle gelecek araştırmalarda konunun üzerinde durulması önerilmektedir.

Babanın ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergenin çatışma çözme davranışları arasındaki ilişki bulguları incelendiğinde, sadece babanın boyun eğme çatışma çözüm stili ve ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonucun, çatışma durumunda boyun eğme tutumunu benimseyen baba modelinin aile içi konularda etkin rol alamamasıyla ve pasif kalmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Türk toplumunda baba daha otoriter bir konumdadır. Ancak aile içi konularda ve çocuk yetiştirmede aktif rol alamayan ve sorumluluklarını yerine getirmeyen baba modelinin, çocuğa karşı ilgisiz, denetimsiz ve izin verici bir tutum sergilemesi muhtemel olmaktadır. Disiplin konusunda dengesiz, tutarsız ve kararsız bir yaklaşımın sergilendiği izin verici ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının, dürtülerini kontrol edemedikleri ve saldırgan davranışlarda bulundukları görülmektedir (Yıldız, 2011). Babanın yokluğu, pasifliği ya da ilgisizliği

çocuğun kişilik yapısını, ruh ve beden sağlığını etkileyebilir ve çocuklarda bazı uyum ve davranış problemlerine yol açabilir (Özensel, 2004). Öte yandan babaların çocuklar üzerinde etkin rol almasının, çocukları uyarmasının çocuklarda duygu kontrolüne katkısı olduğu ve duygularını kontrol edebilen çocukların karşılaştıkları problemlerle daha iyi baş edebildikleri ve çözüm üretebildikleri belirtilmiştir (Gottman 1998, Aktaran: Hortaçsu 2003).

4.3. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Ebeveyn çatışma çözüm stilleri ile ergen duygu düzenleme arasındaki ilişkilere ait bulgular incelendiğinde, annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir taraftan annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma bulgusu annenin çatışma durumunda çatışma ile olumsuz baş etme biçiminin, çocuğun içsel işlevsel duygu düzenlemesini düşürdüğü ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesini ise arttırdığı şeklinde yorumlanabilir. Babanın çatışma çözüm stilleri ile ergenin duygu düzenlemesi arasındaki ilişkilere bakıldığında ise sadece babanın boyun eğme çözüm stili ile ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulguya göre babanın çatışma durumunda boyun eğme çatışma çözüm stilini kullanması çocuğun içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesini arttırmakta ve çocuğun duygu düzenlemesine zarar vermektedir.

Literatür incelendiğinde çocukların duygu düzenlemesinin, aile içi ilişkilerle ve ebeveynlerin çatışmalarını yönetme becerileriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Evlilik çatışması kuramlarından olan Duygusal Güvenlik Hipotezi'ne göre ebeveynler arasında yaşanan bazı çatışmalar çocukların duygusal güvenliğinin korunmasına katkıda bulunurken, bazıları ise çocukların duygusal güvenliğini tehdit etmektedir. Öfke, düşmanlık, fiziksel ve sözel saldırganlık, tehdit ve aşışılama gibi davranışlar içeren

yıkıcı evlilik çatışmaları, çocukların duygusal güvenliğini tehdit ederek; olumsuz duygularını düzenleme yeteneklerine zarar vermektedir (Davies ve Cummings 1994). Ebeveynlerin çatışma ile olumlu baş etme yöntemleri ise çocuğun güven duygusunun ve duygu düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Zeman ve Perry-Parrish 2006). Araştırmada annenin olumsuz çatışma çözüm stiline çocuğun duygu düzenleme becerisine zarar verdiği bulgusu literatürle tutarlılık göstermektedir ancak araştırma bulguları babanın olumsuz çatışma çözüm stiline aksine, babanın boyun eğme çözüm stiline çocuğun duygu düzenlemesine zarar verdiğini göstermektedir.

4.4. Ergenin Duygu Düzenlemesi ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Ergenin duygu düzenlemesi ile çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkilere ait bulgular incelendiğinde; ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ve saldırgan çatışma çözme davranışı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir. Ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulguya göre olumsuz yaşantılar sırasında duruma ilişkin düşüncelerini, amaçlarını ve planlarını yeniden gözden geçirebilen, içsel işlevsel duygu düzenleme becerisi yüksek çocukların saldırgan çatışma çözme davranışları düşük, problem çözme davranışları ise yüksek olmaktadır. Öte yandan ergenin dışsal işlevsel duygu düzenlemesi ile problem çözme davranışı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İçsel işlevsel duygu düzenlenin dışında dışsal işlevsel duygu düzenleme becerisi de çocuğun problem çözme davranışı üzerinde etkili olmaktadır. Bu bulgu, olumsuz yaşantılar sırasında duruma ilişkin düşüncelerini başkalarıyla paylaşan ve çevresinde bulunan insanlardan sosyal destek arayan, dışsal işlevsel duygu düzenleme becerisi yüksek çocukların problem çözme davranışlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde çocuğun duygu düzenleme yeteneğinin, sosyal beceri ve sosyal ilişki kalitesiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Duygu düzenleme çocukların sosyal davranışlarını düzenlemelerine rehberlik ederek sosyal etkileşimlerini dolaylı olarak etkilemektedir (Eisenberg, Spinrad ve Smith 2004; (Lopes, Salovey, Cote ve Beers 2005). Yapılan araştırmalar duygu düzenleme yeteneği

yüksek çocukların, gün içerisinde karşılaştıkları sorunlarla daha iyi baş edebildiklerini göstermektedir (Garnefski, Karaaij ve Spinhoven 2001; Zalewski, Lengua, Wilson, Trancik ve Bazinet 2011). Bu açıdan araştırma bulguları mevcut literatür bilgisiyle ve yapılan araştırmalarla örtüşmektedir.

Diğer bir taraftan ergenin hem içsel işlevsel olmayan, hem de dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi ile saldırgan çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile problem çözme davranışı arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir. Araştırma bulgusu, olumsuz duygularını düzenlemekte başarısız olan ve sürekli olumsuz duygu ve düşüncelere odaklanarak kendine zarar veren, içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemesi yüksek çocukların saldırgan çatışma çözme davranışlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, olumsuz duygu ve düşüncelerini kontrol etmekte ve düzenlemekte başarısız olan, öfke ve üzüntüsünü sözel ya da fiziksel olarak çevresindeki insanlardan ya da eşyalardan çıkaran, dışsal işlevsel duygu düzenlemesi yüksek çocukların saldırgan çatışma çözme davranışlarının yüksek, problem çözme davranışlarının ise düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çocuklarda işlevsel olmayan duygu düzenlemenin yüksek olması, saldırgan çatışma çözme davranışlarını arttırırken, problem çözmeye yönelik davranışları ise düşürmektedir. Literatürde duygu düzenleme yeteneği güçlü çocukların sosyal bir ortamda uygun davranışlar sergilediği, duygularını düzenlemede başarısız olan çocukların ise başkalarıyla olan ilişkilerini kontrol etmekte güçlük çektikleri ve sosyal ilişkilerinde yapıcı olmayan davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir. Düşük duygu düzenleme yeteneği, çocuk ve ergenlerde saldırganlık, uygun olmayan sosyal davranışlar ve uyum problemleriyle ilişkilidir (Block ve Block 1980, Aktaran: Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas 1994). Yapılan araştırmalar duygu düzenleme becerileri yüksek çocukların, yaşadıkları çatışma durumlarıyla baş etmede saldırgan olmayan bir dil kullandıklarını, duygu düzenleme yeteneği düşük çocukların ise akran ilişkilerinde daha fazla saldırgan davranışlarda bulunduklarını göstermektedir (Eisenberg, Fabes, Shepard, Murphy, Guthrie, Jones, Friedman, Poulin ve Maszk 1997; Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas 1994). Sonuç olarak, çocuklarda işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, çocuğun sosyal ilişkilerinde yaşadığı çatışma durumlarında saldırganlık

davranışını arttırdığı yönündeki araştırma bulgusu yapılan araştırmalarla da tutarlılık göstermektedir.

4.5. Ebeveyn Evlilik Çatışma Çözüm Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenlemenin Aracı Rolünün Tartışılması

Annenin olumsuz çatışma çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasında içsel işlevsel duygu düzenlemenin ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracı rolü incelendiğinde; içsel işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin analize dahil edilmesiyle annenin olumsuz çatışma çözüm stili puanındaki düşüşün anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde annenin olumsuz çatışma çözüm stili tek başına etkili olmadığı bununla birlikte ergenin içsel işlevsel duygu düzenlemenin kısmi ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme biçimlerinin de aracı rol aldığı görülmektedir. Annenin olumsuz çatışma çözüm stili artması, çocuğun olumsuz duygularını kontrol etme ve düzenleme becerisini yani içsel işlevsel duygu düzenlemesini düşürmektedir. Öte yandan annenin olumsuz çatışma çözüm stili, çocuğun olumsuz duygularını artırarak bu duyguların uygun olmayan şekillerde dışarı taşırılmasına neden olan dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme yöntemlerinin kullanılmasını arttırmaktadır. Dolayısıyla duygularını kontrol etmede ve düzenlemede başarısız olan ve duygularını düzenlemede işlevsel olmayan yöntemler kullanan çocukların çatışma durumlarında saldırgan çatışma çözme davranışları da artmaktadır.

Babanın boyun eğme çözüm stili ile ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkide içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin aracı rolü incelendiğinde, içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin analize dahil edilmesiyle babanın boyun eğme çözüm stili puanındaki düşüşün anlamlı olduğu görülmüştür. Araştırma bulgusu, ergenin saldırgan çatışma çözme davranışı üzerinde babanın boyun eğme stili tek başına etkili olmadığını, bununla birlikte ergenin içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme biçiminin de kısmi olarak aracı rol aldığını göstermektedir. Sonuç olarak

çatışma durumunda babanın boyun eğme çözüm stilini kullanması, çocuğun olumsuz duygularını kontrol etme ve düzenleme becerilerini olumsuz etkileyerek çocuğun içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme biçimlerini (olumsuz duyguların bastırılması, olumsuz duygu ve düşüncelere yoğunlaşma, kendini cezalandırma ve kendine zarar verme gibi) kullanmasını arttırmaktadır. Dolayısıyla çocuğun içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme biçimlerinin artması, saldırgan çatışma çözme davranışlarını da arttırmaktadır.

Literatürde ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergen duygu düzenlemenin aracı rolünün araştırıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak literatürde duygu düzenleme ile ilişkili duygusal güvenliğin, evlilik çatışması ve çocuk uyumu ilişkisinde aracı rolünün incelendiği araştırmalar bulunmaktadır (Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke-Morey ve Cummings 2006; Harold, Shelton, Goeke-Morey ve Cummings 2004; Sakız 2011). Öte yandan, Schwarz, Stutz ve Ledermann (2012) tarafından yürütülen bir araştırma sonunda evlilik çatışması ile ergenin arkadaş ilişki kalitesi arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolü doğrulanmıştır. Benzer şekilde Siffert ve Schwarz (2011) yürüttükleri bir araştırmada olumsuz ebeveyn çatışma çözüm stilleri ile çocuk uyum problemleri ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rolü desteklenmiştir. Literatürde duygu düzenlemenin çocuğun saldırganlık davranışı üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Eisenberg, Fabes, Shepard, Murphy, Guthrie, Jones, Friedman, Poulin ve Maszk 1997; Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig ve Pinuelas (1994). Literatürdeki mevcut bilgiler ve yapılan araştırmalar, ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolünün olabileceğine dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. Nitekim araştırma bulgusu da mevcut literatür bilgisi ve yapılan araştırmalarla tutarlılık göstermektedir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada 11-14 yaş grubu ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışma çözüm stilleri, ergenin duygu düzenlemesi ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin aracı rolü test edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, ebeveynlerin kendi aralarında yaşadıkları çatışma durumlarında sergiledikleri bazı çatışma çözüm stillerinin, çocuklarının arkadaş ilişkilerinde yaşadıkları çatışma durumlarında sergiledikleri çatışma çözme davranışları üzerinde önemli bir etmen olduğu söylenebilmektedir. Özellikle çatışma durumunda annenin olumsuz ve babanın boyun eğme çözüm biçimlerini kullanmasının, çocuklarda saldırgan çatışma çözme davranışları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Annenin çatışma durumunda olumlu çatışma çözüm biçimlerini kullanmasının ise çocuklarda problem çözme davranışını geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan araştırmada çocuğun duygu düzenleme becerisinin, ebeveyn çatışma çözüm stillerinden etkilendiği ve duygu düzenlemenin de, çocuğun çatışma çözme davranışları üzerinde belirleyici bir etmen olduğu saptanmıştır. Son olarak araştırmada duygu düzenlemenin, ebeveyn çatışma çözüm stilleri ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide aracılık etkisi bulunmuştur.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular değerlendirilirken, araştırmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmanın örneklemi Bolu ve Batman illerinde milli eğitime bağlı ortaokullarda eğitim gören ve yaşları 11 ile 14 arasında değişen 186 öğrenci ve anne ve babaları ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda örneklem sayısının genişletilmesi ve farklı yaş gruplarıyla da konunun

çalışması önerilmektedir. Ayrıca araştırmada anne ve babalardan ölçüm alınabilmesi için, formlar kapalı zarflar içerisinde, öğretmenler tarafından çocuk kanalıyla ebeveynlere ulaştırılmıştır. Ancak zarfların öğretmenler tarafından gönderilmiş olmasının ve formların evlilik hayatına dair özel sorular içermesinin, ebeveynlerin soruları samimiyetle yanıtlamalarını engellemiş olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan gelecekte yapılacak araştırmalarda, ebeveynlerle birebir görüşmeler yapılarak anne ve babalardan ölçüm alınmasının, daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı da ergen çatışma çözme davranışlarının, sadece saldırganlık ve problem çözme davranışlarıyla ele alınmasıdır. Türkiye literatüründe çatışma çözme davranışlarını kapsamlı olarak değerlendiren başka bir ölçüm aracının olmaması, kapsamlı bir ölçüm aracının geliştirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. İleride bu ihtiyacı karşılayacak, daha kapsamlı bir çatışma çözme davranışlarını belirleme ölçeğinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Araştırmada kardeşler arasında yaşanan çatışma ve kavga sıklığı, araştırmanın asıl değişkeni olmaması nedeniyle, ergenlere yöneltilen iki soru ile değerlendirilmiştir. Bu ölçüm sınırlı bir bilgi sağladığından, ileride yapılacak araştırmalarda kardeşlerle yaşanan çatışmaların ve çatışma çözüm biçimlerinin kapsamlı olarak değerlendirilmesinin daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın incelenen değişkenler açısından Türkiye’de yapılan ilk çalışma olması ve elde edilen bulguların literatüre katkı sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın diğer bir önemli yanı da, araştırmada anne, baba ve çocuk olmak üzere üç farklı kaynaktan ölçüm alınmış olmasıdır. Araştırmanın, ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri, ergen duygu düzenleme ve ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkilere ışık tutarak, anne-babalara ve alanda çalışan uzmanlara bilgi sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar temel alınarak okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanları tarafından, ebeveynlere yönelik evlilikte çatışma çözümü ve çocuğun sağlıklı gelişimi üzerine eğitimler düzenlenebilir. Ebeveynlere ve çocuklara yönelik çatışma çözme becerilerini geliştirecek eğitim programları geliştirilerek bu programların olumlu etkileri incelenebilir. Böylece çatışma çözme becerilerinin kazandırılması amaçlanarak, evlilik çatışmalarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri azaltılabilir.

Gelecekte bu konuyla ilgili çalışmayı düşünen araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişki farklı yaş gruplarında incelenebilir.
2. Ebeveynlerle birebir görüşmeler yapılarak ölçüm alınabilir.
3. Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile birlikte, ebeveyn-çocuk ve kardeşler arası çatışma çözme becerileri de incelenerek çocuğun arkadaş ilişkilerinde çatışma çözme davranışları üzerindeki etkisi araştırılabilir.
4. Ebeveyn evlilik çatışma çözüm stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiyi etkilediği düşünülen ebeveyn tutumlarının da bu ilişkideki rolü araştırılabilir.
5. Ebeveyn ve çocuklarda çatışma çözme becerilerini kazandırımıyı amaçlayan eğitim programları geliştirilebilir ve bu programların hem ebeveynler hem de çocuklar üzerindeki olumlu etkileri araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Aka, B. Türküler (2011). *Perceived Parenting Styles, Emotion Recognition, and Emotion Regulation in Relation to Psychological Well-Being: Symptoms of Depression, Obsessive-Compulsive Disorder, and Social Anxiety*. Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adler-Baeder, Francesca, Higginbotham, Brian ve Lamke, Leanne (2004). "Putting Empirical Knowledge to Work: Linking Research and Programming on Marital Quality". *Family Relations*, 53(5): 537-546.
- Arslan, Coşkun (2005). *Kişiler Arası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bacanlı, Hasan (2001). "Eş Tercihleri". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15): 7-16.
- Bandura, Albert (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A Social Learning Analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Basım, H. Nejat, Çetin, Fatih ve Meydan, Cem Harun (2009). "Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21: 57-69.

- Bender, P.K., Reinholdt-Dunne, M.L., Esbjørn, B.H. ve Pons, F. (2012). "Emotion Dysregulation and Anxiety in Children and Adolescents: Gender Differences". *Personality and Individual Differences*, 53: 284–288.
- Bozbey-Akalın, Aslı O. (2005). *Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Abla ve Ağabeylerinin Sosyal Beceri Düzeyi ve Kardeş İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Budak, Selçuk (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buehler, Cherly, Benson, Mark J. ve Gerard, Jean M. (2006). "Interparental Hostility and Early Adolescent Problem Behavior: The Mediating Role of Specific Aspects of Parenting". *Journal of Research on Adolescence*, 16(2): 265-292.
- Burman, Bonnie, Margolin, Gayla ve John, Richard S. (1993). "America's Angriest Home Videos: Behavioral Contingencies Observed in Home Reenactments of Marital Conflict". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1): 28-39.
- Coleman, Peter T., Deutsch, Morton ve Marcus, Eric C. (2014). *The Handbook of Conflict Resolution*. US: Jossey-Bass.
- Cole, Pamela M., Martin, Sarah E. ve Dennis, Tracy A. (2004). "Emotion Regulation as a Scientific Construct: Methodological Challenges and Directions for Child Development Research". *Child Development*, 75(2): 317–333.
- Cummings, E. Mark, Bollard, Mary, El-Sheikh, Mona ve Lake, Margaret (1991). "Resolution and Children's Responses to Interadult Anger". *Developmental Psychology*, 27(3): 462-470.
- Cummings, E. Mark ve Davies, Patrick T. (1994). *Children and Marital Conflict: The Impact of Family Dispute and Resolution*. New York: The Guilford Press.

- Cummings, E. Mark ve Davies, Patrick T. (2010). *Marital Conflict and Children: An Emotional Security Perspective*, New York: The Guilford Press.
- Cummings, E. Mark, Goeke-Morey, Marcie C., Papp, Lauren M. ve Dukewich, Tammy L. (2002). "Children's Responses to Mothers' and Fathers' Emotionality and Tactics in Marital Conflict in the Home". *Journal of Family Psychology*, 16(4): 478-492.
- Cumming, E. Mark ve Davies, Patrick T. (2002). "Effects of Marital Conflict on Children: Recent Advances and Emerging Themes in Process-Oriented Research". *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 43(1): 31-63.
- Cummings, E. Mark, Goeke-Morey, Marcie C. ve Papp, Lauren M. (2003). "Children's Responses to Everyday Marital Conflict Tactics in the Home". *Child Development*, 74(6): 1918 - 1929.
- Cummings, E. Mark, Goeke-Morey, Marcie C. ve Papp, Lauren M. (2004). "Everyday Marital Conflict and Child Aggression". *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(2): 191-202.
- Cummings, E. Mark, Schermerhorn, Alice C., Davies, Patrick T., Goeke-Morey, Marcie C. ve Cummings, Jennifer S. (2006). "Interparental Discord and Child Adjustment: Prospective Investigations of Emotional Security as an Explanatory Mechanism". *Child Development*, 77(1): 132-152
- Davies, Patrick T. ve Cummings, E. Mark (1994). "Marital Conflict and Child Adjustment: An Emotional Security Hypothesis". *Psychological Bulletin*, 116(3): 387-411.
- Davies, Patrick T. ve Cummings, E. Mark (1998). "Exploring Children's Emotional Security as a Mediator of the Link between Marital Relations and Child Adjustment". *Child Development*, 69(1): 124-139

- Denham, Susanne A., Mitchell-Copeland, Jennifer, Strandberg, Katherine, Auerbach, Sharon ve Blair, Kimberly (1997). "Parental Contributions to Preschoolers' Emotional Competence: Direct and Indirect Effects". *Motivation and Emotion*, 21(1): 65-86.
- De Wied, Minet, Susan JT Branje, and Wim HJ Meeus. "Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents." *Aggressive Behavior* 33.1 (2007): 48-55.
- Deutsch, Morton (1973). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes. The Resolution of Conflict*. London: Yale University Pres.
- Doh, Hyun-Sim, Shin, Nana, Kim, Min-Jung, Hong, Jun Sung, Choi, Mi-Kyung ve Kim, Sangwon (2012). "Influence of Marital Conflict on Young Children' Aaggressive Behavior in South Korea: The Mediating Role of Child Maltreatment". *Children and Youth Services Review*, 34: 1742–1748.
- Doorn, Muriel D. Van, Branje, Susan J. T., VanderValk, Inge E., Goede, Irene H. A. De ve Meeus, Wim H. J. (2011). "Longitudinal Spillover Effects of Conflict Resolution Styles Between Adolescent-Parent Relationships and Adolescent Friendships". *Journal of Family Psychology*, 25(1): 157-161.
- Duy, Baki ve Yıldız, Mehmet Ali (2014). "Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması". *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41): 23-35.
- Eisenberg, Nancy, Fabes, Richard A., Nyman, Mia, Berzweig, Jane ve Pinuelas, Angel (1994). "The Relation of Emotionality and Regulation to Children's Anger Related Reactions". *Child Development*, 65(1): 109-128.

- Eisenberg, Nancy, Fabes, Richard A., Murphy, Bridget, Maszk, Pat, Smith, Melanie ve Karbon, Mariss (1995). "The Role of Emotionality and Regulation in Children's Social Functioning: A Longitudinal Study". *Child Development*, 66(5): 1360-1384.
- Eisenberg, Nancy, Fabes, Richard A., Shepard, Stephanie A., Murphy, Bridget C., Guthrie, Ivanna K., Jones, Sarah, Friedman, Jo, Poulin, Rick ve Maszk, Pat (1997). "Contemporaneous and Longitudinal Prediction of Children's Social Functioning from Regulation and Emotionality". *Child Development*, 68(4): 642-664.
- Eisenberg, Nancy, Fabes, Richard A., Guthrie, Ivanna K. ve Reiser, Mark (2000). "Dispositional Emotionality and Regulation: Their Role in Predicting Quality of Social Functioning". *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(1): 136-157.
- Eisenberg, Nancy, Spinrad, Tracy L. ve Smith, Cynthia L. (2004). "Emotion Related Regulation: Its Conceptualization, Relations to Social Functioning, and Socialization". *The Regulation of Emotion*. Ed. P. Philippot ve Robert S. Feldman. London: Lawrence Erlbaum Associates. 277-306.
- Eisenberg, Nancy (2012). "Temperamental Effortful Control (Self-Regulation)". *Encyclopedia on Early Childhood Development*.
- Engfer, A. (1988). "The Interrelatedness of Marriage and The Mother-Child Relationship". *Relationships Within Families*. Ed. In R. Hinde ve J. Stevenson Hinde. Oxford: Clarendon Press. 104-117.
- Erel, Osnat ve Burman, Bonnie (1995). "Interrelatedness of Marital Relations and Parent-Child Relations: A Meta-Analytic Review". *Psychological Bulletin*, 118(1): 108-132.

- Esfandyari, Bahador, Baharudin, Rozumah ve Nowzari, Leila (2009). "Background of Interparental Conflicts and Internalizing Behaviour Problems among Adolescents. *European Journal of Scientific Research*, 37 (4), 599-607.
- Evirgen, Nilay (2010). *Aie İçi Örüntülerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fincham, Frank D. (1998). "Child Development and Marital Relations". *Child Development*, 69(2): 543-574.
- Fincham, Frank D. (2003). "Marital Conflict: Correlates, Structure, and Context". *Current Directions in Psychological Science*, 12 (1): 23-27.
- Garnefski, N., Kraaij, V. ve Spinhoven, P. (2001). "Negative Life Events, Cognitive Emotion Regulation and Depression". *Personality and Individual Differences*, 30: 1311-1327.
- Gillespie, Catherine Wilson ve Chick, Angela (2001). "Fussbusters: Using Peers to Mediate Conflict Resolution in a Head Start Classroom". *Childhood Education*, 77(4): 192-195.
- Goeke-Morey, Marcie C., Cummings, E. Mark, Harold, Gordon T. ve Shelton, Katherine H. (2003). "Categories and Continua of Destructive and Constructive Marital Conflict Tactics From the Perspective of U.S. and Welsh Children". *Journal of Family Psychology*, 17 (3:) 327-338.
- Gottman, John M. (1993). "The Roles of Conflict Engagement, Escalation, and Avoidance in Marital Interaction: A Longitudinal View of Five Types of Couples". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1): 6-15.
- Gottman, John M. ve Krokoff, Lowell J. (1989). "Marital Interaction and Satisfaction: A Longitudinal View". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(1): 47-52.

- Goodman, Sherryl H., Barfoot, Bill, Frye, Alice A. ve Belli, Andrea M. (1999). "Dimensions of Marital Conflict and Children's Social Problem-Solving Skills". *Journal of Family Psychology*, 13(1): 33-45
- Gordon, Thomas (2014). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Greeff, Abraham P. ve Bruyne, Tanya De (2011). "Conflict Management Style and Marital Satisfaction". *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26(4): 321-334.
- Gross, James J. (1998a). "Antecedent- and Response-Focused Emotion Regulation: Divergent Consequences for Experience, Expression, and Physiology". *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1): 224-237.
- Gross, James J. (1998b). "The Emerging Field of Emotion Regulation: An Integrative Review". *Review of General Psychology*, 2(3): 271-299.
- Gross, James J. (1999). "Emotion Regulation: Past, Present, Future". *Cognition and Emotion*, 13(5): 551-573.
- Gross, James J. (2001). "Emotion Regulation Adulthood: Timing Is Everything". *Current Directions in Psychological Science*, 10(6): 214-219.
- Gross, James J. ve John, Oliver P. (2003). "Individual Differences in Two Emotion Regulation Processes: Implications for Affect, Relationships, and Well-Being". *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2): 348-362.
- Gross, James J. ve Thompson, Ross A. (2007). "Emotion Regulation: Conceptual Foundations". *Handbook of Emotion Regulation*. Ed. James J. Gross. New York: Guilford Press. 3-24
- Grych, John H. ve Fincham, Frank D. (2001). *Interparental Conflict and Child Development: Theory, Research and Application*. USA: Cambridge University Press.

- Grych, John H. ve Fincham, Frank D. (1990). "Marital Conflict and Children's Adjustment: A Cognitive- Contextual Framework". *Psychological Bulletin*, 108(2): 267-290.
- Grych, John H. ve Fincham, Frank D. (1993). "Children's Appraisals of Marital Conflict: Initial Investigations of the Cognitive-Contextual Framework". *Child Development*, 64(1): 215-230
- Grych, John H., Fincham, Frank D., Jouriles, Ernest N. ve McDonald, Renee (2000). "Interparental Conflict and Child Adjustment: Testing the Mediation Role of Appraisals in the Cognitive-Contextual Framework". *Child Development*, 71(6): 1648-1661.
- Gullone, Eleonora ve Taffe, John (2011). "The Emotion Regulation Questionnaire for Children and Adolescents (ERQ-CA): A Psychometric Evaluation. *Psychological Assessment*, 24(2): 409-417.
- Güven, Esra (2013). *Çocuğun Davranış Sorunları ile Algıladığı Anne Baba Çatışması Arasındaki İlişkiler: Duygu Sosyalleştirmenin Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngören, Duygu (2011). *Evlilik Çatışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Harold, Gordon T., Shelton, Katherine H., Goeke-Morey, Marcie C. ve Cummings, E. Mark (2004). "Marital Conflict, Child Emotional Security about Family Relationships and Child Adjustment". *Social Development*, 13(3): 3350-376.
- Harold, Gordon T. ve Conger, Rand D. (1997). "Marital Conflict and Adolescent Distress: The Role of Adolescent Awareness". *Society for Research in Child Development* 68(2): 333-350

- Hatipoğlu, Zeynep (1993). *Kadın ve Erkeklerin Evlilik Doyumlarında Evlilik Çatışmasının ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Hsieh, Manying ve Stright, Anne Dopkins (2012). “Adolescents’ Emotion Regulation Strategies, Self-Concept, and Internalizing Problems”. *The Journal of Early Adolescence* 32(6): 876–901.
- Hortaçsu, Nuran (2003). *Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlıklar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hoşcan, Serra (2010). *9-12 Yaş Çocuklarının Evlilik Çatışması Algısı ile Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Johnson, David W. ve Johnson, Roger T. (1994). “Constructive Conflict in the Schools”. *Journal of Social Issues*, 50(1): 117-137.
- Johnson, David W., Johnson, Roger, Dudley, Bruce, Mitchell, James ve Fredrickson, Joel (1997). “The Impact of Conflict Resolution Training on Middle School Students”. *The Journal of Social Psychology*, 137(1): 11-21.
- Johnson, H. Durell, LaVoie, Joseph C. ve Mahoney, Molly (2000). “Young Adults' Peer Conflict Tactics: Associations with Interparental Conflict, Family Cohesion, and Parent-Child Conflict Tactics”. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(4): 459-474.
- Joshi, Anupama (1997). *Children’s Conflict Resolution Strategies With Friends: Relations to Parent-Child and Interparental Conflict Resolution Strategies*. Doktora Tezi. ABD: Purdue University.

- Jouriles, Ernest N., Murphy, Christopher M. ve O'Leary, K. Daniel (1989). "Interspousal Aggression, Marital Discord, and Child Problems". *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 57(3): 453-455.
- Katz, Lynn Fainsilber ve Gottman, John M. (1993). "Patterns of Marital Conflict Predict Children's Internalizing and Externalizing Behaviors". *Developmental Psychology*, 29(6): 940-950.
- Kızıldağ, Özgün (2003). *Evlilik Çatışması ile Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kostiuk, Lynne Marie (2011). *Adolescent Emotion Regulation Questionnaire: Development and Validation of A Measure of Emotion Regulation for Adolescents*. Doktora Tezi. Edmonton, Alberta: Alberta of University.
- Kocayörük, Ercan (2010). "Ergen Gelişiminde Aile İşlevleri ve Baba Katılımı". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (33): 37-45.
- Koruklu, Nermin (1998). *Arabuluculuk Eğitiminin İlköğretim Düzeyindeki Bir Grup Öğrencinin Çatışma Çözme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köknel, Özcan (1997). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kurdek, Lawrence A. (1994). "Conflict Resolution Styles in Gay, Lesbian, Heterosexual Nonparent, and Heterosexual Parent Couples". *Journal of Marriage and Family*, 56(3): 705-722.

- Kurdek, Lawrence A. (1995). "Predicting Change in Marital Satisfaction from Husbands' and Wives' Conflict Resolution Styles This". *Journal of Marriage and Family*, 57(1): 153-164.
- Laursen, Brett, Finkelstein, Benjamin D. ve Betts, Noel Townsend (2001). "A Developmental Meta-Analysis of Peer Conflict Resolution". *Developmental Review*, 21(4): 423-449.
- Lopes, Paulo N., Salovey, Peter, Cote, Stephane ve Beers, Michael (2005). "Emotion Regulation Abilities and the Quality of Social Interaction". *Emotion* 5(1): 113-118.
- Mackey, Richard A., Diemer, Matthew A. ve O'Brien, Bernard A. (2000). "Conflict Management Styles of Spouses in Lasting Marriages". *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 37(2): 134-148.
- McCoy, Kathleen, Cummings, E. Mark ve Davies, Patrick T. (2009). "Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior". *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(3): 270-279.
- Montemayor, Raymond ve Hanson, Eric. (1985). "A Naturalistic View of Conflict Between Adolescents and Their Parents and Siblings". *Journal of Early Adolescence*, 5(1): 23-30.
- Morris, Amanda Sheffield, Silk, Jennifer S., Steinberg, Laurence, Myers, Sonya S. Ve Robinson, Lara Rachel (2007). "The Role of the Family Context in the Development of Emotion Regulation". *Social Development*, 16(2): 361-388.
- O'Brien, Mary, Margolin, Gayla, John, Richard S. ve Krueger, Lisa (1991). "Mothers' and Sons' Cognitive and Emotional Reactions to Simulated Marital and Family Conflict". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(5): 692-703.

- Opatow, Susan (1989). "The Risk of Violence: Peer Conflicts in the Lives of Adolescents". *Paper presented at the Annual Meeting of the American Psychological Association (97th, New Orleans, LA, August 11-15, 1989)*: 1-20.
- Öner, Uğur (2004). "Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi". *İlköğretimde Rehberlik*. Ed. Y. Kuzgun. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özen, Ayça (2006). *Value Similarities of Wives and Husbands and Conflict Resolution Styles of Spouses as Predictorss of Marital Adjustment*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özensel, Erten (2004). "Türk Toplumunda Çocuğun Yetiştirilmesinde Annenin Rolü: Konya İli Örneği". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6): 77-96
- Özgüven, E. İbrahim (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Peksaygılı, Müjde ve Güre, Ayşen (2008). "Eşler Arasındaki Çatışma ile Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61): 43-58.
- Pendry, Patricia ve Adam, Emma K. (2012). "Child-Related Interparental Conflict in Infancy Predicts Child Cognitive Functioning in a Nationally Representative Sample". *Journal of Child and Family Studies*, 22(4): 502-515.
- Phillips, K. F. V. ve Power, M. J. (2007). "A New Self-Report Measure of Emotion Regulation in Adolescents: The Regulation of Emotions Questionnaire". *Clinical Psychology & Psychotherapy* 14(2): 145-156.
- Profeta, Yael (2002). *Çocuğun Davranış Problemleri ile Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rahim, M. Afzalur (1983). "A Measure of Styles of Handling Interpersonal Conflict". *Academy of Management Journal*, 26, 368-376.

Rahim, M. Aflazur (1985). "A Strategy for Managing Conflict in Complex Organizations". *Human Relations*, 38(1): 81-89.

Rahim, M. Afzalur (2002). "Toward A Theory of Managing Organizational Conflict". *The International Journal of Conflict Management*, 13(3): 206-235.

Rahim, M. Afzalur, Garrett, Jan Edward ve Buntzman, Gabriel F. (1992). "Ethics of Managing Interpersonal Conflict in Organizations". *Journal of Business Ethics*, 11: 423-432.

Reese-Weber, Marla (2000). "Middle and Late Adolescents' Conflict Resolution Skills with Siblings: Associations with Interparental and Parent-Adolescent Conflict Resolution". *Journal of Youth and Adolescence*, 29(6): 697-711.

Rehber, Elife ve Atıcı, Meral (2009). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1): 323-342.

Ridley, Carl A., Wilhelm, Mari S. ve Surra, Katherina A. (2001). "Married Couples' Conflict Responses and Marital Quality". *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(4): 517-534.

Roberts William L. (1991) Marital and Parent-Child Interactions in Families with Preschool Children. (Paper presented at meetings of the Society for Research in Child Development, Seattle, WA, April, 1991).

Rubenstein, Judith L. ve Feldman, S. Shirley (1993). "Conflict Resolution Behaviour in Adolescent Boys: Antecedents and Adaptational Correlates". *Journal of Research on Adolescence* 3(1): 41-66.

- Sakız, Ebru (2011). *Evlilik Çatışması ve Çocuk Uyum Problemleri Arasındaki İlişkide Duygusal Güvenliğin ve Anne Kabul-Red Algısının Aracı Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schreiber, Liana R.N., Grant, Jon E. ve Odlaug, Brian L. (2012). "Emotion Regulation and Impulsivity in Young Adults". *Journal of Psychiatric Research*, 46: 651-658.
- Schudlich, Tina D. Du Rocher ve Cummings, E. Mark (2007). "Parental Dysphoria and Children's Adjustment: Marital Conflict Styles, Children's Emotional Security, and Parenting as Mediators of Risk". *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(4): 627-639.
- Schudlich, Tina D. Du Rocher, Shamir, Haya ve Cummings, E. Mark (2004). "Marital Conflict, Children's Representations of Family Relationships, and Children's Dispositions Towards Peer Conflict Strategies". *Social Development*, 13(2): 171-192.
- Schwarz, Beate, Stutz, Melanie ve Ledermann, Thomas (2012). "Perceived Interparental Conflict and Early Adolescents' Friendships: The Role of Attachment Security and Emotion Regulation". *Journal Youth Adolescence*, 41: 1240-1252.
- Shantz, Carolyn U. ve Hartup, Willard W. (1987). "Conflict and Development: An Introduction. *Conflict in Child and Adolescent Development*. Ed. Carolyn U. Shantz ve Willard W. Hartup. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Siffert, Andrea ve Schwarz, Beate (2011). "Parental Conflict Resolution Styles and Children's Adjustment: Children's Appraisals and Emotion Regulation as Mediators". *The Journal of Genetic Psychology*, 172(1): 21-39.
- Smith, M. ve Sidwell, J. (1990). "Training And Implementation Guide For Student Meditation In Secondary Schools." *New Mexico Center for Dispute Resolution*.

- Spinrad, Tracy L., Eisenberg, Nancy, Cumberland, Amanda, Fabes, Richard A., Valiente, Carlos, Shepard, Stephanie A., Reiser, Mark, Losoya, Sandra H. Ve Guthrie, Ivanna K. (2006). "Relation of Emotion-Related Regulation to Children's Social Competence: A Longitudinal Study". 498-510.
- Sprey, Jetse (1979). "Conflict Theory And Study Of Marriage And The Family". *Contemporary Theories About The Family*. Ed. W.R. Burr, R. Hill, F.I. Nye ve I.L. Reiss. New York: Free Press.
- Stocker, Clare M.ve Youngblade, Lise (1999). "Marital Conflict and Parental Hostility: Links With Children's Sibling and Peer Relationships". *Journal of Family Psychology*, 13(4): 598-609.
- Stocker, Clear M., Burwell, Rebecca A. ve Briggs, Megan L. (2002). "Sibling Conflict in Middle Childhood Predicts Children's Adjustment in Early Adolescence". *Journal of Family Psychology*, 16(1): 50-57.
- Stone, Melody Gaye (2000). *Spillover Effects of Interparental Conflict Styles: Parenting Behaviours as Linking Mechanisms*. Doktora Tezi. Knoxville, ABD: The University of Tennessee.
- Şendil, Gül (2014). *Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Taştan, Nuray (2010). "Çatışma Çözme Eğitimi ve Akran Arabuluculuğu". *Uygulamalı Grup Rehberliği Programları Dizisi*. Ed. U. Öner. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Thomas, Kenneth W. (1992). "Conflict and Conflict Management: Reflections and Update: Introduction". *Journal of Organizational Behavior*, 13(3): 265-275.

- Thompson, Ross A. (1994). "Emotion Regulation: A Theme in Search of Definition". *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59 (2-3, Serial No. 240): 25-52.
- Topçu, Birol ve Dünder, Süleyman (2011). "Evli Çiftlerin Bazı Kişilik Özelliklerine Göre Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarının İncelenmesi". *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6 (3): 91-102
- Troupe, Faith (2008). *Marital Conflict: A Longitudinal Study*. Unpublished Doctoral Dissertational Thesis. Florida: Florida State University College of Human Sciences.
- Turan, Esin E. (2014). *9-10 Yaş Çocukların Evlilik Çatışması Algıları ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcuoğlu, A. Semai ve Erdoğan, F. Hilal (2014). "Ortaokula Devam Eden 11-12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları ile Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi". *The Journal of Academic Social Science*, 2(8): 355-369.
- Tümer, A. Batı (1998). *Evli Çiftlerde Gözlenebilen Çatışma Odakları ve İletişim Sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türnüklü, Abbas, Şahin, İdris ve Öztürk, Namık (2002). "İlköğretim Okullarında, Öğrenci, Öğretmen, Okul Yöneticisi ve Velilerin Çatışma Çözüm Stratejileri". *XII. Ulusal Psikoloji Kongresi*.
- Türnüklü, Abbas ve Şahin, İdris (2004). "13-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çatışma Çözme Stratejilerinin İncelenmesi". *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13): 45-61.

- Türnüklü, Abbas (2007). “Liselerde Öğrenci Çatışmaları, Nedenleri, Çözüm Stratejileri ve Taktikleri”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 49: 129-166.
- Uğurlu, Ozanser (2003). *Evli Çiftlerde Cinsiyet Ayrımına İlişkin Tutumlar, Çatışma Yönetimi Biçimleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Underwood, Marion K., Beron, Kurt J., Gentsch, Joanna K., Galperin, Mikal B. VeRisser, Scott D. (2008). “Family Correlates of Children’s Social and Physical Aggression with Peers: Negative Interparental Conflict Strategies and Parenting Styles”. *International Journal of Behavioral Development*, 32(6): 549–562
- Uysal, Zeliha (2006). *Çatışma Çözme Eğitim Programının Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vairami, Maria ve Voria, Pabaiyoti (2007). “Interparental Conflict and Adolescents’ Peer Relationships”. *Hellenic Journal of Psychology*, 4: 257-280.
- Volkema, Rober J. ve Bergmann, Thomas J. (2001). “Conflict Styles as Indicators of Behavioral Patterns in Interpersonal Conflicts”. *The Journal of Social Psychology*, 135(1): 5-15.
- Vuchinich, Samuel (1987). “Starting and Stopping Spontaneous Family Conflicts”. *Journal of Marriage and Family*, 49(3): 591-601.
- Wied, Minet de, Branje, Susan J.T. ve Meeus, Wim H.J. (2007). “Empathy and Conflict Resolution in Friendship Relations Among Adolescents”. *Aggressive Behavior*, 33(1): 48-55.
- Yavuzer, Haluk (2016). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, Yasemin, Karataş, Zeynep ve Gündoğdu, Rezzan (2013). “Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1): 428-440.
- Yazgan-İnanç, Banu, Bilgin, Mehmet ve Kılıç-Atıcı, Meral (2015). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, S. Armağan (2011). “Saldırganlık ve Aile”. *Ana-Baba Okulu*. Ed. H. Yavuzer. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Yıldız, S. Armağan (2015), “Evlilikte Yaşanan Sorunlar ve Başa Çıkma Yolları”. *Evlilik Okulu*. Ed. H. Yavuzer. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yılmaz, Ayşen (2015). “Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar”. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(1): 1-10.
- Zalewski, Maureen, Lengua, Liliana J., Wilson, Anna C., Trancik, Anika ve Bazinet, Alissa (2011). “Associations of Coping and Appraisal Styles with Emotion Regulation During Preadolescence”. *Journal of Experimental Child Psychology*, 110: 141–158.
- Zeman, Janice ve Perry-Parrish, Carisa (2006). “Emotion Regulation in Children and Adolescents”. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 27(2): 155-168.

EKLER

EK 1: Ergen Bilgi Formu

1. Adınız-Soyadınız:

2. Doğum Tarihiniz: Gün.....Ay.....Yıl.....

3. Cinsiyetiniz: ☐ Kız ☐ Erkek

4. Okulunuzun Adı:

5. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz? ☐ 6. Sınıf ☐ 7. Sınıf ☐ 8. Sınıf

6. Kardeşiniz var mı? ☐ Var ☐ Yok

Kaç kardeşsiniz?

Kardeşlerinin cinsiyet ve yaşları:

Cinsiyet

Yaş

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Kaçınıcı çocuksunuz?:.....

8. Kardeş(ler)inizle ne sıklıkta anlaşmazlık yaşarsınız?:

☐ Hemen hemen hiç ☐ Oldukça az ☐ Biraz ☐ Oldukça fazla ☐ Çok çok fazla

9. Kardeş(ler)inle ne sıklıkta tartışır veya kavga edersiniz?:

☐ Hemen hemen hiç ☐ Oldukça az ☐ Biraz ☐ Oldukça fazla ☐ Çok çok fazla

EK 2: Ebeveyn Bilgi Formu

1. Çocuğunuzun Adı-Soyadı:
2. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
3. Yaşınız? :
4. Eğitim Durumunuz?
5. Mesleğiniz?
6. Ailenizin aylık ortalama gelir düzeyi? :.....
7. Ailenizde siz ve çocuklarınız dışında sizinle birlikte yaşayan var mı?
() Var () Yok
Var ise, kim ya da kimler olduğunu belirtiniz:.....
8. Ne kadar süredir evlisiniz? :
9. Evlendiğinizde kaç yaşındaydınız? :
10. Eşinizle aranızdaki yaş farkı nedir? :.....
11. Eşinizle yakınlık dereceniz? :
() Yakın akraba () Uzak akraba () Akrabalığımız yok
12. Eşinizle nasıl evlendiniz? :
() Anlaşarak () Görücü usulü () Diğer (yazınız).....
13. Eşinizle ne sıklıkta çatışmalar (anlaşmazlık) yaşarsınız? :
() Hiçbir zaman () Nadiren () Bazen () Sık sık () Her zaman
14. Eşinizle en çok hangi konularda çatışma (anlaşmazlık) yaşarsınız?:
.....
.....
.....

.....
.....

15. Eşinizle yaşadığınız çatışmaları genellikle kimin başlattığını düşünürsünüz?

☐ Ben başlatırım ☐ Eşim başlatır.

EK 3: Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

Aşağıda, evlilik ilişkilerinde yaşanan sorunların genel olarak nasıl çözümlendiği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen eşinizle ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz. Her bir ifadenin önündeki boşluğa aşağıdaki sayılardan uygun olanı yazınız.

1	2	3	4	5	6
Hiç	Oldukça	Birazcık	Birazcık	Oldukça	Çok
Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum

- ___ 1) Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa eşimin zayıflıklarını yüzüne vururum.
- ___ 2) Kavganın büyümemesi için onun istediği şeyleri yaparım.
- ___ 3) Çok sinirlenmişsem konuşmayı ertelerim.
- ___ 4) Sorun durumunda pek çok şeyi içime atabilirim.
- ___ 5) Sorunun uzamadan çözülebilmesi için kaynağını bulmaya çalışırım.
- ___ 6) Sinirlendiğimde kırıncı şeyler söylerim.
- ___ 7) Problemi büyütmemek için onu sakinleştirmeye çalışırım.
- ___ 8) Sesimi yükselterek beni dinlemesini sağlamaya çalışırım.
- ___ 9) Tartışmada ortak bir çözüm noktası bulmaya çalışırım.
- ___ 10) Çok büyük sorunlar yaşadığımızda ondan uzak durmaya çalışırım.
- ___ 11) Sorun çözümlenmeden tartışmayı sonlandırmam.
- ___ 12) Bağırıp çağırarak istediğimi yaptırım.
- ___ 13) Sorunun tüm yönlerini tartışma sırasında konuşmak isterim.
- ___ 14) Eşimi evliliğimizi bitirmekle tehdit ederim.
- ___ 15) Bana bağırdığında onun olmadığı bir odaya geçerim.
- ___ 16) Kavgalarımız sırasındaki kızgınlığımı fiziksel olarak gösteririm.
- ___ 17) Evliliğimizde sorun yaşanmaması için kendimden ödün veririm.

1	2	3	4	5	6
Hiç	Oldukça	Birazcık	Birazcık	Oldukça	Çok
Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum

- ___ 18) Sorun yaşadığımızda eşimin yanından uzaklaşıyorum.
- ___ 19) Sorunun çözülmesine yardımcı olacağına inanırsam durumu alttan alırım.
- ___ 20) Onun olumsuz tepkilerine karşılık vermeyerek problemin büyümemesini sağlamaya çalışırım.
- ___ 21) Çok gergin olduğumuzda susarım.
- ___ 22) Bir problem yaşandığında, konuyla ilgili düşündüğüm her şeyi açıklarım.
- ___ 23) Eğer çok sinirlenmişsem, sınırim geçene kadar konuşmayı reddederim.
- ___ 24) Bir problem yaşandığında, kendimi eşimin yerine koyarak onun ne düşündüğünü anlamaya çalışırım.
- ___ 25) Sürekli imalarda bulunurum.

EK 4: Çatışma Çözme Davranışlarını Belirleme Ölçeği

Açıklama: Aşağıda kişilerin arkadaş ilişkilerinde yaşadığı bir takım durumlar ifade edilmiştir. Her ifadeyi dikkatlice okuyun, sonra da genel olarak bu tür durumlarda nasıl davrandığınızı düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayanı seçerek üzerine (X) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Genel olarak düşünerek size uygun olanı işaretleyiniz.

- (1) Hiç uygun değil**
- (2) Biraz uygun**
- (3) Orta / kararsızım**
- (4) Çok uygun**
- (5) Çok çok uygun**

1. Çok önem verdiğim ve gizli tuttuğum bir konuda arkadaşım gelişi güzel konuşursa onunla kavga ederim. (1) (2) (3) (4) (5)
2. Sınıfta iki çocuğun bir top başında tartıştıklarını görsem gidip onların yaptığının yanlış olduğunu söylerim. (1) (2) (3) (4) (5)
3. Arkadaşım izinsiz cüzdanımdan bir fotoğrafımı alsa onunla kavga ederim. (1) (2) (3) (4) (5)
4. Arkadaşımı sınıfta kimse yokken benim ceketimin ceplerini karıştırdığını görsem neden bunu yaptığını sorarım. (1) (2) (3) (4) (5)
5. Arkadaşım okulda benim hakkımda yalan yanlış dedikodu yapsa bende onun hakkında dedikodu yaparım. (1) (2) (3) (4) (5)
6. Sevdiğim kişi başka bir arkadaşımın yanında bana aptal dese onunla yalnız kaldığımda niçin böyle konuştuğunu sorar ve çok üzüldüğümü söylerim. (1) (2) (3) (4) (5)
7. Bir arkadaşımın bir grup tarafından tehdit edildiğini duysam bende grubumu toplar onları tehdit ederim. (1) (2) (3) (4) (5)
8. Çok sevdiğim birisi hakkında yanlış söylentiler duysam bunu çıkaran arkadaşıma neden bunu yaptığını sorarım. (1) (2) (3) (4) (5)
9. Sınıftaki bir arkadaşım doğum günü partisine beni davet etmese o arkadaşıma küserim. (1) (2) (3) (4) (5)
10. İki arkadaşım kavga etseler ve benim bir tarafı tutmamı söyleseler bu yaptıklarının yanlış olduğunu söyler ve onların konuşmalarını sağlarım. (1) (2) (3) (4) (5)
11. Öğretmen sınıf içi çalışmalarda bana görev verse ve bunu başka birisi de istediği için öğretmene benim istemediğimi söyleyerek görevi alsa o arkadaşıyla bir daha konuşmam. (1) (2) (3) (4) (5)

- (1) Hiç uygun değil
 (2) Biraz uygun
 (3) Orta / kararsızım
 (4) Çok uygun
 (5) Çok çok uygun

12. Sevdiğim kişi benim bazı hareketlerimden rahatsız olduğunu söylerse onunla bunların neler olduğunu konuşurum. (1) (2) (3) (4) (5)

13. Beden eğitimi dersinde birisinin çantaları karıştırdığını görsem gidip o çocuğu döverim. (1) (2) (3) (4) (5)

14. Sınıf nöbetçisi olduğum bir gün bir arkadaşımın başka birinin kalemni aldığını görsem o arkadaşıma yaptığının yanlış olduğunu anlatırım. (1) (2) (3) (4) (5)

15. Sınıfta bir arkadaşımın yanlış yere suçlandığını görsem hemen gidip onu suçlayanlarla kavga ederim. (1) (2) (3) (4) (5)

16. Sınıfta ödevler verilirken öğretmen yanlışlıkla benim istediğim ödevi başkasına verse ve arkadaşımında kabul etse gidip arkadaşımınla konuşur anlamaya çalışırım. (1) (2) (3) (4) (5)

17. Bir grubun okul çıkışında bizim sınıfın eşyalarına zarar verdiğini görsem sınıf arkadaşlarımı alarak onlarla kavgaya giderim. (1) (2) (3) (4) (5)

18. Sınıf arkadaşım ailesi ile olan tartışmadan dolayı derslerinde geri kalsa o arkadaşımın ailesiyle konuşması için yardımcı olurum. (1) (2) (3) (4) (5)

19. Bir çocuk başkasının çantasından aldığı silgiyi gizlemek için benim çantama atsa gidip onu döverim. (1) (2) (3) (4) (5)

20. Sınıfta düzenlenen bir partiye arkadaşlar bana haber vermeden gitseler onlara neden haber vermediklerini sorup konuşurum. (1) (2) (3) (4) (5)

21. İki öğrenci birbirleri ile kavga ederken benim kitabımı yırtarsalar bende onların kitaplarını yırtarım. (1) (2) (3) (4) (5)

22. Bazı çocukların çete kurmak için arkadaşları tehdit ettiğini duysam sorunu çözecek yetkililerle konuşurum. (1) (2) (3) (4) (5)

23. Sınıftan birinin tahtaya benim hakkımda kötü sözler yazdığını görsem bende onun hakkında kötü sözler yazarım. (1) (2) (3) (4) (5)

24. Türkçe dersinde oluşturulan münazara gruplarında beni gruba almasalar niçin almadıklarını sorup katılmak istediğimi belirtirim. (1) (2) (3) (4) (5)

EK 5: Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği

Yaşamda zaman zaman insanların başlarına olumsuz, hoş olmayan olaylar gelir ve bu olaylara bazı tepkiler verilir. Bu tepkilerin bazıları düşüncelerle ilgili iken bazıları ise davranışlarla ilgilidir. Lütfen aşağıdaki her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak, sıkıntı verici, olumsuz bir olay yaşadığınızda cümlede verilen durum veya davranışı ne sıklıkla yaptığınızı size en uygun olan seçeneğe çarpı işareti (X) koyunuz. Lütfen her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
	“Başıma olumsuz bir olay geldiğinde;					
1	Duruma ilişkin düşüncelerimi yeniden gözden geçiririm.	()	()	()	()	()
5	Öfkemi/üzüntümü sözel olarak (örn. bağırarak, tartışmak gibi) başkalarından çıkarırım.	()	()	()	()	()
12	Başkalarının benden iyi durumda olduğunu düşünerek kendimi daha kötü hissederim.	()	()	()	()	()
16	Arkadaşımdan veya ailemden sarılmak, elimi tutmak gibi bedensel yakınlık ararım.	()	()	()	()	()

EK 6: Ebeveyn İzin Formu

Sayın Anne ve Babalar,

Bu çalışma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Bölümü Genel Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında ve Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU danışmanlığında yürütülen bir tez araştırmasıdır. Araştırmada ebeveynlerin ve çocukların tutumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırmada çocuklar, anneleri ve babaları yer alacaktır. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Bu araştırmaya çocuğunuzla birlikte katılmayı kabul ederseniz, araştırma ile ilgili sizlere gönderilen formu ve ölçeği doldurmanız beklenmektedir. Ayrıca çocuğunuzun tutuları ile ilgili iki ayrı ölçek de çocuğunuzun öğretmeninin belirlediği uygun bir saatte ve sınıf ortamında çocuğunuza doldurması için verilecektir.

Vereceğiniz bilgiler gizli tutulup, çocuğunuzun öğretmeni, okul idarecileri vs gibi kişiler tarafından görülmeyecektir. Sadece araştırmacı tarafından görülecektir. Elde edilen sonuçlar toplu olarak değerlendirilip, bilimsel amaçla kullanılacaktır. Soruların tamamını eksiksiz olarak cevaplamanız ve sorulara samimi ve içten cevaplar vermeniz, araştırmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma sonunda, araştırma sonucu ile ilgili bilgi talep etmeniz durumunda, elde edilen bilimsel bilgiler sizlerle paylaşılabilir.

Bu çalışmaya katılmayı kabul edebilir, reddedebilirsiniz ayrıca çalışmanın herhangi bir yerinde onayınızı çekme hakkına da sahipsiniz. Bu önemli çalışmada çocuğunuzla birlikte yer almak isterseniz, lütfen bu izin formunu ve sizler (anne ve baba) için gönderilen genel bilgi formlarını ve ölçekleri doldurarak çocuğunuzun okuluna geri gönderiniz. Çalışmaya çocuğunuzla birlikte katılmak istemiyorsanız, lütfen bu izin formunu ve ölçekleri doldurmadan çocuğunuzun okuldaki öğretmenine ulaştırınız.

Araştırma ile ilgili herhangi bir bilgi almak isterseniz aşağıdaki elektronik iletişim adreslerinden ulaşabilirsiniz.

Araştırma Danışmanı: Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

e-posta adresi: mamatoglunihal@yahoo.com

Araştırmacı: Tuğba ÜNEY

e-posta adresi: tugba.oney@hotmail.com

Ortaokul dönemindeki çocuklar ve ebeveynleriyle yürüttüğümüz bu önemli çalışmaya katılarak vereceğiniz destek bizim çok değerlidir.

İlgilendiğiniz ve vakit ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Katılımcı beyanı:

Araştırma ile ilgili yukarıdaki tüm bilgiler bana aktarıldı. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum. Bu araştırmada çocuğumla birlikte ‘katılımcı’ olarak yer alma kararını aldım.

Annenin İmzası:**Babanın İmzası:**

X X X X

EK 7: Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı

	T.C. BOLU VALİLİĞİ İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Sayı : 93554413-605-E.12820049 Konu: Araştırma İzni (Tuğba ÜNEY)	14/12/2015
VALİLİK MAKAMINA	
İlgi: 11/12/2015 tarihli dilekçe.	
Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünde yüksek lisans yapmakta olan Tuğba ÜNEY' in, Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU danışmanlığında yürütmeyi planladığı "Ebeveyn çatışma çözme stilleri ile ergen çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkide ergenin duygu düzenlemesinin rolü" konulu tezine veri toplamak amacıyla ilimiz merkez resmi ve özel Ortaokullarda ölçek uygulamak istenmektedir.	
Uygulanması talep edilen araştırma izni, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 sayılı Genelgesi gereği Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.	
Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.	
İbrahim ÇAVUŞOĞLU Milli Eğitim Müdürü	
OLUR 14/12/2015	
Ayhan KARTLI Vali a. Vali Yardımcısı	
Murat AYDIN Bolu M.E.M. Destek Hizmetleri	
EK: İlgi Yazı (14 Sayfa)	
Güvenli Elektronik İmzalı Aslı ile Aynıdır. 14/12/2015	
Taşklar Mahallesi Cumhuriyet Caddesi Anadolu Sokak BOLU Elektronik Ağ: http://bolu.meb.gov.tr/ e-posta: kultur14@meb.gov.tr	
Ayrıntılı Bilgi: Ş.YILDIZ Tel: 0 (374) 254 50 78 Faks: 0 (374) 254 51 30	

EK 8: Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 40456018-480.99-E.1235623

03.02.2016

Konu : Araştırma İzni

MÜDÜRLÜK MAKAMINA
BATMAN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Genel Psikoloji Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Tuğba ÜNEY'in Tez Çalışması kapsamında İl Merkezi bulunan resmi/özel okullarda öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerine yönelik "Ebeveyn Çatışma Çözme Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkide, Ergenin Duygu Düzenlemesinin Rolü" ile ilgili dilekçesi ve anket formu ekte sunulmuştur.

Söz konusu anket verilerinin, sadece bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılması koşuluyla eğitim kurumlarımızda anket uygulanması birim komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet IŞIK
Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR

< >

Hasan ASLAN
İl Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza

Akış ile Aynadır

03.02.2016

A. YAKIT NAR
M.H.K.

Ziya Gökalp Mah. 1706 sk.
Elektronik Ad: www.meb.gov.tr
e-posta: sism/hizmetlerigi@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Murat KILINÇ Y.H.K.İ
Tel: (0 488) 280 72 25
Faks: (0 488) 213 30 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksonnet.meb.gov.tr> adresinden 6830-a986-3a90-bd85-5cd3 koda ile teyit edilebilir.

EK 9: Etik Kurul Onayı

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Arş. Gör. Tuğba ÜNEY
 Abant İzzet Baysal Üniversitesi
 Fen-Edebiyat Fakültesi
 Psikoloji Bölümü

Sayın Arş. Gör. Tuğba ÜNEY,

“Ebeveyn Çatışma Çözme Stilleri ile Ergen Çatışma Çözme Davranışları Arasındaki İlişkide Ergenin Duygu Düzenlemesinin Rolü” konulu araştırmanız ile ilgili olarak Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2015/149) Kurulumuzun 09.12.2015 tarihli ve 2015/149 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

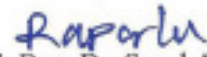

 Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

 Doç. Dr. Mehmet ERYİĞİT(Üye)

 Doç. Dr. Mithat DURAK(Üye)

 Doç. Dr. Altay EREN (Üye)

 Yrd. Doç. Dr. Dilşad ÇOKNAZ (Üye)

 Yrd. Doç. Dr. Seval ALKOY(Üye)

Av. Zuhal DEMİRCİ(Üye)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Tuğba ÜNEY

Doğum Tarihi : 20.02.1989

Doğum Yeri : Batman

Eğitim Durumu :

2014 – 2016 **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Genel Psikoloji Yüksek Lisans
Eğitimi**

2007 – 2011 **İstanbul Kültür Üniversitesi Psikoloji Bölümü (Tam Burslu)**

2003 – 2006 **Batman Lisesi**

1996 – 2003 **Batman Petrol Ofisi İlköğretim Okulu**

Yabancı Diller : İngilizce YDS: 67,50

Deneyimler : Eylül 2014'ten beri Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat
Fakültesi Psikoloji Bölümü'nde ÖYP Araştırma Görevlisi olarak
görev almaktayım.